

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Jiří KUTÁLEK

**Geografická analýza transformace průmyslu na
Bruntálsku - východiska pro regionální rozvoj**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.

Olomouc 2013

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Bc. Jiří Kutálek (R100204)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Geografická analýza transformace průmyslu na Bruntálsku – východiska pro regionální rozvoj
- Titel of thesis:** Geographical analysis of industrial transformation in Bruntal region - bases for regional development
- Vedoucí práce:** doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D
- Rozsah práce:** 103 stran, 2 vázané přílohy
- Abstrakt:** Tato diplomová práce se zabývá transformací průmyslové výroby na Bruntálsku a možnými východisky pro regionální rozvoj. Proces transformace přinesl řadu změn, které ovlivnily nejen samotný sektor průmyslu, ale také celkový rozvoj tohoto území. V práci jsou analyzovány některé aspekty, které významně ovlivnily právě proces transformace, a to například změna zaměstnanosti v průmyslu, nebo změna odvětvové, vlastnické a velikostní struktury podniků. Další část práce byla věnována roli průmyslu v regionálním rozvoji a jeho vlivu z hlediska problematiky zaměstnanosti v Bruntálském regionu.
- Klíčová slova:** průmysl, transformace, regionální rozvoj, okres Bruntál, geografická analýza
- Abstract:** This thesis deals with industrial transformation in Bruntal region and the basis for regional development. The process of transformation has brought many changes, which influenced industrial

sector and development of this region as well. In the thesis there were analysed several aspects, which significantly affected the process of transformation – for example the change of industrial employment, or the change of branch, ownership and largeness structure of companies. Another part of the thesis was applied to influence of industry in regional development, mainly in problems with employment in Bruntal region.

Key words:

industry, transformation, regional development, Bruntal region, geographical analysis

Tímto prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou prací vypracoval sám a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu a zdroje v seznamu použité literatury a zdrojů.

V Olomouci, dne

.....

podpis autora

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. RNDr. Zdeňku Szczyrbovi, Ph.D za odborné vedení a cenné rady při zpracování daného tématu.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jiří KUTÁLEK**
Osobní číslo: **R100204**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Geografická analýza transformace průmyslu na Bruntálsku - východiska pro regionální rozvoj**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce bude geografické zhodnocení rozsahu a kvality transformace průmyslu na území okresu Bruntál v období před a po roce 1989. Autor se zaměří na všechna důležitá průmyslová odvětví a provede časoprostorovou komparativní analýzu na vybraných měřitelných ukazatelích (zaměstnanost, město, venkov, srovnání Bruntál - Krnov). Autor na základě provedených analýz a s odkazy na použitou literaturu vytyčí hlavní směry regionálního rozvoje na pozadí změn v průmyslu. Tato část práce bude mít charakter rovněž aplikační tzn. výsledky budou uplatnitelné v regionálně geografické praxi a územním plánování.

Doporučená osnova práce:

- 1) Cíle, metody a hypotézy práce
- 2) Rešerše tuzemské i zahraniční literatury k otázkám transformace (konverze) průmyslu a regionálního rozvoje
- 3) Analýza transformačních změn v průmyslu po roce 1989 v zájmové oblasti
- 4) Transformace průmyslu a implikace pro regionální rozvoj s cílem vyznačit směry industriální funkce území a na ní navázaných dalších funkcí
- 5) Diskuze k výsledkům, závěr.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- Blažek J., Uhlíř D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. UK v Praze, 2011.
- Blucha V.: Historie města Krnova. MNV, Krnov, 1969.
- Dygrýn, J.: Industrializace města Humpolce a její geografická dimenze. (diplomová práce). Katedra geografie PřF UP, Olomouc, 2008.
- Frenken K., Van Oort F.G., Verburg T.: Related variety, unrelated variety and regional economic growth. Regional studies, roč. 41, č.5, s. 685-697.
- Hampl M.: Regionální rozvoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. PřF UK v Praze, 2002.
- Klímeček J.: Krnov na prahu 21. století, Město Krnov, 2000.
- Kubalec B.: Zapletal L.: Geografie okresu Krnov, ONV, 1959.
- Kunc, J. Transformace českého průmyslu po roce 1989 - vliv přímých zahraničních investic, MU Brno, 2005.
- Porter M.: The economic performance of regions. Regional studies, roč. 37, č. 7 a 8, s. 549-578.
- Ryšková M.: Přehled textilního průmyslu na Moravě, ve Slezsku a ve Východních Čechách, Ostrava, 2001.
- Špoková, Z.: Analýza dojížděky za prací v Moravskoslezském kraji. (diplomová práce). Katedra geografie PřF UP, Olomouc, 2007.
- Časopisy Regionální studia, Regional studies, Ekonomický časopis, Geografický časopis ad.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **29. listopadu 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2012**

L.S.

Prof. RNDr. Jurař Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. listopadu 2010

Obsah:

1. Úvod	9
2. Cíle práce a metodika	10
2.1 Cíle práce	10
2.2 Metodika	11
3. Rešerše literatury	14
3.1 Literatura a zdroje k problematice regionálního rozvoje	18
4. Transformace českého průmyslu	22
4.1 Vývoj hospodářství a průmyslu v ČR do roku 1989	22
4.2 Změny vývoje hospodářství a průmyslu v ČR po roce 1989	23
5. Transformace průmyslu na Bruntálsku	28
5.1 Bruntálsko, součást Moravskoslezského kraje	28
5.2 Vymezení a stručná charakteristika Bruntálska	30
5.3 Průmyslová výroba na Bruntálsku v roce 1989	33
5.3.1 <i>EAO na Bruntálsku v roce 1989</i>	33
5.3.2 <i>Zaměstnanost v průmyslu v roce 1989</i>	35
5.3.3 <i>Průmyslové podniky na Bruntálsku před rokem 1989</i>	40
5.4 Průmyslová výroba na Bruntálsku po roce 1989	48
5.4.1 <i>EAO na Bruntálsku po roce 1989</i>	48
5.4.2 <i>Zaměstnanost v průmyslu na Bruntálsku po roce 1989</i>	49
5.5 Podniková struktura v okrese Bruntál v roce 2011	54
5.5.1 <i>„Vlajkové lodě“ současného průmyslu v okrese Bruntál</i>	57

5.5.2 Další fungující průmyslové podniky v okrese Bruntál	66
5.5.3 Menší progresivní průmyslové podniky na Bruntálsku.....	68
6. Výzkum názorů sféry průmyslových spol. a obcí v okrese Bruntál..	72
6.1 Výzkum názorů municipální sféry.....	73
6.2 Výzkum názorů sféry průmyslových firem.....	77
7. Východiska regionálního rozvoje v okrese Bruntál.....	84
7.1 Hlavní problém - nezaměstnanost v okrese Bruntál.....	86
7.2 Analýza SWOT.....	90
7.3 Shrnutí návrhů pro podporu regionálního rozvoje.....	93
8. Závěr.....	96
9. Summary.....	98
10. Literatura a zdroje.....	99

1. Úvod

Sektor průmyslové výroby, stejně tak jako celé hospodářství v České republice, prošel v období devadesátých let řadou zásadních změn. Od revolučního roku 1989 docházelo průběžně ke snižování počtu zaměstnaných lidí v průmyslu a tento trend pokračoval také na začátku 21. století. Množství průmyslových podniků, dříve řízených státem, se v rámci privatizace rozštěpilo na menší firmy v soukromém vlastnictví, nebo proces privatizace nedokázaly překonat a zanikly, případně fungovaly pouze krátkou dobu. Proces transformace průmyslu v tomto období byl velmi složitý, i díky otevření se zahraničnímu trhu přestala být rentabilní některá odvětví a začala se měnit odvětvová struktura v jednotlivých regionech. Začaly vznikat také nové podniky vystavěné tzv. na „zelené louce“, mnohdy díky investicím zahraničních společností, pro které český trh skýtal zajímavou příležitost.

Všechny tyto procesy a problémy se týkají všech regionů v České republice a okres Bruntál není výjimkou. Právě region Bruntálska a transformace jeho průmyslové výroby je oblastí zájmu této diplomové práce. Význam sekundárního sektoru na území Bruntálska byl v minulosti značný a v současnosti je tomu stejně tak, ovšem proces jeho transformace skýtlá mnohé překážky, které je nutné překonat. V současné době se výrazně projevují globalizační tendence, které se výrazně dotýkají průmyslu v celé České republice, stejně jako v okrese Bruntál, kde díky několika novým zahraničním investorům vyrůstají nové průmyslové továrny a nynější význam bruntálského průmyslu se tak alespoň částečně vrací na své dřívější pozice. V okrese Bruntál byla v porevolučním období zásadním problémem vysoká nezaměstnanost, na kterou měly vliv také změny v průmyslu a v diplomové práci je tedy zaměstnanost v tomto sektoru a v jednotlivých průmyslových firmách brána jako stěžejní hodnotící prvek. Stejně tak je část práce věnována související problematice regionálního rozvoje a rozvoje konkrétně průmyslové výroby.

2. Cíle práce a metodika

2.1 Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zpracovat studii o dosavadním stavu průmyslu v okrese Bruntál a geograficky zhodnotit rozsah a kvalitu transformace na tomto území. Stěžejní je zde revoluční rok 1989, který je brán jako zlomový a transformace především sekundárního sektoru bude hodnocena v období před ním a po něm. Hodnocena zde budou všechna důležitá průmyslová odvětví, která formovala, nebo formují strukturu místního průmyslu. Hlavním záměrem je tedy vymezit a konkretizovat hlavní body vývoje a také základní problémy a změny v průmyslu, které ovlivnily rozvoj celého území.

Díličí cíle diplomové práce jsou:

1. Detailní charakteristika průmyslu zájmového území s vytyčením hlavních průmyslových směrů, které v regionu hrají v současnosti či v minulosti významnou roli.

2. Provedení analýzy na vybraných měřitelných ukazatelích a vyznačení hlavních problémů zatěžujících tento region v dalším rozvoji průmyslu. Zde je dalším díličím cílem, na základě ekonomických dat vytyčit hlavní průmyslové společnosti na Bruntálsku, které jsou dlouhodobě považovány za hlavní „motor“ tamnější průmyslové výroby, a které jsou stěžejní také z hlediska zaměstnávání vysokého počtu lidí.

3. Na základě provedených analýz a podle názorů zástupců sféry průmyslových společností a municipalit, na pozadí průmyslu vytyčit možnosti směřování regionálního rozvoje, kterými by se region mohl ubírat.

4. Zhodnocení silných a slabých stránek regionu a jeho průmyslu, který se potýká z velmi silnými strukturálními a ekonomickými potížemi.

2.2 Metodika

V rámci řešení této diplomové práce byly použity standardní metodologické postupy a přístupy, které byly vhodné k dosažení hlavních cílů práce.

Hlavní metodologické přístupy využité v práci jsou:

- Rešerše odborných zdrojů a studium literárních pramenů – zde bylo využito především české a anglicky nebo německy psané literatury v knihách nebo odborných časopisech z různých sekcí geografie – regionální a humánní geografie a z velké míry také regionální rozvoj a strategické plánování
- Generalizace odborných textů – sledování a vyhodnocování různých vazeb a souvislostí mezi procesy dotýkajících se řešeného tématu
- Práce se statistickými daty – tabulky a grafy hodnot v čase, které jsou nástrojem k různým analýzám a jejich následné zpracování
- Expertní rozhovor – v rámci tvorby diplomové práce byly uskutečněny odborné rozhovory se starosty obcí, s odborníky z obecních úřadů zabývajícími se především regionálním rozvojem, nebo strategickým plánováním a s lidmi přímo z prostředí průmyslových firem ve sledovaném regionu
- Terénní šetření – výzkumné šetření přímo v dotčeném regionu a následné ověření poznatků a informací, nabytých přímo z rozhovorů s kompetentními lidmi, nebo z dotazníkového šetření.
- Práce s programy – veškeré dílčí výpočty, grafy a tabulky byly zhotoveny v tabulkovém kalkulátoru Microsoft Excel. Sestavení základního textu i závěrečná kompozice práce byla provedena v textovém editoru Microsoft Word. K vytvoření map bylo využito prostředí programu ArcGIS 9.2.
- Zdroje dat použité při sestavování map, tabulek a grafů byly získány z různých elektronických zdrojů. Ve velké míře zde byla využita data z webu Českého statistického úřadu (ČSÚ), z webu HBI.cz,

geoportal.cenia.cz, nebo z databáze průmyslových podniků CRR MU Brno, či z dat samotných obcí a krajského úřadu v Ostravě.

Stěžejními daty v této práci byly počty zaměstnanců v jednotlivých odvětvích průmyslu a konkrétně v průmyslových podnicích nacházejících se ve sledovaném území. Další částí pak byla analýza změn velikosti podniků před a po klíčovém roce 1989 a změny ve struktuře vlastnické a právní u jednotlivých průmyslových firem. Pro hodnocení úspěšnosti průmyslových podniků v kapitole č. 5 byly hodnoceny tyto ukazatele: zaměstnanost, obrat a zisk podniku. Mezi současné „vlajkové lodě“ bruntálského průmyslu byly zařazeny podniky, které v posledních šesti letech disponovaly minimálně pěti sty zaměstnanci, zisk se za toto období nedostal dlouhodobě do záporných čísel a obrat společnosti vykazoval dlouhodobě vyrovnané hodnoty. V rámci srovnávání různých ukazatelů v okrese Bruntál v předrevolučním období se současností bylo nutné vzít v potaz fakt, že například v roce 2005 byly od okresu Bruntál odděleny obce Moravský Beroun, Norberčany a Hůzová a přiřazeny byly k okresu Olomouc, nebo obec Zlaté Hory, která byla připojena k okresu Jeseník v roce 1996. Z tohoto důvodu již zmíněné obce nebyly řešeny v kapitolách o současném průmyslu v okrese Bruntál.

Na základě zpracování hlavního cíle, jímž je zhodnocení kvality a rozsahu transformace průmyslu na Bruntálsku a s tím související analýza změny průmyslové struktury před a po roce 1989, bylo nutné vzít v potaz nejednotnost odvětvových klasifikací. Do roku 1991 byla používána „Jednotná klasifikace odvětví národního hospodářství (JKONH)“, která rozlišovala 19 různých průmyslových odvětví. V transformačním období po roce 1989 však docházelo k mnoha změnám a reagovat musela i uvedená klasifikace JKONH, jelikož se na území České Republiky začaly objevovat odvětví, které se v předešlém období na našem území nevyskytovaly a v klasifikaci tedy uvedeny nebyly. V důsledku těchto změn byla v roce 1992 vytvořena „Odvětvová klasifikace ekonomických činností (OKEČ)“, která obsahovala v 17 kategoriích i nově vzniklé ekonomické činnosti, které v předešlé klasifikaci chyběly. Obecně pak zde byly sloučeny do tří hlavních

kategorií těžba surovin, zpracovatelský průmysl a výroba a rozvod energií a vody. Zatím k poslední změně v rámci těchto klasifikací došlo v roce 2008, kdy byla vytvořena kvůli dalším strukturálním změnám a vývoji technologií, nová klasifikace CZ-NACE. Tento název je údajně akronymem z názvu „Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes“ (Baštová 2011). Tato klasifikace je pak zcela kompatibilní s mezinárodně uznávanou klasifikací ISIC, která byla statistickým úřadem OSN doporučena ke schválení všem státům s tranzitivní ekonomikou.

3. Rešerše literatury

V této práci byla použita literatura z mnoha různých zdrojů, týkajících se především hlavního tématu transformace průmyslu po roce 1989, ale také dalších důležitých součástí, jako je například regionální rozvoj. Úkolem této části diplomové práce bylo představení hlavních publikací a autorů, kteří se věnují tomuto tématu a jejichž díla byla stěžejní pro následné zpracování tématu. Vzhledem k zadání a dílčím cílům práce byl přehled literatury rozdělen do dvou částí, lišících se svým zaměřením. V hlavní části byla uvedena především literatura k transformaci průmyslu a v další poté autoři, věnující se hlavně regionálnímu rozvoji v regionech.

Geografie průmyslu je součástí disciplín humánně geografických. Vzhledem k označování příbuzných disciplín, jako jsou třeba geografie zemědělství nebo služeb, je možné geografii průmyslu nazývat také méně přesně geografii výroby. V hospodářství je průmysl brán jako sekundární sektor, který doplňuje zemědělství jako primér a služby jako terciér. Ve společnosti je význam průmyslové výroby značný, a to hned z několika důvodů. Nezanedbatelný význam má průmysl z hlediska zaměstnanosti, kde je po službách na druhém místě, ale postupem času je možné ještě očekávat menší pokles podílu zaměstnanosti v průmyslu na úkor právě terciárního sektoru. Zásadní význam má také pro tvorbu hrubého domácího produktu a tudíž i pro celou ekonomicko - společenskou situaci ovlivňovaného regionu. Průmyslová odvětví přímo ovlivňují také rozvoj území, a to hlavně díky podpoře rozvoje dopravy, stavebního průmyslu, obchodu a v nemalé míře i zemědělství či technologického vývoje, jehož je průmysl hlavním hnacím motorem. V poslední době je pak právě vývoj technologií do průmyslu zaměřen v největší míře na ekologizaci výroby neboli snížení a předcházení dopadů industriální výroby na životní prostředí. Tento cíl je navíc také silně podporován z EU, která prostřednictvím různých dotačních programů směřuje průmysl k „čistější výrobě“.

Pojem transformace průmyslu je dobré objasnit ve všeobecném hledisku vzhledem ke globálnímu vývoji. Počátek transformace se datuje na začátek 20.

století, kdy v rozvinutých zemích došlo k výraznému zrychlení vývoje průmyslu. Tato fáze je označována jako Fordismus. Zásadní zde byla především změna ve výrobní organizaci, která se jednoznačně orientovala na produkci standardizovaných výrobků v masovém měřítku. Tento styl organizace výroby vydržel ve světě až do 70. let 20. století, kdy ovšem došlo ke světové ropné krizi a tím byl značně ovlivněn i fordistický způsob výrobní organizace. Právě zvýšení cen ropy bylo pro fordismus ničující, neboť nedokázal reagovat na změnu podmínek. Zanikla tak masová fordistická produkce a postupně se přecházelo k funkční, nebo také flexibilní specializaci, jež je nazývána jako Postfordismus. Právě flexibilita procesu výroby je nejlépe vystihujícím rysem postfordistické výrobní organizace, kdy velkou roli hraje například automatizace výroby, nebo podpora rozvoje nových technologií a jejich implikace do výrobního procesu. Tímto bylo dosaženo urychlení výroby. V současnosti pak probíhá v průmyslové výrobě vyspělých zemí především globalizace a internacionalizace, které můžeme brát jako novou vývojovou etapu průmyslu respektive ekonomiky (Baštová, 2011).

Samotnou transformací průmyslu se zabývají především dvě skupiny autorů. Geografové logicky kladou velký důraz na prostor a uspořádání jevů v něm nebo také na regionální rozvoj a ekonomicky zaměřeni autoři na druhou stranu řeší především makro a mikroekonomické aspekty transformace. Ke zpracování tohoto tématu bylo tedy dobré čerpat ze zdrojů obou skupin autorů, kteří se tématu věnují, aby bylo možné kombinovat oba dva přístupy. Do současnosti bylo také napsáno dosti velké množství prací, které se zabývají průmyslem a jeho transformací, nebo také hospodářskou transformací, v nichž je možné dohledat poměrně detailně zpracované odborné publikace autorů, zabývajících se těmito tématy. Jako příklady těchto prací mohou být J. Kunc (2005), který velmi podrobně zpracoval téma transformace průmyslu v České republice po roce 1989. Dále pak také O. Šerý (2010), M. Baštová (2011), M. Kulla (2005), který zkoumal transformační procesy v Bratislavském regionu, nebo v Olomouckém kraji M. Svozilová (2007) a další.

Transformace průmyslu v dřívějším Československu se poměrně hodně odlišovala od hlavních světových trendů. Hlavním důvodem této situace byla

izolace státu od zbytku především západního světa a nemožnost reakce na mnohé změny ve světovém průmyslu. Jedním z příkladů byl podle Kopačky (2004) ekonomický vývoj po ropných krizích v 70. letech, před nimiž bylo Československo více méně uchráněno, ale v situaci po krizích nereagovalo na následné vývojové změny ve světě. Tohle bylo dáno především tím, že ekonomika v socialistických zemích se vyvíjela velice odlišně od té západní a šla svou vlastní cestou. Stylem centrálního plánování ekonomiky se v socialistických zemích, tudíž i v tehdejší Československu, kladl zásadní důraz právě na průmysl. Tento systém ovšem fungoval pouze za cenu velké spotřeby jak energie, tak surovin a s minimálním technologickým pokrokem, či zlepšováním produktivity práce. Tato situace probíhala až do revolučního roku 1989, kdy byla následně československá ekonomika vystavena ke srovnání s vyspělými západními ekonomikami. Právě zaostalost tehdejší ekonomické situace byla velkým problémem a zároveň výzvou pro započetí výrazných změn v systému a nastartování transformačních procesů, které měly vést k větší konkurenceschopnosti oproti vyspělým zemím. Pro tyto procesy byla stěžejní právě 90. léta, kdy se československá, respektive česká ekonomika transformovala z ekonomiky plánované na tržní.

Kopačka (1996) také uvádí, že velmi důležitým bodem bylo rozdělení Československé republiky na dva samostatné svrchované státy, čímž došlo k rozdělení společné ekonomiky na dvě části a ke zmenšení tržního prostoru. Tímto započal úplně nový ekonomický vývoj samostatné České Republiky. Ze zemí bývalého socialistického bloku měla Česká Republika velmi dobrou startující pozici pro transformační období. Jako důvody popisuje Žítek (2006) především velmi ucházející geografickou polohu státu v těsné blízkosti vyspělých západních trhů, která napomáhala rychlejší integraci mezi ně. Obdobnými výhodami také byly makroekonomická stabilita, zaměstnanost, nebo nízká inflace.

Konkrétně transformaci průmyslu v České Republice v letech 1989 a 1999 blíže popisovali autoři Kunc a Toušek (2001), kteří se zabývali především změnami v odvětvové struktuře průmyslu v České republice. Více se zaměřili především na textilní průmysl a detailněji zkoumali vývoj na území

Jihomoravského kraje. Na příkladu potravinářského průmyslu zkoumal procesy transformace M. Vančura (2002) ve své práci „Geografické aspekty průmyslové výroby v ČR po roce 1989“. Velice podrobně také popisuje zmiňovaný proces transformace průmyslu autor J. Kunc (2005) ve své práci „Transformace českého průmyslu po roce 1989 – vliv přímých zahraničních investic“. Také Toušek a Vančura (1996) se zabývali problematikou transformace průmyslové výroby v České republice, především v první polovině 90. let, tedy počátky transformace a problematiku s ní spojenou. Hlavním tématem zde byla především privatizace, ale také třeba zahraniční obchod, či liberalizace a jejich vliv na změny v odvětvové struktuře českého průmyslu. Několik autorů se také zabývalo problematikou vysoké přezaměstnanosti, kterou bylo nutné již počátkem 90. let intenzivně řešit. Například Kopačka (1996).

Ze zahraniční literatury je obecně k tématům transformace průmyslu, industrializaci, deindustrializaci a dalším možné uvést větší množství publikací, která se týkají tématu jako takového v obecném slova smyslu. Například principy a proces právě deindustrializace a jeho reálné projevy na příkladu Spojených států a Velké Británie uvádí dvojice Martin a Rowthorn (1986). Popisují zde především vliv deindustrializace na mezinárodní dělbu práce, strukturální změny, trh práce, nebo na sociální prostředí v různých průmyslových regionech. Dalším poměrně známým dílem je publikace Cooka (1995) „The Rise of Rustbelt“, kde je souhrnně popisován průběh transformace některých průmyslových regionů ve Spojených státech a část této publikace se také věnuje změnám v oblastech ve Velké Británii a v Německu.

Částečně se lze inspirovat také v pracích zaměřených na obnovu starých průmyslových regionů. Tuto problematiku přímo v regionu Střední Evropy uvádí kolektiv autorů kolem Eckarta (2003), kteří uvádějí případové studie z Horního Slezska, Ostravska a Porúří v publikaci „Social and cultural aspects in the dynamic process of old industrial regions“. Poměrně významně je tato tematika také řešena v německy mluvících zemích. Zde je možné například uvést dílo Hassinka (2007) „The strength of weak lock-ins: the renewal of the Westmunsterland textile industry“, kde se autor zabývá právě transformací německých průmyslových regionů a především zde srovnává rozdílný vývoj

různých tradičních průmyslových oblastí s důrazem na textilní průmysl. V největší míře je u německých autorů logicky věnována pozornost nejvýznamnější průmyslové oblasti Porúří, kde se autoři zaměřují na klíčové změny ovlivňující transformaci v tomto regionu. Například Eckart (2000).

Velice přínosné práce lze najít také u polských autorů, například Strykiewicz (2002) se obecně věnoval transformaci ekonomiky města a vedle transformace průmyslu se zde zabýval změnami jeho odvětvové struktury a hodnotil dopady na polském území. Společně se Strykiewiczem se vedle transformace ekonomiky věnoval konkrétně průmyslu autor Parysek (2000), který se zaměřil na analýzu prostorových perspektiv v postupně se transformujícím Polsku a na hlavní činitele, kteří jsou nastaveni změnami v globální ekonomice. Změny v průběhu postsocialistické transformace průmyslu pak hodnotil také na příkladu Polska a konkrétně Horního Slezska autor Domanski (2003).

3.1 Literatura a zdroje k problematice regionálního rozvoje

Zahraniční a především domácí literatura z tématiky regionálního rozvoje je velmi důležitá pro zachycení obecného kontextu vývoje průmyslových regionů v jakékoliv fázi transformace. Také pro hledání důvodů a různých možností rozvoje území, nebo pro ucelený přehled nástrojů rozvoje ve specificky měnících se podmínkách stále více integrující se Evropy, která skýtá mnohé možnosti v rámci různých strategií a politik určených přímo regionálnímu rozvoji.

Tématika regionálního rozvoje je v této práci také důležitá a byla jí věnována nemalá pozornost. Tímto tématem se samozřejmě zabývá velké množství odborníků v mnoha publikacích a jako hlavní dílo problematiky regionálního rozvoje v českém prostředí může být považováno „Teorie regionálního rozvoje – nástin, kritika, klasifikace“ od dvojice Blažek, Uhlíř (2002). Zde je vývoj regionálního rozvoje důkladně popsán v časové přímce. Je zde podrobně také řešen vývoj teorií regionálního rozvoje až po základní

ekonomické teorie a přístupy, z nichž se regionální rozvoj vyvinul. Hodně prostoru je také věnováno klasifikaci regionálního rozvoje. Obdobnou publikací je také literatura vydaná Stejskalem a Kovárníkem (2009). Oba autoři se zaměřují na charakterizaci regionální politiky a to na všech úrovních veřejné správy v České republice. Vymezují základní pojmy regionálního rozvoje společně s tématem politiky a zdrojů EU. Autoři se zde věnují také inovacím v regionální politice a zejména roli klastrů.

Autorský kolektiv kolem Wokouna (2008) se zaměřil v tomto tématu také na aplikační rovinu a metody strategického plánování a programování. Zásadním rozdílem od díla Blažka a Uhlíře (2002) je u Wokouna (2008) větší prostor věnovaný regionální politice, která v první jmenované publikaci má jen omezený prostor, a také celkový kontext k Evropské unii, která v současné době hraje značnou roli právě v problematice regionálního rozvoje. Více se zde také řeší programy rozvoje a strategie, které jsou pro realizaci regionální politiky stěžejním nástrojem. Zdůrazněny jsou zde také nové moderní, či post-moderní přístupy.

Částečně se tématice regionálního rozvoje také věnuje publikace kolektivu kolem Touška, Kunce, Vystoupila (2008) „Ekonomická a sociální geografie“. Zde je problematika řešena v obecnějším kontextu ekonomické geografie a jsou zde nastíněny možnosti dalšího směřování. Vztahy současných ekonomických přístupů v regionální politice řeší autor Puga (2002), který se zaměřil především na strukturální fondy, které fungují jako finanční nástroje pro tzv. regiony soudržnosti v České republice označované jako NUTS II. Příhraniční politice a charakterizaci pohraničí se pak věnuje Rajčáková (2005). V uvedené publikaci najdeme informace ohledně strukturální politiky a rozvoje pohraničních regionů s ohledem na existenci euroregionů a evropské integrace. Autorka popisuje vývoj pohraniční oblasti v poměrně širších souvislostech. Dále autorský kolektiv kolem Jeřábka, Dokoupila a Havlíčka (2004) se také věnuje problematice například euroregionů a strukturální politiky. Tato publikace je dokonce přímo určena pro potřeby vykonavatelů státní samosprávy.

Především regionální politice a jejím nástrojům se pak věnuje práce Rekoříka a Šelešovského (1999). Ukazují zde příklady z praxe a formou doporučení a vysvětlení ukazují možnosti reálného rozvoje municipalit a jimi zřizovaných a zakládaných organizací. Tuto publikaci lze podle rigorózní práce Trojana (2011) v mnoha ohledech chápat i jako učební text nebo pomůcku při strategickém plánování a pro tyto účely bývá častokrát údajně také používána i v komerční sféře. Její praktické zaměření má i negativní konsekvence, neboť časem (se změnou programovacích období EU) v ní uvedené příklady pozbývají platnost a absence rozsáhlejšího teoretického základu ji v porovnání s publikacemi „albertovské školy“ nebo publikací Wokouna (2008) může činit zastaralou. (Trojan, 2011)

Poměrně významně se v aplikaci regionálního rozvoje angažuje soukromá společnost GaREP. Stěžejním tématem této společnosti je především rozvoj venkovských oblastí a zaměřuje se na souvislosti rozvoje obcí. Venkovský prostor je analyzován například v publikacích z roku 2010, které byly zpracovány pro výzkumný projekt Ministerstva zemědělství České republiky. Zde bylo cílem jasně definovat přístupy k vymezení venkova a blíže identifikovat účastníky, kteří zásadním způsobem ovlivňují jeho rozvoj a s tím související kvalitu života ve venkovských regionech. Důležité jsou zde také doporučení rozvojových strategií, jejichž prostřednictvím by se tyto publikace měly stát zásadními rádci představitelů daných obcí při řízení a rozvoji obce.

Ze slovenského prostředí jsou zásadní práce Bučka (2008), který se zabýval především teoretickou stránkou a metodologií regionálního rozvoje a také konkrétně regionální konkurenceschopností různých průmyslových činností a jejich změn. Toto uvádí například v publikaci „Reconfiguring „post-socialist“ regions: cross-border networks and regional competition in the Slovak and Ukrainian clothing industry“.

Ze zahraniční literatury zabývající se regionálním rozvojem a regionální politikou lze uvést například autora Woodse (2005), který se zabýval především problémem venkovského prostoru a strukturálních změn, které ho postihly při přechodu k postmoderní době a společnosti. Dále pak například Grabher

(1993), který se zabývá regionálním rozvojem v Německu v transformované oblasti Porúří. Zde poukazuje především na velmi intenzivní vazby mezi různými aktéry rozvoje, které následně způsobují neschopnost reagovat na měnící se podmínky prostředí a způsobují ztrátu možností rychlejšího efektivního rozvoje.

4. Transformace českého průmyslu

4.1 Vývoj hospodářství a průmyslu v České Republice do roku 1989

Československé hospodářství se před důležitým zlomem v roce 1989 a jeho následnou transformací odlišovalo od vyspělejších zemí s tržním hospodářstvím mnohými charakteristikami. Již po 2. světové válce začalo docházet k výrazným změnám v hospodářském systému. Především v průmyslové výrobě byla upřednostňována energeticky náročná výroba těžkého průmyslu a obecně byl zaveden systém centrálně plánovací ekonomiky se značným upřednostňováním kvantitativního růstu průmyslové výroby a naopak s přehlíženou kvalitou výrobního procesu. Tímto systémem byl prakticky zrušen soukromý sektor a podnikání soukromých subjektů tak bylo zcela znemožněno. (Vančura, 2002)

Obecně základními znaky centrálně řízeného hospodářství nejen v tehdejší Československu, ale i v ostatních socialistických zemích bylo tedy především centrální řízení, zcela minimální existence soukromého sektoru, značná přezaměstnanost a neefektivnost práce, nebo neschopnost reakce na změny ve světovém hospodářství. S tímto dále souvisí také poměrně značná zaostalost v technologickém vývoji a technologické úrovni vůbec, což následně znamenalo neschopnost konkurence na západních trzích, které se od těch východních značně odlišovaly. Jedním ze zásadních problémů bylo striktní plnění plánů stanovených pro státní podniky, které byly stavěny z hlediska důležitosti před maximalizací zisku. Poměrně zásadní byl také důraz na sféru výrobní a značné opomíjení nevýrobní sféry. Tento systém má za důsledek také tehdy značně odlišnou odvětvovou strukturu od té současné. Před rokem 1989 bylo zaměstnáno mnohem více lidí než dnes právě v priméru a sekundéru, a terciární sektor byl značně oslabený vůči současnosti. Československý průmysl byl v socialistické éře, co se celkových kapacit týká, na špici industriálního světa, ale například ohledně kvality výroby se nemohl se západními státy téměř srovnávat. Jako částečnou „brzdu“ rozvoje československého hospodářství byla například také finančně náročná pomoc Slovensku, které inkasovalo množství prostředků v rámci vyrovnávání rozdílů,

ale stát jako celek se potom o to hůře vyrovnával ostatním vyspělým zemím ve světě. Naopak určitou výhodu tvořil fakt, že Československo bylo nejzápadnější zemí ze všech dříve socialistických států, což skýtalo určitý pozitivní potenciál například v exportu. Dalším problémem byla značná koncentrace průmyslových aktivit do jednotlivých velkých, často i celostátních podniků a tím pádem zde byla značná absence menších a středních podniků, které v centrálně plánovacím systému chyběly. Za další pozitivum pak je považována úroveň lidského kapitálu, nebo makroekonomická stabilita, která nebyla zatížena inflací, nezaměstnaností a velkými schodky státního rozpočtu (Žídek, 2006).

Transformace průmyslu, nebo obecně hospodářství byla v našem prostředí zcela novým obdobím, jelikož obdobný proces nikdy v předešlých dobách neprobíhal a nebylo tak možné opřít se o ověřenou teorii či praktickou zkušenost s tímto procesem. Vůči vyspělejšími západními zemím pak měly také bývalé socialistické státy značnou nevýhodu v tom, že měly na transformaci a restrukturalizaci svého hospodářství značně kratší dobu než právě zmiňované západní země, které tímto procesem v té době už procházely dvacet a více let a na vznikající problémy tak měly mnohem více času a disponovaly solidním „náskokem“. V osmdesátých letech pak navíc začala nejen v Československu klesat průmyslová produkce a právě v tomto období začalo docházet ke stagnaci hospodářského růstu ve všech centrálně plánovaných ekonomikách ve střední a východní Evropě.

4.2 Změny vývoje hospodářství a průmyslu v České republice po roce 1989

V období po roce 1989 došlo k množství velmi důležitých změn, které byly vyvolány řadou společenských a politických událostí, které ovlivnily nejen celkový směr vývoje českého hospodářství, včetně průmyslu. Toto období se označuje již zmiňovaným pojmem transformační období.

Koncem osmdesátých let se tehdejší Československé hospodářství vyznačovalo značnou regulací a neexistencí privátního sektoru. Prvním úkolem bylo tedy vytvořit efektivní institucionální základnu pro existenci soukromých

ekonomických subjektů, které v tržním hospodářství hrají zásadní roli. Začátkem roku 1990 byla tedy navržena nová ekonomická reforma, o které se rozvířila značná diskuse, jelikož v tehdejší Československu existovali zastánci dvou rozdílných cest. Jednalo se o pomalejší postup sociálně tržního hospodářství a naopak rychlejší postup volnějšího trhu navrhovaného tehdejší pravicovou politickou scénou. Po dohodě pak byl během roku 1990 odsouhlasen jednotný systém cenové deregulace, který vstupoval v platnost k 1. lednu 1991. Od tohoto data pak mohly podniky určovat vlastní cenovou politiku výroby, s výjimkou monopolních průmyslových odvětví, kde se i nadále regulovaly ceny energií a paliv. Jako negativní doprovodný jev se pak ukázala vysoká míra inflace. Stát se pak začal otevírat světovým trhům, jelikož došlo také k liberalizaci zahraničního obchodu a zavedení vnitřní konvertibility měny. Orientace k západním státům tedy začala intenzivně růst a nic se na tomto faktu nezměnilo ani po rozpadu federace v roce 1993. (Šerý, 2010)

Vývoj hospodářství a průmyslu České republiky byl dosti závislý také na souběžných okolnostech a vnějších faktorech, jako jsou třeba rozpad Rady vzájemné hospodářské pomoci, postupná ztráta východních trhů a následné přilnutí k západní Evropě a orientace obchodu právě do těchto zemí. Ohledně srovnání výchozí pozice oproti ostatním transformujícím se zemím na tom byla Česká republika velice dobře. Výchozí podmínky pro vyrovnávání ekonomických a technologických rozdílů se západní Evropou měla Česká republika na nejlepší úrovni a mohlo se s nimi rovnat pouze Slovinsko. Oba dva zmiňované státy byly totiž v ekonomické úrovni (vyspělosti) v popředí před ostatními srovnávanými státy. Některé faktory však byly příznivější pro státy Maďarsko a Polsko, které mohly těžit alespoň z částečně existujícího soukromého sektoru a nižší koncentrace hospodářských aktivit do monopolních podniků. (Spěváček a kol., 2002)

Hlavní cíle transformace hospodářství byly totožné pro všechny transformující se ekonomiky. Česká transformace však byla specifická svým systémem kupónové privatizace, která proběhla poměrně rychle v porovnání s ostatními státy. Obecně byla privatizace v České republice prováděna prostřednictvím navrácení majetku původním majitelům, dále prodejem majetku

domácím a následně i zahraničním zájemcům a také prostřednictvím investičních kupónů, kdy byl majetek nabízen všem občanům (tzv. kupónová privatizace). Česká privatizace byla dvojího druhu. Privatizace menších podniků a malého podnikání byla označována jako „malá privatizace“ a naopak privatizace obřích státních podniků se nazývala „velká privatizace“. Zde se jednalo v největší míře o průmyslové, zemědělské nebo stavební podniky. V roce 1994 skončila privatizace prostřednictvím investičních kupónů a Česká republika díky ní disponovala největším podílem soukromého sektoru ve srovnání s ostatními transformujícími se státy. Tímto systémem privatizace došlo k situaci, kdy byl stát jako vlastník rychle vyměněn za vlastníky ze soukromého sektoru, jimiž byly například různé investiční fondy zaměřené na privatizaci, nebo právě kupónoví vlastníci a tedy noví akcionáři, kteří ovšem v mnoha případech nebyli kvůli nedostatku odbornosti schopni podniky vést k úspěšné restrukturalizaci a ziskovému fungování. V mnoha případech pak investiční fondy akcie podniků znova prodávaly a vznikal tak značně neprůhledný systém, a z důvodu nedostatečně účinných zákonů docházelo k častému „tunelování“ podniků. Toto bylo a dodnes je vnímáno jako největší problém české privatizace. (Vančura, 2002)

Při procesu transformace docházelo na území celého státu k významné deindustrializaci, která v největší míře zasáhla především regiony průmyslové a zemědělské periferie a také silně industrializované oblasti s velkými dominujícími podniky s orientací na strojírenství, zbrojařství, nebo těžký průmysl. S velkými problémy se potýkaly také oblasti se špatnou environmentální nebo sociální situací, což odrazovalo potencionální zahraniční investory od větších investic do těchto regionů se špatnou image. Z opačné strany pak měly výhodu ty regiony, které nebyly tolik zasaženy restrukturalizací, vyznačovaly se vyšší mírou diverzifikace průmyslu a byly atraktivnější svou polohou vůči zahraničním investorům. Tyto oblasti se pak dokázaly lépe přizpůsobit nově nastaveným podmínkám a mohly profitovat z výhod, které dokázaly investorům nabídnout. Za hlavní nabízenou výhodu pak bylo možné považovat především velmi levnou pracovní sílu v porovnání se západní Evropou. Výsledkem tohoto procesu byl značně rozdílný rozvoj regionů státu a

následné zvyšování rozdílů ekonomické a sociální úrovně mezi danými regiony. (Baštová, 2011)

V letech 1990 – 1992 došlo k transformační recesi. Ta byla dána především existencí mnoha problémových faktorů, provádějících nesnadný přechod k tržní ekonomice. Výrobní pokles v prvotní fázi transformace byl již předem očekáván, nikoliv však v takové míře, v jaké v tomto období vznikl. Šlo o velmi drastický propad výroby, který byl také svázán s investičním a spotřebním poklesem. Rok 1993 pak byl značně ovlivněn také rozpadem Československého státu, což ovlivnilo celkový stav hospodářství v obou zemích. V následujícím roce se však situace uklidnila a došlo k opětovnému oživení ekonomiky, které dosáhlo vrcholu v roce 1995. Tento růst byl způsoben především značným růstem domácí poptávky a reagoval na předchozí období výrobního propadu. Značné problémy pak způsobovala malá podpora exportu z vládní strany a také rostoucí import zahraničních obchodníků, kterým ti čeští nebyli schopni konkurovat jak na našem, tak na zahraničním trhu. V tomto ohledu se tedy zahraniční obchod částečně projevil jako brzdící prvek.

V následném období poloviny devadesátých let byla situace v České republice velmi pozitivně hodnocena, a to především ze strany ostatních zemí, kdy byla zdejší transformace značně vyzdvihována a označována jako nejpovedenější ze všech bývalých socialistických států. V pozdější době se však dle mnohých analýz projevil některé negativní tendence, se kterými se dříve nepočítalo. V zásadě šlo o značnou nevyrovnanost ekonomiky, kdy poptávka na domácím trhu výrazně převyšovala nabídku a také problémy v prostředí podniků a firem, kde díky privatizaci nebyly vyjasněny vlastnické vztahy a docházelo zde k velkému zadlužování a ziskovému poklesu. Zvolený způsob privatizace byl tedy později vnímán jako nepřilíš podařený, hlavně vzhledem k malému kapitálovému vybavení podniků a nedostatečné odbornosti a zkušenosti manažerské sféry, tudíž restrukturalizace probíhala mnohem pomaleji, než se očekávalo. Mnohé projevy nedokonalého ekonomického vývoje, jako jsou například zpomalování tempa ekonomického růstu, nadhodnocení kurzu měny nebo rostoucí mzdy převyšující produktivitu práce pak negativně ovlivňovaly zahraniční investory a způsobovaly úbytek

zahraničního kapitálu, čímž došlo k měnové krizi v roce 1997. Z tohoto pohledu tedy byl transformační proces značně nedokonalý a důležitý legislativní rámec tržní ekonomiky byl zbytečně zanedbán. (Spěváček a kol., 2002)

5. Transformace průmyslu na Bruntálsku

5.1 Bruntálsko, součást Moravskoslezského kraje

V této části diplomové práce byla zpracována krátká charakteristika okresu Bruntál a Moravskoslezského kraje, která by měla ukázat a popsat základní rysy tohoto území.

Moravskoslezský kraj, jehož součástí je sledované území bruntálského okresu, je vymezen dále okresy Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město. Je rozdělen na 22 obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a do nich spadá celkem 299 obcí, z nichž má 41 statut města. S rozlohou 5427 km² zabírá 6,9% území České Republiky a je tak šestým největším krajem u nás. Více než polovinu území kraje zaujímá zemědělská půda a dalších cca 35% pak lesní pozemky, které se nachází především v oblasti Jeseníků a Beskyd. V kraji se vyskytují také zásoby nerostných surovin, jako jsou vápenec, mramor, břidlice, žula, sádrovec, štěrkopísky a další.

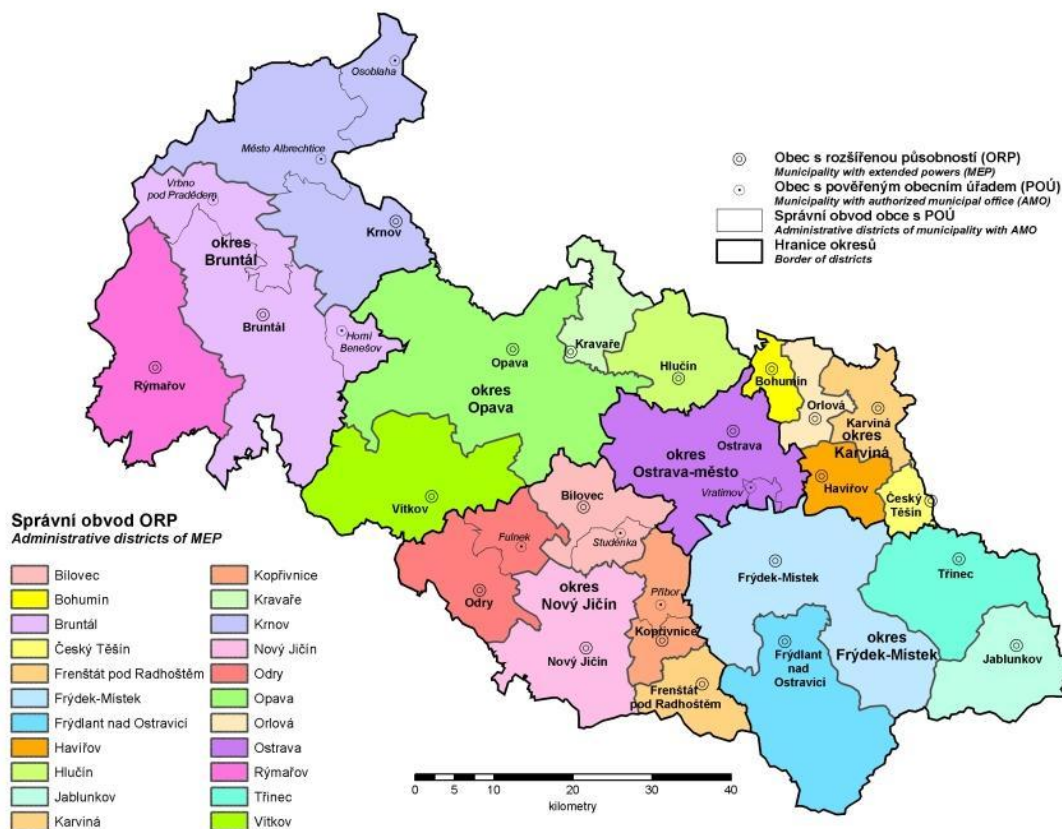
Počtem obyvatel je Moravskoslezský kraj třetí nejlidnatější v České Republice avšak dle počtu sídel, patří naopak k regionům s nejmenšími hodnotami. Tomu odpovídá i hustota osídlení 227 obyvatel na km², přičemž stejný údaj pro celou Českou Republiku je 133 obyvatel na km². Průměrná rozloha katastru obce 18,1 km² je druhá největší v republice a je o necelých 50 % větší než katastr průměrné obce v České Republice (12,6 km²). V obcích do 499 obyvatel bydlí jen necelé 2 % obyvatel, v obcích od 500 do 4 999 obyvatel okolo 24 % obyvatel, v obcích od 5 000 do 19 999 obyvatel žije 14 % občanů kraje a většina obyvatel kraje (přes 60 %) žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel. V krajské metropoli, kterou je Ostrava žije přibližně 300 tis. obyvatel, což je zhruba čtvrtina obyvatel kraje. Dalšími velkými městy s počtem obyvatel nad 50 tisíc jsou Havířov, Karviná, Frýdek-Místek a Opava.

Od 19. století kraj patřil, a také v současnosti patří, mezi nejdůležitější průmyslové regiony střední Evropy. Jeho zaměření hospodářské činnosti (odvětvová struktura) však dnes přináší nemalé problémy související s restrukturalizací tohoto regionu, s řešením sociálních problémů zejména spojených s výší nezaměstnaností. Odvětvová struktura Moravskoslezského

kraje přináší v současnosti nemalé problémy, jež jsou spojeny zejména s vyšší mírou nezaměstnanosti. Relativně nejlépe je na tom okres Frýdek-Místek, vysokou míru nezaměstnanosti naopak vykazují okresy Bruntál a Karviná, které zaujmají jedny z posledních míst mezi všemi okresy v ČR. Vskutku palčivým problémem je pak podíl dlouhodobě nezaměstnaných (déle než 12 měsíců) na celkovém počtu nezaměstnaných, který je v tomto regionu výrazně vyšší než celorepublikový průměr.

Kraj se také vyznačuje poměrně značně znečištěným přírodním prostředím vlivem průmyslové výroby a v České Republice patří v tomto směru k těm nejvíce zatíženým. To se však sledovaného okresu Bruntál týká v mnohem menší míře než ostatních okresů patřících do kraje. Přesto již od počátku devadesátých let dochází k výraznému zlepšování stavu životního prostředí vlivem částečného poklesu průmyslové výroby a nemalým investicím do ekologických opatření. V současnosti jsou jako největší ekologické problémy na území kraje brány znečištění podpovrchových a povrchových vod nebo značně znečištěné ovzduší. (ČSÚ, statistická ročenka MSK, 2012)

Obr. č. 1 Administrativní členění Moravskoslezského kraje (2012)

Zdroj: ČSÚ, statistická ročenka kraje, 2012

5.2 Vymezení a stručná charakteristika Bruntálska

Převážná část nynějšího okresu Bruntál vznikla v roce 1960, kdy byl sloučen bývalý okres Bruntál s téměř celým okresem Krnov a s okresem Rýmařov. Dále se také připojilo několik obcí z okresů Opava a Jeseník. Další změnou, co se týče rozlohy a hranic okresu, bylo odpojení obce Zlaté Hory se všemi svými částmi od okresu Bruntál a připojení k okresu Jeseník k 1.1.1996. Rozloha okresu se tedy snížila z 1 745 km² na 1 659 km². K několika dalším změnám došlo hned v průběhu následujících let, kdy byly k 1.1.2005 převedeny obce Moravský Beroun, Huzová a Norberčany do okresu Olomouc. K 1.1. 2007 byla provedena další změna, kdy obec Sosnová přešla do okresu Opava. I přes

několik změn, které způsobily zmenšení rozlohy okresu, zůstává Bruntál v současnosti největším okresem Moravskoslezského kraje se stávající rozlohou 1 536 km², což představuje 30% celého kraje a řadí se na 9. místo v rámci celé České republiky. Dle počtu obyvatel je nicméně nejmenším v kraji. V současnosti se v okrese Bruntál nachází 67 obcí, z nichž největší je město Krnov, které čítá přes 25 tisíc obyvatel a druhým největším městem je okresní město Bruntál s více než 17 tisíci obyvateli. Obě tato města společně s městem Rýmařov, byla k 1.1. 2003 ustanovena jako obce s rozšířenou působností (ORP) a tvoří dohromady celé území okresu. K totožnému datu byly také ustanoveny obce s pověřeným obecním úřadem (POU). Společně s třemi výše jmenovanými ORP to byla města Horní Benešov, Město Albrechtice, Osoblaha a Vrbno pod Pradědem.

Okres Bruntál je ze své většiny tvořen především pahorkatinou Nízkého Jeseníku s nejvyšší horou Slunečná (800 m n. m.) a do severozápadní části zasahuje hlavní hřeben Hrubého Jeseníku s nejvyšší horou Praděd (1 491 m n. m.). Nejnižší položeným územím okresu je oblast Osoblažska, s minimální nadmořskou výškou 203 m n. m.

Klimatické a přírodní podmínky jsou na území okresu Bruntál poměrně hodně rozdílné. V níže položených oblastech okresu, na Krnovsku a Osoblažsku je podnebí mírnější s ročním úhrnem srážek pod 700mm a průměrnou roční teplotou kolem 9°C. Naopak v Nízkém a Hrubém Jeseníku je podnebí mnohem chladnější a vlhčí. Na hřebenech hor spadne v ročním průměru 1000 – 1500mm srážek a průměrná roční teplota se pohybuje mnohem níže, okolo 1°C. (ČSÚ, 2011)

V bruntálském okrese jsou vodohospodářsky významné dva vodní toky, a to Moravice a Opava a jeho územím prochází také hranice hlavního evropského rozvodí řek tekoucích do Baltského, nebo Černého moře. Toto území je tedy poměrně významným centrem z hlediska vodohospodářského, kde stěžejní roli hrají řeka Moravice a vodní nádrže Slezská Harta a Kružberk, které zásobují vodou níže položené oblasti okresu. Méně příznivá je však situace ohledně podzemních vod, jejichž významnější zdroje se nachází pouze

v severnější části okresu na Krnovsku a Osoblažsku. Nejen pro vodohospodářskou funkci mají velký význam také četné lesy, nacházející se na území okresu Bruntál. Dále je možné uvést funkci rekreační a ochrannou. Celkově lesy zabírají 45% celkové rozlohy okresu Bruntál, což je celkem přes 70 tis. ha.

V minulosti byl Bruntálský okres znám především jako báňská oblast, kde se těžilo velké množství drahých kovů, jako je zlato nebo stříbro, což připomínají i leckteré názvy tamějších měst, jako například Zlaté Hory, nacházející se na pomezí Bruntálského a Jesenického okresu, k němuž v současnosti spadají. Léta těžby drahých kovů jsou však dávno pryč a Bruntálský okres se musel přeorientovat na zcela jiná odvětví. V současnosti má tedy okres Bruntál charakter spíše průmyslově zemědělské krajiny. Největší zaměstnanost je koncentrována ve strojírenském, potravinářském a částečně v textilním a dřevozpracujícím průmyslu. Výraznou transformací prošlo kromě průmyslu také zemědělství, které prodělalo změnu především ve vlastnické a produkční struktuře. Celková ekonomická situace okresu prošla také několika změnami, a to především ve vlastnické a organizační struktuře. Neefektivní výroby byly utlumeny, výrazně se zvýšilo konkurenční prostředí a mnoho dalších vlivů také vedlo k výraznému nárůstu nezaměstnanosti v okrese v posledních dvaceti letech. Okres Bruntál je se svou vysokou mírou nezaměstnanosti dlouhodobě řazen mezi nejpostiženější regiony v tomto ohledu a v současnosti se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 18%. V rámci Moravskoslezského kraje je na tom ze všech okresů nejhůře a také v České republice figuruje na konci roku 2012 jako zcela nejhorší. (MPSV, 2013)

Obr. č. 2 Administrativní rozdělení okresu Bruntál (k 1.1.2008)

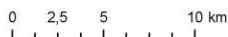
Počet obyvatel v obci

NÁZEV MĚSTA

Název městyse

Název ostatních obcí

Zdroj: ČSÚ, okres Bruntál

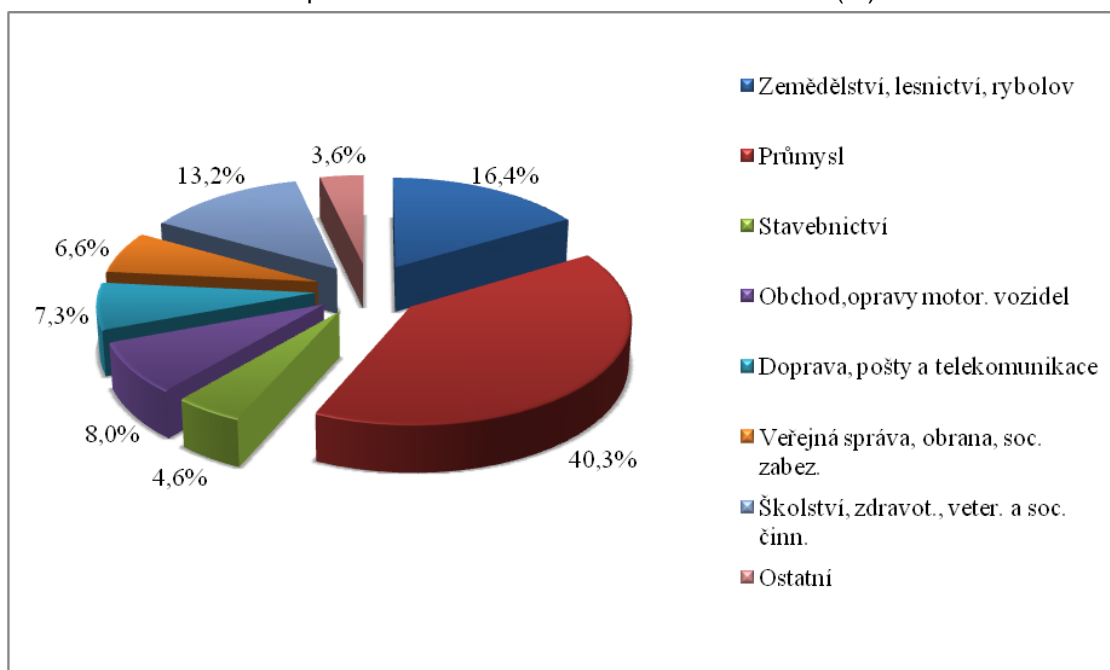
5.3 Průmyslová výroba na Bruntálsku v roce 1989

5.3.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo na Bruntálsku v roce 1989

V této podkapitole bylo cílem stručně zhodnotit celkovou strukturu ekonomicky aktivních obyvatel pracujících na Bruntálsku, což je bráno jako

předstupeň hlavnímu tématu, které představuje dále řešená průmyslová výroba. Strukturu ekonomicky aktivních obyvatel podle odvětví jejich činnosti v roce 1989 ukazuje obrázek č. 3. Na grafu je možné zhodnotit důležitost jednotlivých odvětví a především průmyslu v rámci struktury ekonomicky aktivních obyvatel ve sledovaném území. Hodnoty je možné také srovnat se situací v roce 2001, což přináší graf v kapitole ekonomicky aktivní obyvatelstvo na Bruntálsku v roce 2001 (obrázek č. 6). V okrese Bruntál bylo před započítáním procesu transformace průmyslové výroby zaměstnáno nejvíce lidí v sekundárním sektoru, kde podíl na celkově ekonomicky aktivním obyvatelstvu činil 40,3%. Podíl zemědělství, lesnictví a rybolovu byl mnohem nižší (16,4%), což ovšem znamenalo velmi vysoký podíl obyvatel pracujících právě v priméru v porovnání se současnou situací (obrázek č. 6). Zbýlý podíl tvořil v roce 1989 dohromady sektor terciární, který byl tedy druhý nejdůležitější po průmyslové výrobě. V největší míře pak v terciéru pracovalo 13,2% lidí ve školství, zdravotnictví a veterinárních a sociálních činnostech. O něco méně pak tvořil podíl obchodu a oprav motorových vozidel (8%) a také doprava, pošty a telekomunikace (7,3%).

Obr. č. 3. Struktura EAO podle odvětví v okrese Bruntál k 31.12.1989 (%)

Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. ČSÚ, 1990 + vlastní výpočty

5.3.2 Zaměstnanost v průmyslu v roce 1989

Centrálně řízené hospodářství v období komunistické éry zásadním způsobem ovlivnilo strukturu a vývoj průmyslu jak v samotném okrese Bruntál, tak v celém tehdejší Československu. Cílem bylo stírání sociálně-ekonomických rozdílů mezi regiony prostřednictvím řízené industrializace. Průmysl se koncentroval do velkých podniků spojením menších firem daného odvětví nebo se zakládaly nové továrny. Okres Bruntál byl již od šedesátých let minulého století po zdevastování textilního průmyslu zaměřen svou výrobou především na strojírenství. V konkurenci celého, dnes Moravskoslezského kraje však představoval spíše zemědělský region, jelikož oblast Ostravska a bližšího okolí byla mnohem více průmyslově zaměřena. Právě tato oblast byla po právu považována za průmyslové jádro kraje. Území současného okresu Bruntál bylo tedy považováno spíše za zemědělskou oblast, ale s výjimkou hlavních center regionu, kterými byla především města Krnov a Bruntál, kde průmyslová výroba hrála značnou roli.

Obecně doba socialismu vedla k rozsáhlé industrializaci území, kde vedle tradičních průmyslových oborů došlo také k rozvoji hutnictví neželezných kovů a již zmiňovaného strojírenství. Velmi silně zdevastované zemědělství po 2. světové válce se nepodařilo udržet ani v nejproduktivnějších částech okresu a tehdejší zemědělská politika vedla k vysídlování obyvatel, zejména z příhraničních částí okresu (Vencálek, 1998). V horských a podhorských oblastech se pak budovaly rozsáhlé komplexy dřevozpracujícího průmyslu a v návaznosti na něj i zpracování umělých hmot. Socialistická industrializace také zasáhla výrazně do územní struktury hlavních sledovaných měst Bruntál a Krnov, kdy se průmyslová výroba koncentrovala především přímo do zastavěných částí měst a mnohdy i do historického jádra. Obrovské tovární komplexy vyrostly za socialismu v Krnově, Bruntále, Rýmařově nebo Vrbně pod Pradědem a nyní tvoří neopomenutelné dominanty měst. Tento systém lokalizace průmyslových závodů způsobil, že v dnešní době jsou jak stále fungující podniky tak i ty zkrachovalé, umístěné do center, velmi důležitým prvkem současné struktury těchto měst. Tvoří tzv. průmyslové brownfields, které skýtají po rekonstrukcích mnohé možnosti dalšího využití, ale tento proces

je velmi nákladný a mnohdy právě kvůli nákladnosti je téměř neproveditelný, jak pro soukromé investory, tak i pro jednotlivá města. (Vencálek, 1998)

Tab.č. 1 Počet pracovníků v průmyslových odvětvích k 31.12.1989

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj	ČSR
Potravinářský	970	10606	144959
Textilní, oděvní a kožedělný	5752	20021	278095
Dřevozpracující	1740	5164	76837
Papírenský a polygrafický	183	4831	45942
Chemický	838	9896	118971
Sklářský a stavebních hmot	404	3189	128023
Hutní a kovodělný	5432	109614	258355
Strojírenský	5435	45716	601907
Elektrotechnický	7	10222	140881
Paliv a energetiky	264	111231	262448
Ostatní	321	4236	58464
Celkem průmysl	21346	334726	2114882

Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. ČSÚ, 1990.

Tabulka č. 1. ukazuje, že ke konci roku 1989 pracovalo na území dnešního Moravskoslezského kraje v průmyslu 334726 pracovníků a v samotném okrese Bruntál 21 346 pracovníků. Je také zřejmé, že v kraji nejvyšším počtem zaměstnanců disponoval průmysl paliv a energetiky (111231 lidí), což nejvíce způsobovala oblast Ostravska, kde bylo toto odvětví značně rozšířeno a naopak na Bruntálsku byl více dominantní průmysl textilní, oděvní a kožedělný (5752 lidí). Toto odvětví již od počátku minulého století v bruntálském regionu dominovalo a to především díky městům Krnov a Bruntál. Právě Krnov byl již od 19. století považován díky velmi rozsáhlému textilnímu průmyslu za „Slezský Manchester“. Po porovnání s celorepublikovými čísly z tabulky č. 2 vyplývá, že celkově v Československu hrálo v rámci průmyslové výroby největší roli strojírenství. Na Bruntálsku byl v roce 1989 značně rozsáhlý strojírenský, hutní a kovodělný průmysl, které svými hodnotami téměř dosahovaly nejsilnějšího textilního odvětví. Absolutní hodnoty průmyslových pracovníků v okrese, kraji a republice jsou však obtížné ke

srovnání, jelikož jde o území se značně rozdílnou rozlohou i počtem obyvatel. Pro lepší srovnání byly tedy hodnoty přepočítány do procentuálních podílů jednotlivých průmyslových odvětví na celkové zaměstnanosti v těchto regionech. Toto srovnání uvádí následující tabulka č. 2

Tab. č. 2 Podíl jednotlivých průmyslových odvětví na zaměstnanosti k 31.12.1989 (%)

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj	ČSR
Potravinářský	1,8	1,7	2,8
Textilní, oděvní a kožedělný	10,4	3,1	5,3
Dřevozpracující	3,2	0,8	1,5
Papírenský a polygrafický	0,3	0,8	0,9
Chemický	1,5	1,5	2,3
Sklářský a stavebních hmot	0,7	0,5	2,4
Hutní a kovodělný	9,8	17,2	4,9
Strojírenský	9,8	7,2	11,5
Elektrotechnický	0,01	1,6	2,7
Paliv a energetiky	0,5	17,4	5,0
Ostatní	0,6	0,7	1,1
Celkem průmysl	38,7	52,4	40,4

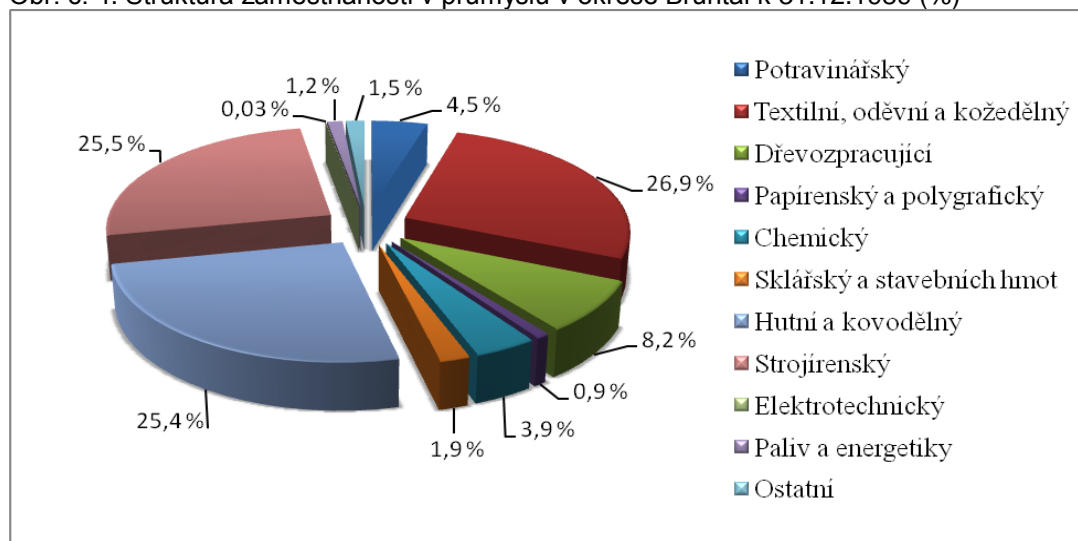
Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. ČSÚ, 1990.

Právě v tabulce č. 2 je uveden celkový podíl průmyslu na celkovém počtu zaměstnaných v daných lokalitách. Zde dosahovalo jednoznačně nejvyšších hodnot území dnešního Moravskoslezského kraje. V průmyslu bylo zaměstnáno 52,4% lidí, zatímco podíl v celé Československé republice byl pouze 40,4%. Ještě nižší hodnotu dle tabulky pak vykazuje hlavní sledovaný region okres Bruntál, který v sekundárním sektoru zaměstnával 38,7% pracujících. Nejvyšší podíl Moravskoslezského kraje však není nijak překvapivý, protože právě oblasti Ostravska, Karvinska, Havířovska a dalších v tomto regionu byly dlouhodobě silně industrializovány a tato situace trvá v menší míře i v současnosti. Hodnoty podílu zaměstnaných v průmyslu na celkové zaměstnanosti, které vykazuje sledovaný okres Bruntál jsou tedy v Moravskoslezském regionu spíše nízké a srovnatelnější s těmi celorepublikovými, kterých nedosahuje jen s menší ztrátou. Při sledování

jednotlivých průmyslových odvětví je možné zjistit, že v celostátním průmyslu poměrně jednoznačně dominuje strojírenský průmysl, který se podílí 11,5% na celkové zaměstnanosti a naopak nejnižší hodnoty vykazuje papírenský a polygrafický průmysl (0,9%). Toto odvětví ale disponovalo velmi nízkými hodnotami i ve sledovaném kraji (0,8%) a v okrese (0,3%). Nejvíce zastoupeným odvětvím na celkové zaměstnanosti v Moravskoslezském kraji v roce 1989 bylo průmyslové odvětví paliv a energetiky (17,4%), ale vysokých hodnot dosahoval také hutní a kovodělný průmysl (17,2%). S větší ztrátou pak bylo jako třetí nejvýznamnější obor průmyslové výroby v Moravskoslezském kraji strojírenství (7,2%). Právě odvětví strojírenské výroby a hutnictví a kovodělnictví byly v roce 1989 stěžejní také v okrese Bruntál (obě 9,8%), ale zásadním byl již zmiňovaný textilní, oděvní a kožedělný průmysl, který zaměstnával 10,4% ze všech pracujících v okrese.

Samotnou strukturu průmyslu na Bruntálsku v roce 1989 podle počtu zaměstnanců vystihuje přehledně graf na obrázku č. 4, který dokladuje extrémní dominanci tří průmyslových odvětví, které byly pro tento region těmi stěžejními. Hodnotou 26,9% disponovalo tradiční textilní, oděvní a kožedělné odvětví. S téměř stejnými hodnotami (25,5% a 25,4%) se podíleli na celkové zaměstnanosti v průmyslu v okrese Bruntál hutnictví a kovodělnictví a také strojírenství. Zcela zanedbatelným podílem 0,03% naopak disponoval v okrese v roce 1989 průmysl elektrotechnický, který v absolutním počtu zaměstnával ve sledovaném regionu pouze 7 lidí (viz. tab. č. 1). Velmi slabě zde byl zastoupen také průmysl papírenský a polygrafický s pouhými 0,9%, dále odvětví paliv a energetiky (1,2%) a nevelkých hodnot dosahovalo také odvětví sklářské a výroba stavebních hmot (1,9%).

Obr. č. 4. Struktura zaměstnanosti v průmyslu v okrese Bruntál k 31.12.1989 (%)

Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. ČSÚ, 1990.

Pro lepší zhodnocení odvětvové struktury průmyslu v okrese Bruntál v roce 1989, byl vypracován také index specializace pro jednotlivá průmyslová odvětví v okrese Bruntál a v Moravskoslezském kraji (tab. č. 3). Index specializace uvádí odvětvové zaměření průmyslové výroby ve sledovaných územích. (index specializace je významnější až při dosažení hodnoty 1)

Tab. č. 3. Index specializace v průmyslových odvětvích v okrese Bruntál a Severomoravském kraji k 31.12.1989

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj
Potravinářský	0,63	0,60
Textilní, oděvní a kožedělný	1,96	0,59
Dřevozpracující	2,15	0,55
Papírenský a polygrafický	0,38	0,86
Chemický	0,67	0,68
Sklářský a stavebních hmot	0,30	0,20
Hutní a kovodělný	1,99	3,48
Strojírenský	0,86	0,62
Elektrotechnický	0,005	0,59
Paliv a energetiky	0,10	3,47
Ostatní	0,52	0,59
Celkem průmysl	0,96	1,30

Zdroj: Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. ČSÚ, 1990.

Podle tabulky č. 3 lze celkově říci, že odvětvová struktura průmyslu v okrese Bruntál není příliš vyrovnaná. Hodnoty se pohybují v rozmezí od 0,005 u průmyslu elektrotechnického, až do 2,15, což je hodnota odvětví dřevozpracujícího. Právě dřevozpracující průmysl byl značně rozšířen v oblasti podhůří Jeseníků, především v okolí Vrbna pod Pradědem, kde se nacházel i největší podnik pro zpracování dřeva v okrese - Severomoravské dřevařské závody Šumperk (viz. tab. č. 4). Hodnotu 1,99 pak v okrese Bruntál dosahuje průmyslové odvětví hutní a kovodělné. Tradiční textilní, kožedělné a oděvní průmyslové odvětví dosahuje hodnoty jen lehce nižší (1,96). Lze tedy říci, že okres Bruntál byl specializován právě na tato uvedená odvětví. Naopak jako druhé nejnižší hodnoty dosahuje odvětví paliv a energetiky (0,1).

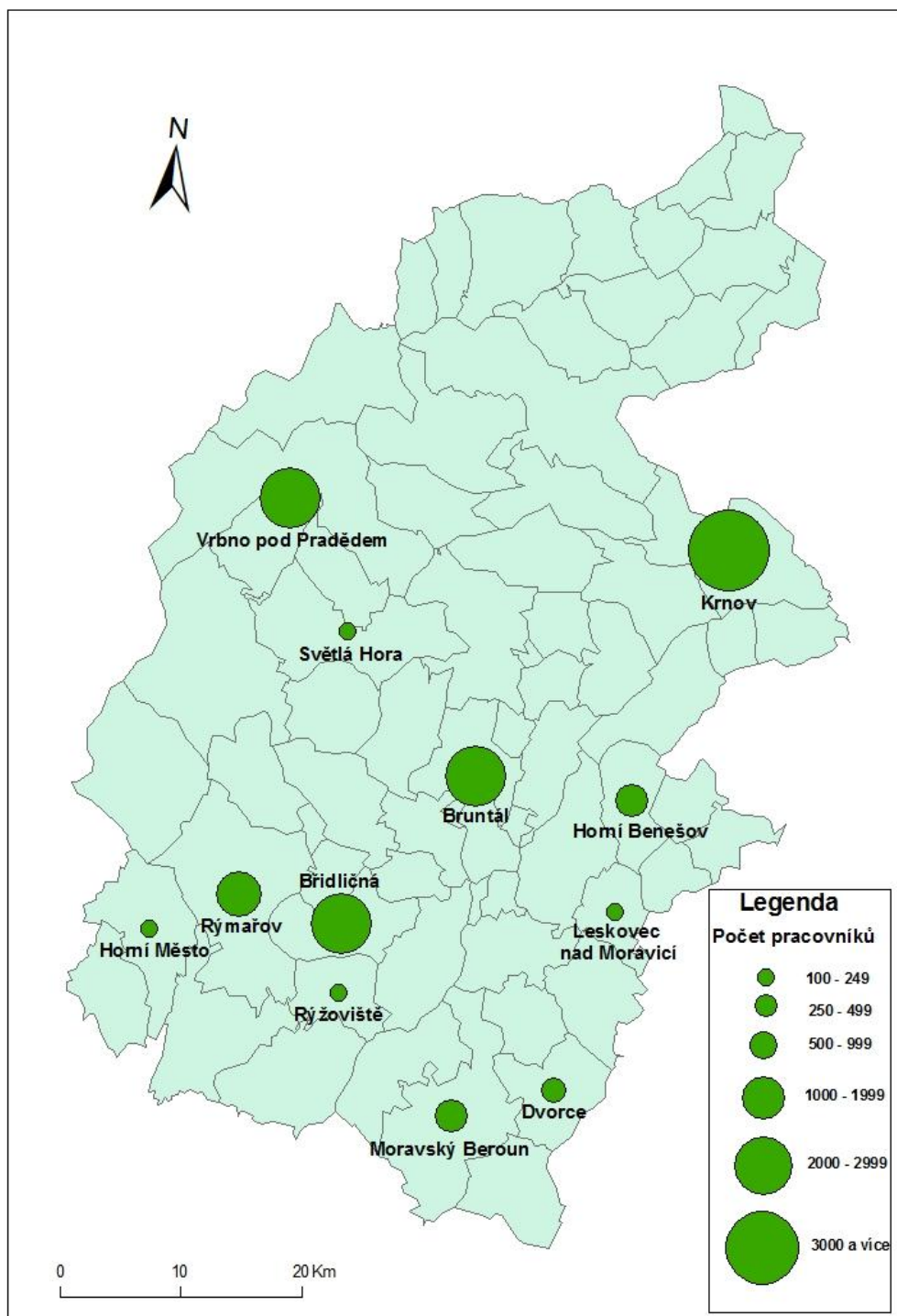
V rámci území dnešního Moravskoslezského kraje lze v roce 1989 hodnotit odvětvovou strukturu průmyslu jako vyrovnanější než v okrese Bruntál. Nejvyšší hodnoty dosahuje odvětví hutní a kovodělné (3,48) a také odvětví paliv a energetiky (3,47). Druhé jmenované průmyslové odvětví je naopak v okrese Bruntál zastoupeno minimálně a hodnota indexu specializace je nesrovnatelně nižší než v Moravskoslezském kraji. Dle hodnot z tabulky č. 3 je tedy možné vyzorovat, že region dnešního Moravskoslezského kraje byl obecně specializován na těžký průmysl paliv, energetiky, hutnictví a kovodělnické výroby, což bylo dáno především existencí podniků působících v těchto odvětvích v oblasti Ostravy a okolních měst. Specializace na Bruntálsku byla značně rozdílná. Podobnost lze najít však například právě u hodnot hutní a kovodělné výroby, která je pro oba dva regiony nejvýznamnější, nebo pak také v rámci srovnání strojírenství a chemického průmyslu.

5.3.3 Průmyslové podniky na Bruntálsku před rokem 1989

Od roku 1960 je okresním městem Bruntál, které bylo sice vždy počtem obyvatel menší než bývalé okresní město Krnov, ale především díky své lepší spádovosti v nově vytvořeném okrese z roku 1960, dostalo tento statut právě město Bruntál. Společně tedy města Krnov a Bruntál tvořila hlavní centra zaměstnanosti a obecně průmyslové „jádro“ regionu, kde bylo koncentrováno

nejvíce jednotlivých průmyslových podniků. Poměrně důležitým městem z hlediska průmyslu bylo také Vrbno pod Pradědem, kde fungovaly dřevařské závody a také lisovny, ale nelze jej považovat zcela za sekundární jádro. V obdobné situaci byla totiž také Břidličná, kde byl tamější národní podnik Kovohutě Břidličná největším zaměstnavatelem v okresním průmyslu vůbec a také v menší míře Rýmařov s textilními závody Hedva. Na obrázku č. 5 jsou vyznačeny obce v okrese Bruntál, kde hrál průmysl významnou roli v roce 1987. Zde byl brán v potaz počet zaměstnanců ve významnějších průmyslových podnicích s počtem zaměstnanců alespoň 100.

Obr. č. 5 Zaměstnanost v průmyslových podnicích nad 100 zaměstnanců v obcích okresu Bruntál v roce 1987.

Zdroj: databáze CRR MU Brno, vlastní úpravy

Z mapy na obrázku č. 5 je zřejmé, že v předrevolučním období byl Krnov nejvýznamnějším centrem průmyslu v okrese Bruntál. Právě v Krnově bylo zaměstnáno více než 3000 pracovníků v průmyslových podnicích s počtem zaměstnanců vyšším než 100. Celkový počet těchto zaměstnanců překročil danou hranici velmi výrazně, a podle databáze CRR MU Brno bylo v podnicích zaměstnáno celkem 5643 lidí, což výrazně předčilo všechny ostatní obce okresu. Obce Vrbno pod Pradědem, Bruntál a Břidličná pak překonaly hranici 2000 zaměstnanců. Tuto hodnotu například obec Břidličná překročila pouze díky jednomu průmyslovému podniku Kovohutě Břidličná. (viz tab. č. 4)

Tab. č. 4. Největší průmysloví zaměstnavatelé v okrese Bruntál v roce 1987

SPOLEČNOST	MÍSTO	ZAMĚSTNANCI
KOVHUTĚ, BŘIDLIČNÁ	BŘIDLIČNÁ	2003
STROJSVIT, .KRNOV	KRNOV	1619
LISOVNY N.HM.VRBNO	VRBNO P.P.	1228
ZÁVODY SKN, KRNOV	KRNOV	1049
HEDVA, MOR.TŘEBOVÁ	RÝMAŘOV	1002
KARNOLA, KRNOV	KRNOV	970
GRANITOL, MOR. BEROUN	MORAVSKÝ BER.	717
SM DŘEV. ZÁV. ,ŠUMPERK	VRBNO P. P.	706
ŽEL.OPR.A STR., OSTRAVA , ZÁVOD KRNOV	KRNOV	635
LISOVNY N.HM.VRBNO, ZAVOD BRUNTAL	BRUNTÁL	614
ČSAO, OLOMOUC, BRUNTÁL	BRUNTÁL	430

Zdroj: CRR MU, Brno.

V období na konci osmdesátých let byl v okrese Bruntál největším zaměstnavatelem podnik **Kovohutě Břidličná**, který se specializoval na výrobu z hliníkových fólií a zaměstnával 2003 zaměstnanců. Tento počet byl v té době absolutně nejvyšší v celém okrese, jak ukazuje tabulka č. 4., která uvádí největší zaměstnavatele v okrese Bruntál v období před rokem 1989. Pro město velikosti Břidličné, v níž žije v současnosti pouze necelých 4000 obyvatel, hrál tento podnik zcela zásadní roli ohledně zaměstnanosti. Podle databáze CRR MU Brno byl v roce 1987 druhým největším průmyslovým podnikem v Břidličné Technoplyn Praha, který zaměstnával jen 10 zaměstnanců. Historie výroby z

neželezných kovů v Břidličné spadá do roku 1930, kdy byla založena firma Franke a Scholz, vyrábějící cínové a olověné zboží. V roce 1933 pak byla zahájena výroba hliníkových a duralových plechů pro letectví. Snad nejznámější změna nastala v roce 1949, kdy se společnosti dostalo přejmenování na Kovohutě Břidličná, n. p. a v roce 1954 pak společnost zahájila výrobu spotřebního zboží z hliníkových fólií. K dalšímu rozšíření závodu došlo v roce 1972, kdy byl vystavěn komplex kontilití hliníkových pásů, válcovny a zušlechťovny. (web Alinvest.cz, CRR MU Brno)

Na druhém místě ve velikosti podniků dle počtu zaměstnanců byl krnovský podnik **Strojosvit**, který v roce 1987 zaměstnával 1619 lidí. Podnik Strojosvit vznikl po roce 1945 sloučením tří původně soukromých firem. Původní podniky byly Agrawerke – továrna na výrobu měřících přístrojů (založena 1913), Hohlbaum – továrna na výrobu tkalcovských stavů (založena 1886) a slévárna barevných kovů (založena 1940). Strojosvit byl v Krnově tehdy dle počtu zaměstnanců druhým největším průmyslovým podnikem a největším strojírenským podnikem. Závod byl rozdělen do tří částí na různých místech v Krnově z důvodu potřeby rozsáhlých ploch pro výrobu. Hlavní továrna se rozprostírala na ploše 20 000m². Hlavními výrobky závodu byly koželužské stroje, jejichž výroba byla jedna z nejvýznamnějších v Evropě. Závod disponoval také slévárnou šedé litiny a slévárnou barevných kovů, jejichž odběrateli byly ale především jiné podniky z tehdejší ČSSR a Strojosvit využíval 20% její výroby. Důležitý byl také export koželužských strojů a zařízení do celkově 50 zemí světa (Kutálek, BP 2010, CRR MU Brno).

Dalším významným podnikem v okrese byly **Lisovny nových hmot Vrbno pod Pradědem**, které vyráběly různé strojírenské nástroje. Tento podnik byl navíc ještě spjat se závodem č. 2 v Bruntále, kde probíhala obdobná výroba. Dohromady větší závod ve Vrbně a menší v Bruntále zaměstnávaly 1842 lidí a celkově by tak byly druhým největším zaměstnavatelem v průmyslu na Bruntálsku. V letech 1945-1948 byl podnik v národní správě a v období 1948-1954 se stal součástí národního podniku KOH-I-NOOR Praha-Vršovice. V letech 1949-1952 patřil závod pod ředitelství v Bílovci a v roce 1953 bylo zřízeno podnikové ředitelství přímo ve Vrbně. V roce 1955 zde bylo zřízeno

podnikové ředitelství Národního podniku Lisovny nových hmot (LNH) Vrbno pod Pradědem. V důsledku toho byla tradiční výroba kovové galanterie postupně přeměněna na výrobu výlisků z plastických hmot a podnik se časem stal největším zpracovatelem plastů technologiemi vstřikování a lisování na Moravě. V průběhu 80. let pak výrazně vzrostl počet zaměstnanců, s čímž souvisela i značná bytová výstavba a rekonstrukce bytových domů ve městě. V roce 1988 se národní podnik změnil na podnik státní. (Hradilová, 2000, CRR MU Brno)

Dalším podnikem v Krnově, který v roce 1987 zaměstnával více než 1000 lidí byl **Závody SKN** (Stanislava Kostky Neumanna), které tisícovou hranici překročily o 49 zaměstnanců. Závody vznikly z několika soukromých znárodněných textilních firem. Mateřský podnik byl založen v roce 1903 firmou Gabler a následně byl v roce 1946 včleněn do n. p. Továrny stuh a prýmků. Podnik se specializoval na výrobu pevných stuh technického rázu, záclony a na ozdobné prýmků, které ve své době vyráběl jako jediný v ČSR. Ve specializaci své výroby byl podnik dokonce největší ve střední Evropě a ve svém nejlepším období zaměstnával 1 550 pracovníků. Export hrál v podniku poměrně významnou roli, kdy ZSKN vyváželo 15% výrobků do 70 – 80 zemí světa. Výrobky směřovaly především do západních zemí, do Anglie, Nizozemska a do Skandinávie. Dalšími odběrateli pak byly Střední Východ, Jižní Amerika, také pak Mongolsko a tehdejší SSSR a Jugoslávie. Krnov byl dříve městem s velmi významnou textilní výrobou a tento podnik byl největším textilním podnikem, který dokázal své fungování udržet i delší dobu po privatizaci a funguje i v současnosti. (Kutálek, BP 2010, CRR MU Brno)

Nad tisícovou hranici se dostala už pouze společnost **Hedva, Moravská Třebová** a její závod v Rýmařově, který zaměstnával 1002 zaměstnanců a specializoval se na výrobu hedvábných produktů. Podnik vznikl rokem 1949, kdy byly závody v Čechách a na Moravě zabývající se hedvábnickou výrobou soustředěny do národního podniku Hedva.

Již o něco menším podnikem dle počtu zaměstnanců byl tradiční textilní podnik **Karnola**, nacházející se v Krnově, a který se zabýval výrobou vlněných

produktů. Vlnářské závody Karnola vznikly sloučením deseti dříve soukromých textilních závodů s velkou tradicí, z nichž některé byly dokonce založeny v první polovině 19. století. Podnik byl rozprostřen na 5 různých místech ve městě Krnově, a navíc k němu patřily další podniky Karnola v Opavě, Novém Jičíně nebo v Hranicích, které ovšem nepatří do sledovaného území. Podnik zaměstnával ve své nejlepší době 2 420 lidí, z nichž bylo 70% pracovníků ženského pohlaví. Hlavními dodavateli surovin pro Karnolu byly Austrálie, Nový Zéland, Turecko, Francie, Belgie a dováželo se také z Jižní Ameriky. Průměrně se dováželo 2000 tun surovin ročně. Celý tehdejší národní podnik vyrobil ročně 3 milióny metrů tkanin, z čehož sama krnovská Karnola vyrobila 2/3. V současnosti jedna z částí jeho areálu byla prohlášena Národní kulturní památkou. Především kvůli rozlehlosti areálů situovaných do centra Krnova jsou v současnosti areály zkrachovalé Karnoly překážkou ve struktuře města, ale s určitým potenciálem budoucího využití. V roce 1987 zaměstnával podnik Karnola v Krnově 970 lidí, a dohromady i s podnikovým ředitelstvím, které ve městě také sídlilo, dokonce 1328 lidí. (Kutálek, BP 2010, CRR MU Brno)

Obec Moravský Beroun v současné době svou lokalizací spadá do okresu Olomouc, ale v roce 1987 byla součástí okresu Bruntál a tamní podnik **Granitol Moravský Beroun** zaměstnával 717 osob. Firmu v roce 1895 založil Moritz Hansel pod názvem Moravská mechanická tkalcovna, která se zabývala výrobou koženky na bázi nitrocelulózových nátěrů. V roce 1910 vznikla z firmy akciová společnost, která dále rozvíjela výrobu umělých textilií o voskovaná plátna a umělé kůže. V první polovině 20. století se GRANITOL postupně věnoval výrobě umělé semišové kůže, rolet, podlahových krytin, koženek, svařované galanterie přes výrobu hadic a trubic do vysavačů až po výrobu kaširovaných výrobků. Cca od roku 1967 především výrobou polyetylenových fólií a v roce 1976 rozšířil výrobu o nový produkt, a to fólie dnes známé pod značkou Mikroten. (web granitol.cz, CRR MU Brno)

Vznik závodu **Severomoravské dřevařské závody**, jenž byl začleněn do národního podniku se sídlem v Šumperku, se datuje na rok 1951. Vznikl na ploše, kde se původně nacházela korkárna „Königs“ s malou pilou a parní pila „Nitsch“ s tesařskou a stolařskou halou. Posléze byl název změněn na n.p.

Jesenické pily Šumperk a závod Vrbno řídil 12 pilařských provozů v okolí (Karlovice, Nové Heřmínovy, Bruntál 1 a 2, Dětřichov, Dvorce, Stará Ves, Brantice, Krásné Loučky, Holčovice, Malá Morávka, Ludvíkov). V roce 1955 bylo z původních 12 přiřazených závodů 11 podřízeno n.p. v Šumperku a Dřevokombinát Vrbno řídil pouze provoz sudárny v Ludvíkově, která byla určena k likvidaci. V roce 1969 byla uzavřena pasivní licenční smlouva s firmou Werzalit z tehdejšího NSR (vyráběli tvarované, lisované a povrchově upravované výrobky z třískové směsi), v roce 1981 byl závod rozšířen a v roce 1982 byla zahájena automatická výroba stavebních profilů. Licenční smlouva s firmou Werzalit byla prodloužena až do roku 1990. (Hradilová, 2000)

Podnik **Železniční opravy a strojírna** vznikl privatizací soukromé společnosti pro opravu vozidel z roku 1873. Krnovské opravy a strojírna byly jedny ze 17. tehdejších závodů zabývajících se opravou železničních vozidel a specializovaly se na opravu dvouosých vozů, v čemž patřily v tehdejší ČSSR mezi pouze tři místa, kde se tyto opravy prováděly. Závod zaměstnával 620 lidí, z nichž 8% bylo z okolních obcí. Během jednoho roku zde proběhlo přibližně 2 800 oprav kolejových vozidel s obratem 44 mil. Kčs, což bylo srovnatelné s ostatními strojírenskými podniky v Krnově. (Kutálek, BP 2010, CRR MU Brno)

Podnik **ČSAO** (Československé automobilové opravy a strojírna) zaměstnával ještě tři roky před svou likvidací, která proběhla po revoluci v roce 1990, 430 zaměstnanců. Podnik byl zřízen jako reakce na poválečný odsun Němců a dosídlení českým obyvatelstvem v letech 1945 – 1946, kdy došlo k likvidaci tradičního textilního průmyslu, vedeného především Němci. V 50. letech tedy došlo k úbytku pracovních příležitostí a ve snaze nahradit tento úbytek jinými průmyslovými závody byl zřízen mimo jiných podniků i podnik ČSAO v Bruntále. V průběhu fungování toho podniku byla zřízena také dvě přidružené učiliště. V roce 1965 Odborné učiliště – Československé automobilové dopravy a v roce 1980 pak Střední učiliště dopravní – ČSAO. (CRR MU Brno, web Bruntal.cz)

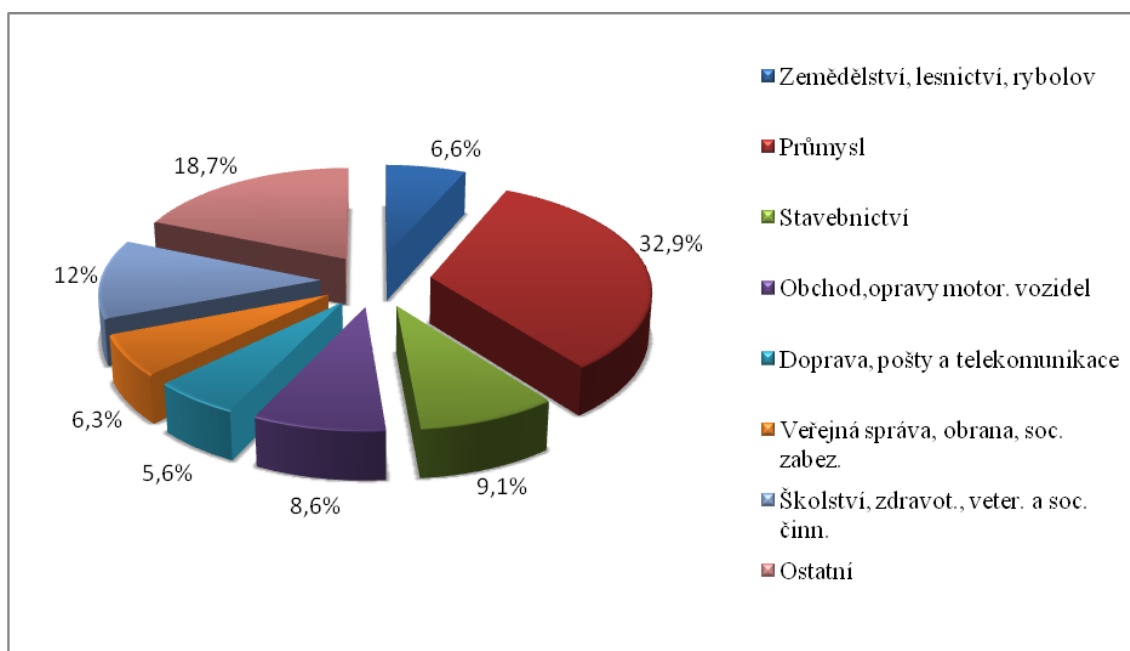
5.4 Průmyslová výroba na Bruntálsku po roce 1989

Následná část práce popisuje změny v odvětvové struktuře průmyslu v okrese Bruntál v roce 2001 oproti předrevolučnímu období osmdesátých let. Společně se změnami v politické situaci v Československu právě na přelomu osmdesátých a devadesátých let se změnila také odvětvová struktura průmyslu ve sledovaném území okresu Bruntál. Jednou z hlavních transformačních změn bylo snižování počtu zaměstnanců v průmyslu, kteří se postupně přesouvali do sektoru služeb, který po revoluci narůstal velmi výraznou měrou. K tomuto procesu docházelo na území celého státu, stejně tak jako na Bruntálsku.

5.4.1 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo na Bruntálsku po roce 1989

Zaměstnanost ekonomicky aktivních obyvatel v okrese Bruntál v roce 2001, podle odvětví ekonomické činnosti přináší obrázek č. 6, který je vhodné komparovat s hodnotami grafu udávajícím stejnou problematiku v roce 1989 (obrázek č. 3). Zde je možné zjistit, že většina ekonomicky aktivních obyvatel byla dohromady zaměstnána v terciárním sektoru služeb a následně v sekundéru, což představuje právě průmysl. V porovnání s rokem 1989 však průmysl hraje mnohem menší roli a jeho podíl se na celkové struktuře ekonomicky aktivních obyvatel snížil o 7,4 procentního bodu. Nejnižší podíl lidí v rámci sektorů pak pracoval v zemědělství, lesnictví a rybolovu, kde podíl na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel dosahoval pouze 6,6%. Zde došlo k ještě výraznějšímu propadu oproti roku 1989 než u průmyslové výroby (o 9,8 procentního bodu). Naopak výrazně posílil sektor služeb, který v porovnání s grafem uvádějícím podíl v roce 1989, narostl především v kategorii ostatní, což představuje více odvětví terciéru dohromady, z nichž je zde nejdůležitější složkou především peněžnictví a pojišťovnictví. V současné době jsou tendence k ještě silnějšímu posilování pozice terciéru a také nárůst kvartéru díky stále lepší vzdělanostní úrovni obyvatelstva a naopak lehce zmenšující se hodnoty priméru a spíše stagnace sekundéru. V tomto ohledu se vyvíjí všechny sektory obdobně jako v České republice, která zase kopíruje vývoj sektorů národních hospodářství západních zemí.

Obr. č. 6. Struktura EAO podle odvětví v okrese Bruntál k 31.12.2001 (%)

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2001, vlastní výpočty

5.4.2 Zaměstnanost v průmyslu na Bruntálsku po roce 1989

Ke změnám došlo také ve vlastnické struktuře podniků, jelikož většina podniků v rámci privatizace přešla do rukou soukromníků a následný vývoj podnikové sféry byl tedy značně odlišný od předrevoluční doby. Tabulka č. 5 ukazuje počty pracovníků zaměstnaných v různých odvětvích průmyslu a je možné ji porovnat s rokem 1989. V mnoha odvětvích došlo k výrazným změnám oproti předrevolučnímu období. Z tabulky č. 5 vyplývá, že celková zaměstnanost v průmyslu v České republice se výrazně snížila. V Moravskoslezském kraji klesla celková zaměstnanost v sekundárním sektoru o 128 767 pracovníků. Tento strmý úbytek lidí zaměstnaných v průmyslu byl dán především faktem, že Moravskoslezský kraj a hlavně oblast Ostravska byly před transformačním rokem 1989 nejprůmyslovější oblastí celé Československé republiky a celostátní proces terciarizace se zde tedy projevil tedy výrazněji než u méně industrializovaných oblastí.

Tab.č. 5 Počet pracovníků v průmyslových odvětvích k 31.12.2001

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj	ČR
Potravinářský	1998	20585	178675
Textilní, oděvní a kožedělný	3219	17285	173360
Dřevozpracující	1977	8765	97998
Papírenský a polygrafický	303	5433	59721
Chemický a petrochemický	1548	10027	54562
Sklářský a stavebních hmot	320	1832	67209
Hutní a kovodělný	3305	52534	196882
Strojírenský	1842	31485	280211
Elektrotechnický	132	4435	85228
Výroba a rozvod energií	677	13402	102576
Těžba	182	28574	59645
Ostatní	2036	11602	141770
Celkem průmysl	17539	205959	1497837

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2001

K výraznému poklesu došlo v Moravskoslezském kraji v každém odvětví průmyslové výroby a k nejvýznamnějšímu úbytku pak v hutnictví, strojírenství a těžbě. V okrese Bruntál došlo také k úbytku průmyslových pracovníků, ale v porovnání s územím celého kraje, do nějž náleží, byl tento pokles výrazně méně významný. Pokles mezi roky 1989 a 2001 byl celkem 3807 lidí. Zde došlo k největšímu poklesu v odvětví strojírenském, textilním a hutním. Právě textilní průmysl se potýkal po revoluci na Bruntálsku s velkými problémy, kdy privatizované podniky nebyly často dlouhodobě schopny konkurovat těm zahraničním a nepřispěla tomu ani často problematická privatizace těchto podniků. Dalším faktem nejen pro textilní průmysl byla umělá přezaměstnanost, která udržovala v podnicích vysoký počet pracovníků na úkor finanční efektivity. Tento systém po změně vlastnické struktury a nástupu soukromých majitelů nebyl udržitelný a počet pracovníků musel tedy klesat. (Vančura, 2002)

V okrese Bruntál a v České republice však došlo v některých odvětvích v roce 2001 i k růstu počtu pracovníků oproti roku 1989. V obou zmíněných územích šlo o potravinářství, které narostlo nejvýznamněji hlavně v okrese Bruntál, kde došlo ke zvýšení o 1028 pracovníků. Zde hrála značnou roli firma

Kofola a.s., která na konci devadesátých let zřídila významný výrobní závod v Krnově. K nárůstu došlo také v celostátním měřítku, a to o 33 716 pracovníků. V republice vzrostl také mírně počet pracovníků v papírenském a polygrafickém průmyslu. Dalším odvětvím, které zaznamenalo růst, bylo zpracování dřeva, u nějž počet pracovníků mírně vzrostl v okrese Bruntál, České republice i v Moravskoslezském kraji.

Tab. č. 6 Podíl jednotlivých průmyslových odvětví na zaměstnanosti k 31.12.2001 (%)

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj	ČR
Potravinářský	3,7	3,3	3,4
Textilní, oděvní a kožedělný	6,0	2,7	3,3
Dřevozpracující	3,7	1,4	1,9
Papírenský a polygrafický	0,6	0,9	1,1
Chemický a petrochemický	2,9	1,6	1,0
Sklářský a stavebních hmot	0,6	0,3	1,3
Hutní a kovodělný	6,2	8,3	3,7
Strojírenský	3,5	5,0	5,3
Elektrotechnický	0,2	0,7	1,6
Výroba a rozvod energií	1,3	2,1	2,0
Těžba	0,3	4,5	1,1
Ostatní	3,8	1,8	2,7
Celkem průmysl	32,9	32,7	28,5

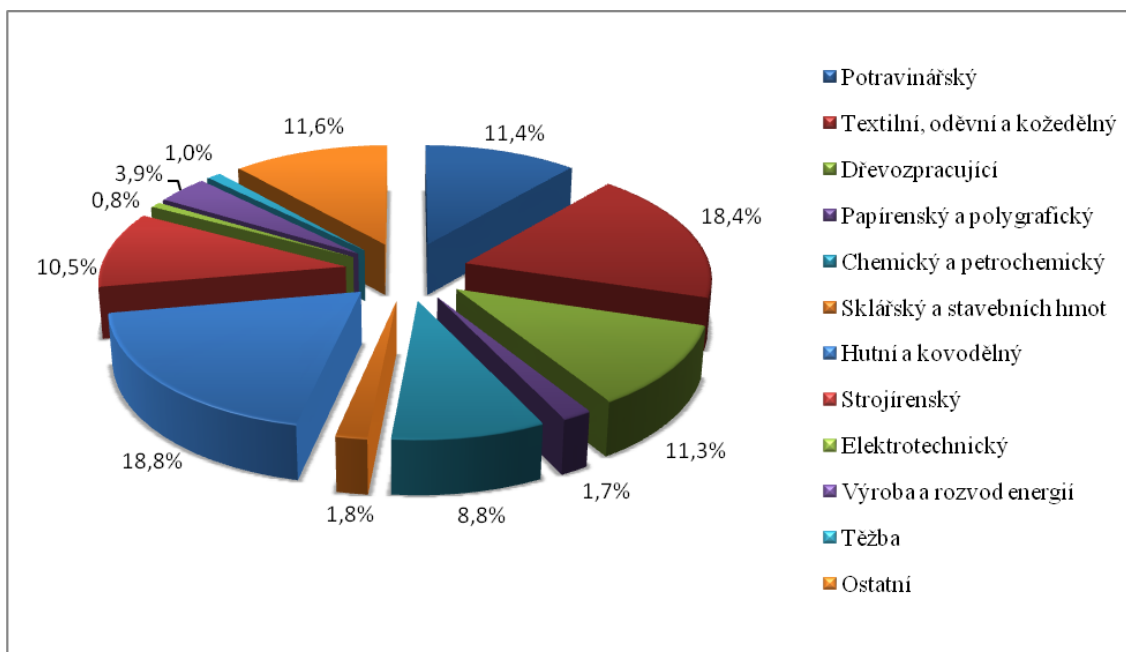
Zdroj: ČSÚ, SLDB 2001, vlastní výpočty

Tabulka č. 6 uvádí podíl jednotlivých odvětví průmyslové výroby na celkové zaměstnanosti ve sledovaných územích. Počty zaměstnaných byly přepočítány na procentuální podíly na celkové zaměstnanosti v roce 2001, stejně jako tabulka č. 2, která uvádí tyto hodnoty v roce 1989 a je možné je tedy porovnat v obou rocích.

Celkový podíl průmyslu na zaměstnanosti v roce 2001 klesl ve všech sledovaných územích oproti roku 1989. Nejvýrazněji opět v Moravskoslezském kraji, kde došlo k poklesu o 19,7 procentního bodu a nejméně v okrese Bruntál (o 5,8 procentního bodu). Ve sledovaném okrese má největší podíl na zaměstnanosti v roce 2001 hutnictví a kovodělný průmysl a také textilní průmysl, což jsou údaje srovnatelné s obdobím v roce 1989. K výraznému

nárůstu pak došlo právě v potravinářství a k poklesu ve strojírenství. Stejný vývoj pak měly podíly těchto odvětví i v Moravskoslezském kraji a obdobné změny vykazuje i vývoj v České republice.

Obr. č. 7. Struktura zaměstnanosti v průmyslu v okrese Bruntál k 31.12.2001 (%)

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2001, vlastní výpočty

Obrázek č. 7 ukazuje graf struktury zaměstnanosti na Bruntálsku v roce 2001, která se od struktury okresního průmyslu v roce 1989 (obr. č. 3) liší v několika směrech. Stejně jako u předchozích srovnání došlo v okrese Bruntál v devadesátých letech k nárůstu významu potravinářského průmyslu. Zde došlo k významnému zvýšení o 6,9 procentního bodu. Společně s tímto odvětvím nabylo na významu také průmysl chemický a petrochemický a menší měrou také dřevozpracující. Naopak ke zcela zásadnímu poklesu významu došlo u strojírenství, které se mezi sledovanými roky 1989 a 2001 propadlo o 15 procentních bodů. Tento pokles procentuálního zastoupení strojírenství v průmyslu na Bruntálsku byl způsoben mimo jiné značnou technologickou zaostalostí zdejších průmyslových podniků za západními společnostmi stejného výrobního zaměření, a tedy jejich slabé konkurenceschopnosti po otevření trhu

v devadesátých letech. Stejně tak v okrese Bruntál proběhlo několik problematických privatizací strojírenských podniků a jejich následnou likvidaci, nebo rozštěpení. K poklesu významu došlo také v textilním odvětví, které postihly obdobné problémy spojené s konkurencí a privatizací jako u strojírenství. K nemalému propadu pak došlo také v hutní a kovodělné výrobě.

Tab. č. 7. Index specializace v průmyslových odvětvích v okrese Bruntál a Moravskoslezském kraji k 31.12.2001

Odvětví průmyslu	okres Bruntál	MS kraj
Potravinářský	1,10	0,96
Textilní, oděvní a kožedělný	1,83	0,83
Dřevozpracující	1,99	0,75
Papírenský a polygrafický	0,50	0,76
Chemický a petrochemický	2,80	1,53
Sklářský a stavebních hmot	0,47	0,23
Hutní a kovodělný	1,65	2,22
Strojírenský	0,65	0,94
Elektrotechnický	0,15	0,43
Výroba a rozvod energií	0,65	1,09
Těžba	0,30	3,99
Ostatní	1,42	0,68
Celkem průmysl	1,15	1,15

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2001, vlastní výpočty

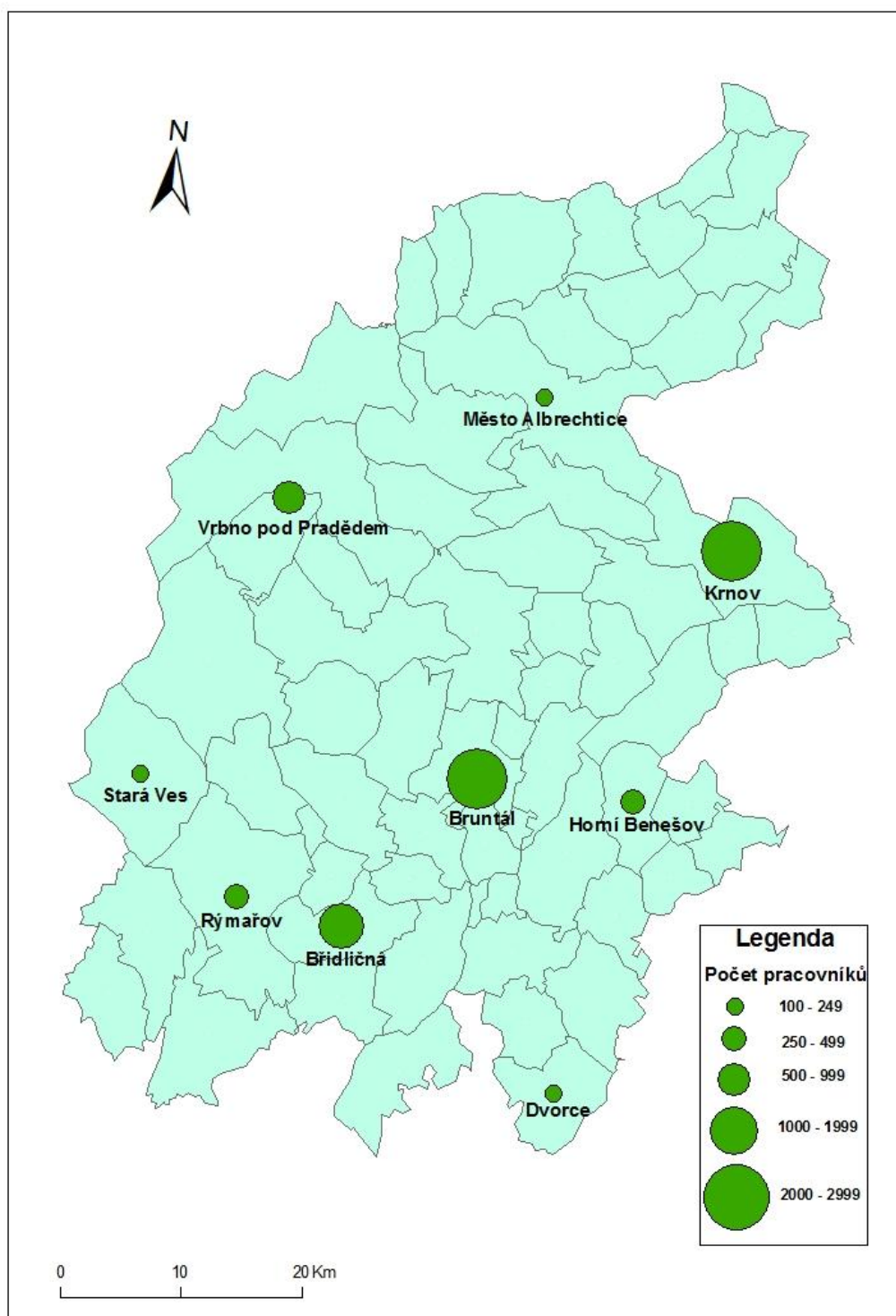
Odvětvová struktura je podle tabulky (č. 7) indexu specializace jednotlivých průmyslových odvětví v Bruntálském okrese a Moravskoslezském kraji poměrně nevyrovnaná. V okrese Bruntál došlo k nárůstu hodnot specializace chemického průmyslu, který vykazuje zcela nejvyšší hodnotu v tomto území (2,80). Naopak zcela minimálně je průmysl v okrese specializován na těžbu. Tohle odvětví ale právě v Moravskoslezském kraji jako celku vykazuje jasně nejvyšší hodnotu indexu specializace průmyslové výroby (3,99), což ukazuje na značně jiné zaměření bruntálského průmyslu, než v případě celého kraje, do nějž náleží. Také u dřevozpracujícího průmyslu a agregovaného odvětví textilního, oděvního a kožedělného průmyslu je v obou územích značný rozdíl ve specializaci. Obě zmíněné odvětví jsou typické právě

pro okres Bruntál a naopak v Moravskoslezském kraji vykazují spíše nižší hodnoty indexu specializace.

5.5 Podniková struktura v okrese Bruntál v roce 2011

V této podkapitole byla nastíněna problematika konkrétních průmyslových firem. Zde byly jednotlivé firmy hodnoceny na základě několika ukazatelů, jako jsou například: počet zaměstnanců, obrat, zisk, nebo také renomé a potenciál, který firmy získaly během transformačního období. Kromě samotných firem zde obrázek č. 8 ukazuje také jednotlivé obce, které disponovaly v roce 2011 určitým počtem pracovníků zaměstnaných v průmyslu, v podnicích o velikosti alespoň 100 zaměstnanců. Tato mapa byla sestrojena také pro stejné území v předrevolučním období, konkrétně v roce 1987 (viz obr. č. 5) a je tedy možné porovnat důležitost obcí mezi oběma roky z hlediska existence významnějších průmyslových firem a počtu zaměstnaných lidí v průmyslu. Po srovnání obou let je možné zjistit, že oproti roku 1987 se zmenšil význam města Krnova, coby průmyslového jádra regionu, a do podobných hodnot se dostalo také okresní město Bruntál, které mělo jako jediné v roce 2011 více pracovníků v průmyslových podnicích o velikosti nad 100 zaměstnanců, než v roce 1987. K výraznému propadu naopak došlo u dříve jednoznačného průmyslového jádra Krnova, u něž se počet zaměstnanců v daných podnicích snížil na méně než polovinu. Tento fakt je dán zřejmě porevolučním úpadkem dvou krnovských průmyslových „gigantů“, podniků Strojovít a Karnola. K velkému propadu došlo pak také u obce Vrbno pod Pradědem a v Břidličné.

Obr. č. 8 Zaměstnanost v průmyslových podnicích nad 100 zaměstnanců v obcích okresu Bruntál v roce 2011.

Zdroj: CRR MU Brno, vlastní úpravy

Tato podkapitola zachycuje také současnou podnikovou strukturu na území okresu Bruntál a ukazuje současný stav transformovaných průmyslových podniků a jejich fungování. K získání počtu zaměstnanců v jednotlivých podnicích byly využity údaje ze společnosti Hoppenstedt Bonnier Information s.r.o. (HBI), nebo přímo z jednotlivých firem (tabulka č. 8).

Tab. č. 8. Největší průmysloví zaměstnavatelé v okrese Bruntál v roce 2011

SPOLEČNOST	MÍSTO	ZAMĚSTNANCI
AL INVEST Břidličná a.s.	BŘIDLICHNÁ	968
OSRAM Česká republika s.r.o.	BRUNTÁL	940
KOS s.r.o.	KRNOV	654
ADVANCED Plastics s.r.o.	VRBNO P.P.	544
Kofola a.s.	KRNOV	531
BOSCH Termotechnika s.r.o.	KRNOV, M. ALBRECHTICE	440
Alfa Plastik, a.s.	BRUNTÁL	422
Pega -Vel a.s.	KRNOV	321
Linaset a.s.	BRUNTÁL	313
Karla spol. s.r.o.	BRUNTÁL	230
COPRECI CZ s.r.o.	DVORCE	199

Zdroj: HBI.cz, výroční zprávy firem

Oproti situaci na konci osmdesátých let se struktura průmyslových podniků v okrese Bruntál částečně změnila (viz tab. č. 4), ale některé podniky zůstávají i po revoluci pod soukromými vlastníky stále na předních pozicích co do počtu zaměstnanců. Především pozici největšího okresního průmyslového zaměstnavatele si udržel dřívější podnik Kovohutě Břidličná, který v současnosti funguje pod názvem AL INVEST Břidličná a.s. a zaměstnává 968 pracovníků. Tento hutní podnik je stále nejvýznamnějším průmyslovým subjektem v bruntálském regionu, i přesto, že oproti roku 1987 zaměstnává o 1035 lidí méně. Město Břidličná tedy stále disponuje největším průmyslovým podnikem, naopak například město Krnov ztratilo ve sledovaném období významný strojírenský podnik Strojovít, který v roce 1987 zaměstnával 1619 lidí, ale po

nepovedené privatizaci a následném „vytunelování“ podniku dnes fungují pouze zbylé části tohoto podniku pod různými vlastníky. Dnes je nevýznamnějším pozůstatkem po Strojovitu zřejmě strojírenská firma SKS Foundry a.s., která zaměstnává pouze přibližně 130 lidí (podle Českého insolvenčního rejstříku v současnosti v konkursu). Druhým problémem pak pro město Krnov byl výrazný úbytek zaměstnanců v textilním průmyslu, především táhlé problémy a následný krach podniku Karnola a značné snížení počtu zaměstnanců v Závodech SKN po privatizaci (v současnosti Pega - Vel a.s.). V devadesátých letech naopak v Krnově začala působit firma Kofola a.s., která je v současnosti firmou s největším potenciálem v celém okrese a zaměstnává 531 lidí. V Bruntále pak v roce 1994 začal fungovat podnik Osram s.r.o., který je druhým nejvýznamnějším podnikem podle počtu zaměstnanců. Dále také společnosti Alfa Plastik a.s., nebo Linaset a.s., díky nimž si město Bruntál po revoluci udržuje stále obdobný význam v rámci okresního průmyslu, jako měl v roce 1989.

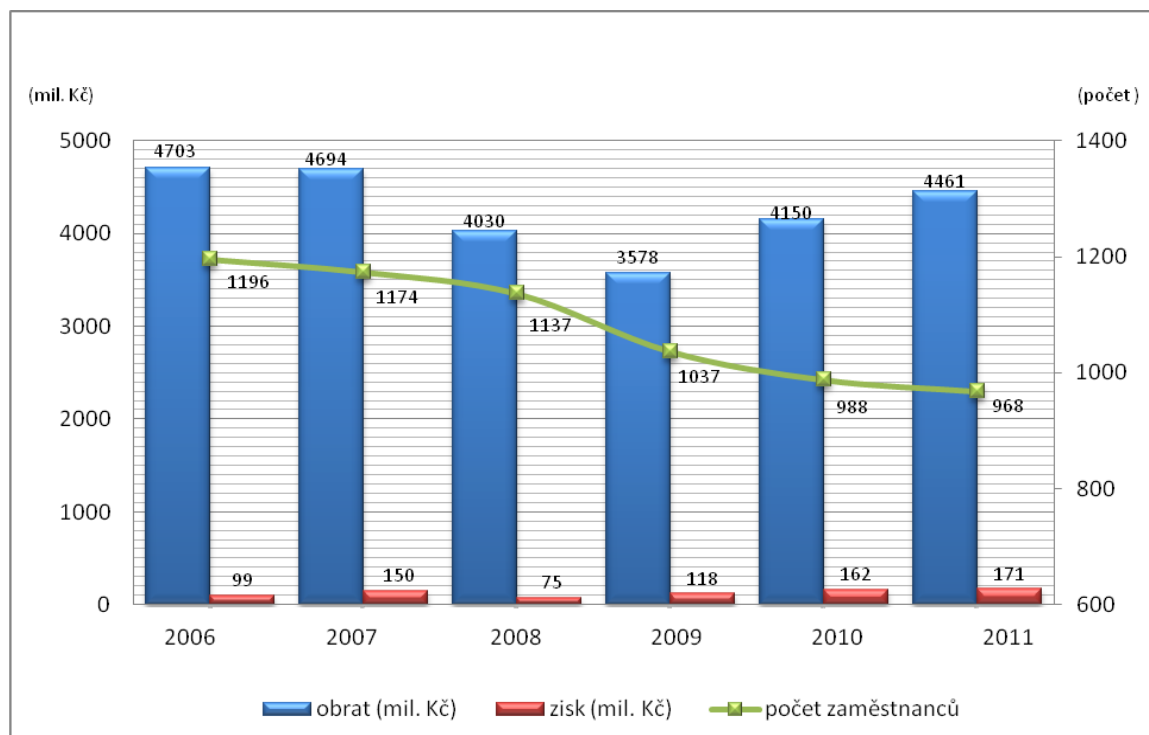
5.5.1 „Vlajkové lodě“ současného průmyslu v okrese Bruntál

Do této podkapitoly byly zařazeny podniky, které jsou v současné době považovány za nejdůležitější v celém regionu, a to především z hlediska tvorby pracovních míst, domácí i zahraniční konkurenceschopnosti a dlouhodobé schopnosti vytvářet zisk (viz metodika). Těchto pět tradičních podniků z Bruntálska lze tedy podle různých ukazatelů hodnotit jako „vlajkové lodě“ průmyslových firem na tomto území. Všechny uvedené podniky jsou úspěšné jak na českém, tak na zahraničním trhu a jejich produkty patří ke špičce pocházející z české produkce. V rámci této kapitoly jsou průmyslové podniky řazeny sestupně, podle počtu zaměstnanců v současnosti (viz tab. č. 8).

Společnost **AL INVEST Břidličná a.s.** je významný evropský a největší tuzemský výrobce obalových materiálů a válcovaných polotovarů z hliníku, který zaměstnával v bruntálském regionu v roce 2012 více než 1000 lidí (HBI.cz). Vývoj počtu zaměstnanců vykazoval velmi stabilní hodnoty i v letech 2006 – 2011 a držel se neustále právě okolo hranice jednoho tisíce zaměstnanců.

Společnost je tedy největším zaměstnavatelem v okrese a v současnosti díky vyrovnaným hodnotám každoročních zisků a vysokého obrátu plní funkci hlavní „vlajkové lodě“ průmyslové výroby na Bruntálsku. (obr. č. 9) Již před privatizací společnosti docházelo k výraznému rozvoji, modernizaci a investicím především do technologií, z důvodu udržení konkurenceschopnosti vůči nejen západní konkurenci. V rámci 2. vlny kupónové privatizace, v souladu se schváleným privatizačním projektem a oddělení podstatné části někdejšího státního podniku došlo k 1. lednu 1994 ke vzniku akciové společnosti Kovohutě Břidličná a.s. Tento významný mezník ve vývoji podniku znamenal zahájení období vytváření nových vlastnických vztahů. V srpnu 1994 bylo rozhodnuto výkonným výborem Fondu národního majetku o jmenování nových statutárních orgánů společnosti. Z jednotlivých akcionářů potom vzešel většinový vlastník, jímž se stala investiční banka Lombard. Na základě rozhodnutí majoritního vlastníka následně došlo k restrukturalizaci firmy. Po těchto změnách byl podnik Kovohutě Břidličná, a.s. velmi činný v investiční výstavbě a rozvoji společnosti. V roce 1996 došlo ke vzniku dceřiné společnosti Kovohutě Poland Sp.z o.o. v Polsku. V červenci 1999 pak vznikla firma AluFoil Břidličná, a.s., která byla dceřinou společností Kovohutí Břidličná. Zásadním obdobím pak byl rok 2001, kdy vznikla společnost AL INVEST Břidličná a.s., jako součást koncernu KARBON INVEST. Tohle spojení však vydrželo pouze pět let a v roce 2006 došlo k fúzi se společností AIB CZ a.s. a k vystoupení z koncernu KARBON INVEST, čímž se následně změnila i akcionářská struktura. V roce 2010 zanikla dceřiná společnost v Polsku. V současné době si společnost AL INVEST Břidličná a.s. velmi zakládá na ekologizaci výroby, do níž investovala od roku 1990 více než 900 mil. Kč. (výroční zprávy a web Al Invest.cz, HBI.cz)

Obr. č. 9 Vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku společnosti Al Invest a.s. v letech 2006 - 2011

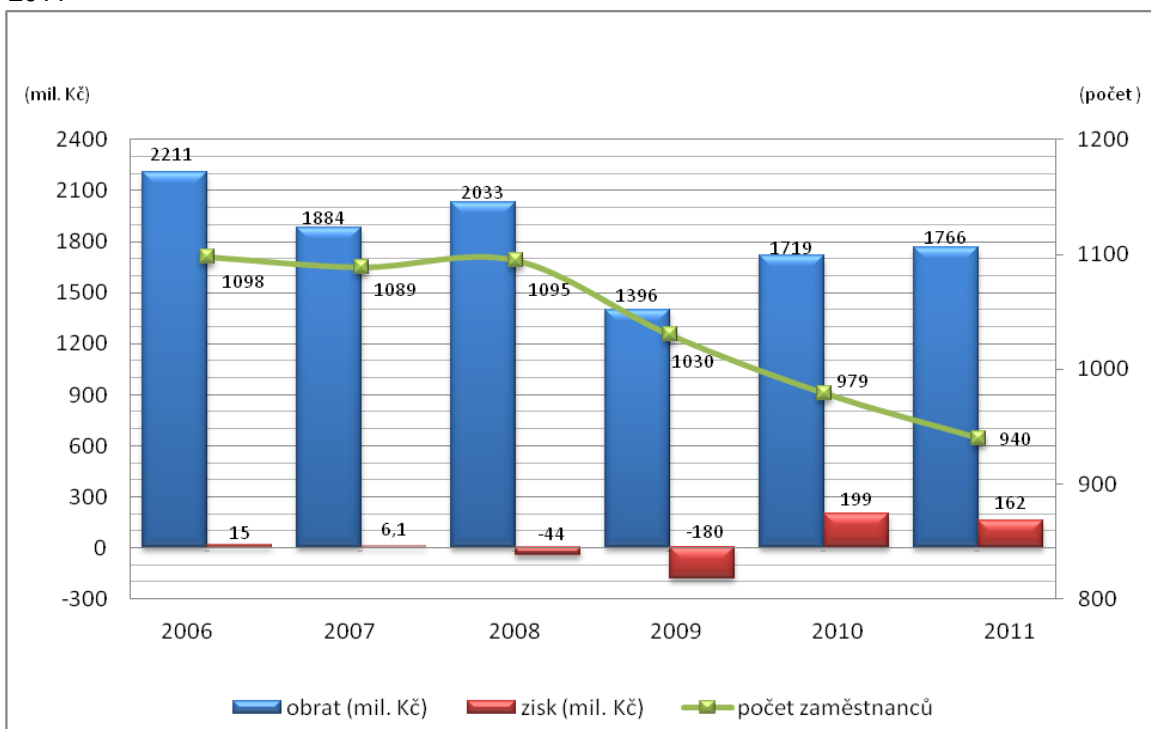
Zdroj: HBI.cz

Druhým nejvýznamnějším podnikem do počtu zaměstnanců v okrese Bruntál je **OSRAM Česká republika s.r.o.**, který zde zaměstnává 940 osob. Počet zaměstnanců se podle grafu na obrázku č. 10 ve sledovaných letech 2006 – 2011 neustále držel okolo hranice 1000 lidí a v posledních letech lehce klesá. Obrat firmy se neustále pohyboval v rozmezí cca 1,4 – 2,2 mld. Kč a zisk společnosti byl v posledních letech také pozitivní, pouze s výjimkou let 2008 a 2009, kdy společnost vykazovala menší ztrátu. Hned v následujícím roce však Bruntálská pobočka Osram s.r.o. dosáhla ročního zisku 199 mil. Kč. (HBI.cz)

Tato společnost vyrábí osvětlovací zařízení pro celý svět již od začátku minulého století. Firma má svou hlavní centrálu v Mnichově a dohromady ve všech závodech zaměstnává více než 41 000 lidí po celém světě. Návrat obchodního zastoupení do České republiky po zestátnění a zařazení do státního podniku TESLA, se datuje do roku 1994. Vrátila se sem i výroba, kterou zde od roku 2000 zastupuje právě výrobní závod OSRAM Bruntál s.r.o.,

který je tedy součástí jednoho ze dvou největších koncernů pro výrobu osvětlení na světě (koncern Siemens). Podnik má velmi širokou nabídku produktů, od jednoduchých žárovek používaných hlavně v domácnostech až po složité elektronické systémy řízení, které lze najít na přistávacích plochách letišť, v laboratořích nebo lékařských zařízeních. OSRAM Česká republika s.r.o. v Bruntále je dceřiná společnost a její hlavní činností je výroba jemných drátů na bázi wolframu, molybdenu a železa a následná výroba spirál pro světelné zdroje. Wolframovými spirálami jsou zásobovány závody OSRAM po celém světě a také někteří externí klienti. Další výrobou je výroba speciálních zdrojů světla v rámci obchodní jednotky Display / Optic. Zásadní jsou také investice celé společnosti do rozvoje technologií, což společnost dokládá tím, že až 40% obratu tvoří výrobky vyvinuté maximálně před pěti lety. V současnosti však společnost OSRAM čelí krizi v důsledku konkurence asijských firem, které výrazně narůstají na významu a společnost zřejmě dopláčí na to, že včas nereagovala na změny v odvětví. Především na rychlý odklon od tradičních wolframových žárovek a přechod k úspornějšímu systému na bázi LED diod. Koncern Siemens navíc uvedl, že vyčlení společnost OSRAM ze své organizační struktury a předá její většinový podíl akcionářům. Společnost OSRAM Bruntál byla v roce 2005 oceněna v kategorii "Nejlepší investoři Ministerstva práce a sociálních věcí" jako výraz uznání úsilí v zajištění zaměstnanosti na Bruntálsku. (výroční zprávy a web Osram.cz, HBI.cz)

Obr. č. 10 Vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku společnosti Osram s.r.o. v letech 2006 - 2011

Zdroj: HBI.cz

Společnost **KOS s.r.o.** „Krnovské opravny a strojírny“ je třetím největším zaměstnavatelem v Bruntálském okrese. Celkem v roce 2011 v Krnově zaměstnávala 654 pracovníků, což je od roku 2006 nejvyšší hodnota. Obrat společnosti byl v letech 2006 - 2011 velice vyrovnaný stejně jako zisk, který je však oproti ostatním konkurentům z kategorie „vlajkové lodě“ nižší (viz obr. č. 11).

Krnovské opravny a strojírny vznikly ze státního podniku ŽOS (Železniční opravny a strojírny, nebo také dílny pro opravu vozidel ČSD), kdy byla v srpnu 1992 vytvořena nová společnost s ručením omezeným KOS s.r.o., která se po privatizaci dokázala velmi dobře přizpůsobit trhu a dnes je významným zaměstnavatelem v Krnově a firmě se současně velice daří, pravidelně přijímá zakázky především od státní společnosti ČD a dalších dopravců na rekonstrukce osobních kolejových vozů a opravy nákladních vozů, nebo od dopravních podniků na rekonstrukce částí tramvají. Svou činnost ale společnost rozšířila i do zahraničí. Firma Krnovské opravny a strojírny s.r.o. tedy úspěšně

navazuje na bohatou historii „Dílen pro opravy železničních kolejových vozidel ČSD“. Se svými více než šesti sty zaměstnanci je celkově druhým největším zaměstnavatelem a prvním největším průmyslovým zaměstnavatelem ve městě Krnov. Po privatizaci firmy pak začala rozsáhlá investiční výstavba zaměřená cíleně na kvalitu povrchových úprav (tryskácké a lakovací boxy osobních a nákladních vozů), rozšíření technologie pro opravy čtyřnápravových osobních vozů (přesuvna, zkušebna elektro) a na kvalitu strojírenské produkce (obráběcí CNC centra, kalící CNC stroje, metalografické pracoviště, svařovna). Významným mezníkem při přeměně opravárenského závodu na výrobce kolejových vozidel bylo v roce 2001 podepsání smlouvy o obchodní technické a výrobní spolupráci s obchodně-inženýrskou firmou Pragoimex a.s. Praha. Spolu se smluvními partnery Pragoimexem a konstrukční kancelář VKV Praha s.r.o. tvoří Alianci TW Team, která dodává nové tramvaje pro městskou hromadnou dopravu po celé Evropě. (Kutálek, BP 2010, HBI.cz)

Obr. č. 11 Vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku firmy KOS s.r.o. v letech 2006 – 2011

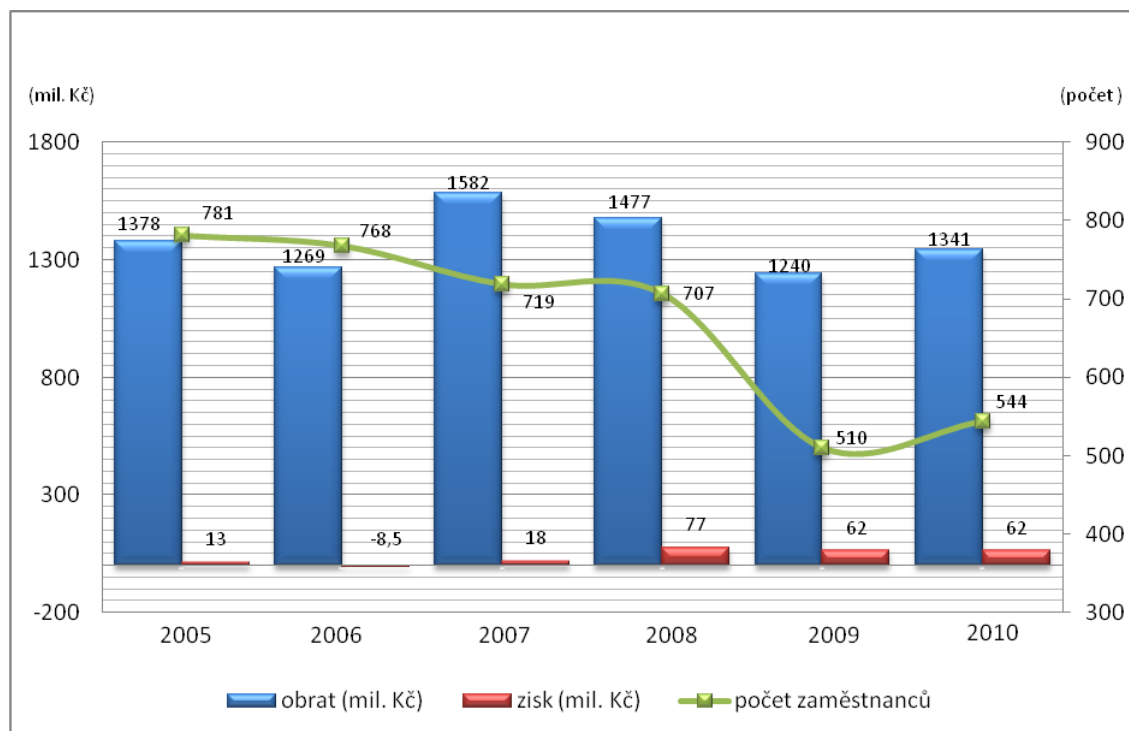

Zdroj: HBI.cz

Firma **Advanced Plastics s.r.o.** vznikla původně ze společnosti Lisovny nových hmot, která se v roce 1991, po rozdělení státního podniku Lisovny nových hmot Vrbno pod Pradědem, transformovala na Lisovny nových hmot a.s. V roce 1991 se dále změnila na státní akciovou společnost a poté vstoupila do kupónové privatizace. K 1. 5. 1992 se stává privátní akciovou společností a má několik stovek majitelů akcií, jak fyzických osob, tak privatizačních fondů. V roce 1995 se stala majoritním vlastníkem akcií firma PFT s. r. o., Vrbno pod Pradědem. Po neshodách mezi vlastníky PFT s.r.o. se stala v roce 1998 vlastníkem akcií firma Technoexport Praha a.s. (Hradilová, 2000) Od 1. 9. 2004 došlo ke spojení společnosti Lisovny plastických hmot s.r.o. Vrbno pod Pradědem s firmou Gardena Technik s.r.o. Bruntál pod společný název Lisovny plastických hmot s.r.o., se sídlem ve Vrbně pod Pradědem. Následně se pak od 1. 10. 2004 změnil název takto nově vzniklé společnosti na Advanced Plastics s.r.o., která je součástí koncernu GARDENA Manufacturing se sídlem v Ulmu. Dalším milníkem v historii společnosti je odkoupení koncernu GARDENA Manufacturing švédskou společností Husqvarna a s účinností od 1. 10. 2011 se změnil název společnosti na Husqvarna Manufacturing CZ s.r.o.

Firma se zabývá především vývojem, výrobou a odzkoušením forem pro vstřikování technických dílů a termoplastů a je dodavatelem pro automobilový a elektrotechnický průmysl a pro výrobce zahradní techniky. Podnik v letech 2005 – 2010 disponoval velmi vyrovnaným obrátem a částečně také ziskem. V roce 2006 se firma propadla do ztráty 8,5 mil. Kč, ale dlouhodobě vykazovala zisk ve všech ostatních letech. Počet zaměstnanců pak poklesl především mezi roky 2008 a 2009, kdy nastal propad přibližně o 200 pracovníků, ale v současnosti se dlouhodobě drží nad hranicí 500 zaměstnanců.(výroční zprávy a web AP.cz, HBI.cz)

Obr. č. 12 Vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku společnosti Advanced Plastics s.r.o. v letech 2005 – 2010

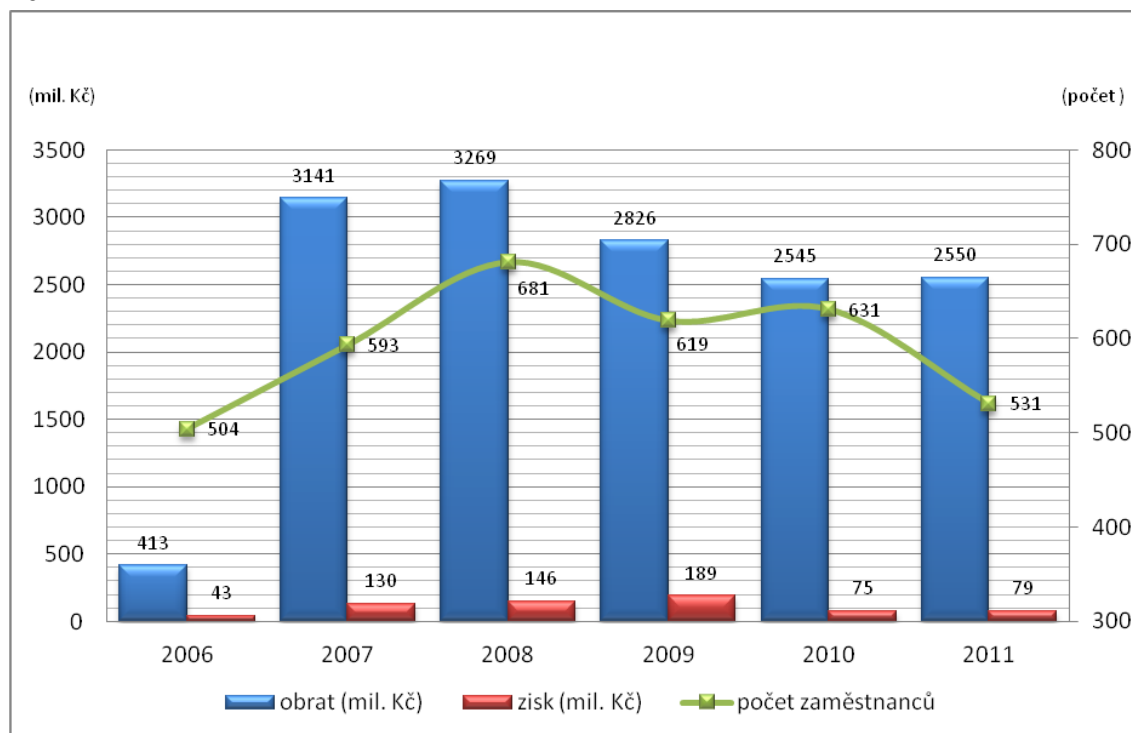

Zdroj: HBI.cz

Společnost **Kofola a.s.** vznikla oficiálně v roce 1996 a v tomtéž roce došlo také k založení dceřiné dopravní společnosti Santa nápoje Krnov (Santa Trans). Firma Kofola je zřejmě pro veřejnost nejznámější průmyslovou firmou v okrese Bruntál a v současnosti je po právu zařazena mezi „vlajkové lodě“ okresního průmyslu. Obrat a zisk společnosti je ve velmi kladných číslech a počet zaměstnanců se dlouhodobě drží nad hodnotou 500. Pro společnost byl důležitý rok 1998, kdy došlo k velkému technologickému rozvoji, vstupu na slovenský trh a založení nové dceřiné distribuční společnosti Santa nápoje Slovensko s.r.o. Zlomovým bodem byl rok 2000, kdy společnost uzavřela licenční smlouvu s opavskou farmaceutickou firmou IVAX na stáčení nealkoholického nápoje Kofola. Právě společnost IVAX byla vlastníkem značky Kofola. V roce 2002 koupila společnost Kofola a.s. registrovanou obchodní známku a originální recepturu nápoje Kofola od společnosti IVAX, za 215 mil. Kč. V následujících letech společnost velmi dobře prosperovala a rozvíjela se, což dokazuje v roce 2005 zřízení nového výrobního závodu v Polsku. V roce 2009 navíc Kofola a.s. zřídila svůj nový výrobní a skladovací závod také v

Rajecké Lesné na Slovensku. Po několika letech vývoje a rozšiřování výrobního sortimentu se stala Kofola a.s. druhým největším prodejcem nealkoholických nápojů v České republice. Jak uvádí graf na obrázku č. 13, společnost Kofola a.s. má dlouhodobě druhý nejvyšší obrat mezi „vlajkovými loděmi“ po společnosti Al Invest a.s. a také stabilně vytváří zisk, který v největší míře narostl v letech 2007 – 2009. Hodnota obratu byla výrazně nižší jen v roce 2006. Počet zaměstnanců pak dosáhl maxima v roce 2008 (681 lidí) a v celém sledovaném období neklesl pod prahovou hodnotu 500 zaměstnanců. (Kutálek, BP 2010, HBI.cz)

Obr. č. 13 vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku společnosti Kofola a.s. v letech 2006 – 2011

Zdroj: HBI.cz

5.5.2 Další fungující průmyslové podniky v okrese Bruntál

V této podkapitole jsou uvedeny profily dalších úspěšně fungujících průmyslových podniků, které nedosahují v některé ze sledovaných oblastí počtu zaměstnanců, velikosti obrátu a stálosti zisku na hodnoty firem zařazených v této práci do kategorie „vlajkové lodě“ Bruntálského průmyslu. Tyto společnosti jsou však i přesto velmi důležitou součástí průmyslové struktury v tomto regionu a patří k nejvýznamnějším zaměstnavatelům Bruntálska.

Společnost **BOSCH Termotechnika s.r.o.** vznikla odkoupením původní společnosti na výrobu kotlů Dakon, která jinak svůj vznik datuje již na rok 1949. Nový vlastník odkoupil původní firmu v roce 2007 a zařadil tak značku Dakon do koncernu BOSCH, pod který sám patří. Společnost má nyní dva výrobní závody, v Krnově a ve Městě Albrechticích a zde vyrobené produkty jsou v České republice prodávány pod stále úspěšnou značkou Dakon, ale jsou obohaceny o „know how“ a technologie BOSCH. Oba závody na Bruntálsku zaměstnávají dohromady 440 lidí. (Dakon.cz, HBI.cz)

Společnosti **Alfa Plastik a.s.** se specializuje na výrobu plastových výlisků vstřikováním již od svého založení v roce 1955, kdy byla v Bruntále založena výrobní pobočka Lisoven nových hmot Vrbno pod Pradědem. Od roku 1990 firma působí jako samostatný podnikatelský subjekt, který byl v roce 1994 privatizován společností vytvořenou zaměstnanci a vedením podniku metodou přímého prodeje. Roku 1994 firma také expandovala na Ukrajinu, kde založila dceřinou společnost Alfainterplast. Koncem roku 2002 převzal společnost majoritní akcionář, PAC, spol. s r.o., Ostrava. V současnosti je Alfa Plastik a.s. největším výrobcem vratných plastových obalů v České republice a je dodavatelem potravinářského, farmaceutického, automobilového, nábytkového, elektrotechnického a stavebního průmyslu. Specializuje se také na výrobu cestovních zavazadel. (alfaplastik.cz, HBI.cz)

V první vlně kupónové privatizace byly privatizovány krnovské Závody SKN a vznikla nová akciová společnost **PEGA-VEL a.s.** Nová společnost byla založena 4. května 1992. 95% majetku bylo určeno na kupóny, 2% připadly městu a 3% zůstaly v restitučním fondu. Nově vzniklá společnost výrazně

rozšířila a inovovala svůj výrobní program, díky kterému obstála i na evropském trhu a zvýšila svůj export o 50%. V roce 1993 společnost zaměstnávala 840 obyvatel, na konci roku 2000 pak 600 osob a své výrobky vyvážela do 30 zemí světa. Export směřoval především do sousedních zemí Německa, Slovenska a Polska. V roce 1998 vznikla v Krnově nová společnost Elastex spol. s.r.o., která začala v Krnově s výrobou stejných produktů jako PEGA-VEL, čímž v důsledku nové konkurence právě společnost PEGA-VEL značně utrpěla. (Kutálek, BP 2010, HBI.cz)

Společnost **Linaset a.s.** v roce 2011 zaměstnávala v Bruntále 313 lidí a její další závod, který se nachází v Budišově nad Budišovkou, zaměstnával v roce 2011 dalších 296 pracovníků. Tento závod však již náleží do okresu Opava a tamní pracovníci tak nejsou počítáni do struktury průmyslových podniků v okrese Bruntál.

Společnost působí na domácím i zahraničním trhu v oblasti dodávek forem a přesných technických výlisků z termosetových a termoplastových materiálů, a to zejména pro automobilový a elektrotechnický průmysl. V roce 1991 firma rozšířila své služby o technologii vstřikování termoplastů a montážní linky na kompletaci dílů. V roce 2001 pak byl otevřen nový montážní závod v Bruntále. Vzhledem k rychlému rozvoji společnosti a rostoucí poptávce v oblasti montáží a vstřikování plastů, byly dále rozšiřovány výrobní kapacity. V roce 2007 byl tedy znovu v Bruntále uveden do provozu další, v pořadí již třetí výrobní závod, který byl navíc ještě v roce 2010 rozšířen o několik lisů. Konkrétně se společnost Linaset a.s. tedy zabývá především výrobou lisovacích a vstřikovacích forem, opravami forem a nástrojů, nebo vstřikováním termoplastů. Značná část produkce výrobků směřuje také do automobilového (29,7% produkce) a elektrotechnického průmyslu (32,1% produkce). Pro automobily firma Linaset vyrábí například pedálové a palivové systémy, systémy stěračů, klimatizace, sensory, popelníky a různé interiérové díly. Pro elektrotechniku pak stykače, nebo jističe. (výroční zprávy a web linaset.cz, HBI.cz)

5.5.3 Menší progresivní průmyslové podniky na Bruntálsku

V této podkapitole jsou uvedeny a stručně charakterizovány vybrané menší průmyslové společnosti, nacházející se na území okresu Bruntál a v posledních letech vykazující růst ekonomických ukazatelů. Tyto podniky byly vybrány tedy podle hodnot obratu, zisku a počtu zaměstnanců, tak jako společnosti v předchozích dvou kategoriích. Tyto vybrané firmy by pak mohly v budoucnosti díky svému potenciálu tvořit velmi důležité zaměstnavatele v okrese Bruntál, což dokazují pozitivním vývojem všech tří sledovaných ukazatelů. Kromě společnosti Hobes s.r.o. jde navíc o společnosti vzniklé bez vazeb na privatizaci, tzv. na „zelené louce“. Společnosti jsou řazeny sestupně podle současného počtu zaměstnanců.

Průmyslová společnost **Hobes s.r.o.** je jediná v této podkapitole, která je spojena s privatizací v devadesátých letech a nevznikla tak tzv. na „zelené louce“. Firma navazuje na významnou tradici, která sahá do roku 1950, kdy byla v Horním Benešově zahájena výroba zadlabacích zámků ještě pod jménem Brano. Novodobá historie firmy začala privatizací státního podniku v roce 1992 a založením firmy HOBES s.r.o. se 100% soukromým vlastnictvím. Následující období je až do současnosti charakterizováno rozsáhlými investicemi do technologického zařízení, informatiky a expanzí na zahraniční trhy. V roce 2012 firma zaměstnávala 187 zaměstnanců a celkový obrat za rok 2012 dosáhl výše cca 215 mil. Kč, z něhož více než 25,8 % představoval vývoz (především do Slovenska, Polska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Estonska a Rumunska). Stabilitu zahraničního obchodu zabezpečuje i dceřiná společnost v Polsku. Podle tabulky č. 9 si společnost Hobes udržuje poměrně stabilní objem obratu i vyrovnanost výše zisků v jednotlivých letech sledovaného období. Počet zaměstnanců se taktéž drží na velmi dobrých číslech a podle údajů samotné společnosti vzrostl v současnosti oproti roku 2010 jak počet zaměstnanců, tak obrat. (web Hobes.cz, HBl.cz)

Tab. č. 9 Obrat, zisk a počet zaměstnanců společnosti Hobes v letech 2006 - 2010

Rok	2006	2007	2008	2009	2010
Obrat (mil. Kč)	248.56	360.42	358.12	222.03	207.96
Zisk (mil. Kč)	13.9	25.53	17.66	17.96	14.21
Počet zaměstnanců	182	195	-	191	178

Zdroj: HBI.cz

Společnost **ALFUN a.s.** je moderní evropskou firmou, která nabízí široký sortiment plechů a pásů, vyrobených z hliníku, oceli, pozinkované oceli, nerezi a mědi. Důležitou součástí široké nabídky ze všech oblastí průmyslu, jsou hliníkové desky, profily a tyče. Firma má sídlo v Bruntále, kde je nejenom hlavní sklad, ale také servisní centrum vybavené výrobními linkami. Pro podporu prodeje a zkvalitnění služeb byla v květnu roku 2008 dostavěna nová servisní centra v Radonicích u Prahy a v Sredi na Slovensku. Firma má obchodní zastoupení také v Rakousku a Polsku. Během více než desetiletého působení na trhu je dnes ALFUN a.s. firmou, která neoperuje pouze na území Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, ale stala se také významným evropským exportérem ve svém oboru. Tabulka č. 10 uvádí vývoj počtu zaměstnanců, obratu a zisku společnosti a lze zde zjistit, že neustále narůstá objem obratu i počtu zaměstnanců. Společnost také v každém ze sledovaných let generovala zisk a nedostala se ani v jednom případě do ztráty. (web Alfun.cz, HBI.cz)

Tab. č. 10 Obrat, zisk a počet zaměstnanců společnosti ALFUN v letech 2006 - 2011

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obrat (mil. Kč)	1361.97	1577.9	1674.5	1419.46	2221.43	2578.58
Zisk (mil.Kč)	60.4	31.18	9.07	4.47	96.48	54.11
Počet zaměst.	93	90	130	119	129	155

Zdroj: HBI.cz

Jednou z potenciálně velmi významných společností do budoucna může být také společnost **Elfe s.r.o.** Od vzniku společnosti, v roce 1993, prošla krnovská firma Elfe postupným rozvojem své výroby a technologií. I v souvislosti s využitím zahraničních příležitostí postupně opustila segment výroby reklamních panelů a výroby brusky kůží a přešla k výrobě offshore zařízení, šnekových dopravníků a náhradních dílů pro průmyslové provozy. Celkově aktivity společnosti zasahují do mnoha průmyslových oblastí a v současnosti je nejvíce zaměřena právě na offshore a hornictví. 98% výroby je určeno pro export, nejvíce do Norska a USA. Tabulka č. 11 pak vypovídá o situaci ve společnosti Elfe s.r.o. Obrat společnosti byl ve sledovaném období velice vyrovnaný s výjimkou roku 2007, kdy dosáhl cca dvojnásobku ostatních let. Stejným způsobem pak kopíruje vývoj obratu společnosti také zisková stránka, kdy velmi nadprůměrný byl taktéž rok 2007 a naopak podprůměrný rok 2011. Počet zaměstnanců ve společnosti od roku 2006 významně narostl a v současnosti spíše stagnuje. (web Elfe.cz, HBI.cz)

Tab. č. 11 Obrat, zisk a počet zaměstnanců společnosti Elfe v letech 2006 - 2011

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obrat (mil. Kč)	365.04	794.25	397	433.96	338.65	353.14
Zisk (mil. Kč)	34.2	70.32	35.16	27.62	24	15.25
Počet zaměst.	92	120	120	160	146	155

Zdroj: HBI.cz

Společnost **Den Braven Czech and Slovak s.r.o.** se zabývá výrobou a distribucí tmelů, lepidel, montážní pěny a těsnících a izolačních materiálů. V těsné blízkosti Krnova se nachází hlavní ředitelství, sídlo a centrální sklad pro Českou republiku. Celkem má firma na území České republiky ještě dalších šest skladů (poboček). Mateřskou společností je firma Den Braven Sealants, Oosterhout, Nizozemsko. Společnost je na předních místech na trhu stavební chemie, jak v ČR a SR, tak i v Evropě a USA. Hlavní krnovská pobočka zaměstnává v současnosti přes 120 osob a neustále rozšiřuje své prostory. Tabulka č. 12 ukazuje hodnoty počtu zaměstnanců, obratu a zisku v letech 2008 – 2010. V tomto období, podle dostupných dat, ve společnosti Den Braven

Czech and Slovak s.r.o. pravidelně narůstal objem obratu i počet zaměstnanců. Společnost také pravidelně vykazuje zisk v rozmezí od 30 do 60 mil. Kč za rok. (Kutálek BP 2010, Den Braven.cz, HBI.cz)

Tab. č. 12 Obrat, zisk a počet zaměstnanců společnosti Den Braven v letech 2008 - 2010

Rok	2008	2009	2010
Obrat (mil.Kč)	928.46	959.43	1030.71
Zisk (mil.Kč)	33.27	58.35	40.27
Počet zaměstnanců	106	118	121

Zdroj: HBI.cz

6. Výzkum názorů sféry průmyslových společností a obcí v okrese Bruntál

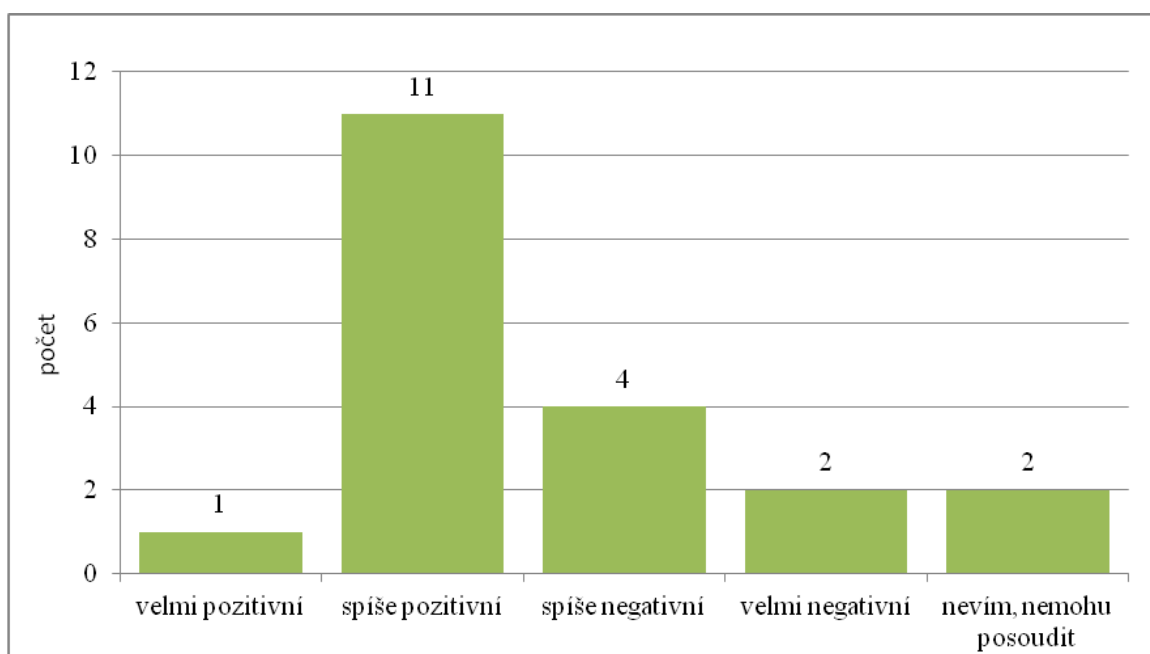
Kapitola č. 6 má za cíl zjistit a následně prezentovat názory odborné veřejnosti na problematiku transformace průmyslové výroby a regionální rozvoj v okrese Bruntál. Využito bylo dotazníkové šetření, kde na otázky odpovídali zástupci průmyslových firem působících na Bruntálsku a kompetentní zástupci jednotlivých obcí okresu. Pro potřeby výzkumu byly oslovovány průmyslové podniky s více než 100 zaměstnanci a obce, na jejichž území se nachází alespoň jeden průmyslový výrobní závod. Ve výsledku bylo dotázáno 26 průmyslových firem, z nichž poskytlo vyplněné dotazníky celkem 18 firem a v municipální sféře bylo dotázáno 24 obcí, z nichž vyplněný dotazník poskytlo 20 obcí.

V praxi byly využity dva typy dotazníků, kdy dotazník pro municipální sféru obsahoval celkem 9 otázek a dotazník pro soukromé průmyslové společnosti pak 19 otázek. Otázky v dotazníku pro municipální sféru se týkaly především zhodnocení stavu průmyslu v okrese Bruntál v současnosti a dále určení hlavních problémů a předností průmyslu v okrese. Další otázky pak také směřovaly k posouzení a vytyčení těch faktorů, které by mohly průmyslovou výrobu nejvíce ovlivnit do budoucna a dále pomoci regionálnímu rozvoji. (viz příloha č. 1) Dotazník pro průmyslové společnosti obsahoval otázky zaměřené především na obecné problémy a příležitosti v průmyslu v okrese Bruntál, které by mohly ovlivnit další vývoj. Druhá část byla zaměřena především na situaci v dotazovaných podnicích a jejich plány do budoucna. Pro lepší zpětnou vazbu a pro získání hodnotných odpovědí zástupců firem a obcí, byli oslovení zástupci ujištěni, že dotazníky vyplňují anonymně a výsledky dotazníků nebudou obsahovat žádné odkazy na konkrétní osoby nebo firmy a nebudou použity na jiné účely, než pro tuto diplomovou práci. Dotazníky byly převzaty a upraveny z diplomové práce na obdobné téma, zabývající se perspektivami průmyslové výroby na Šumpersku (Holoušová, 2012) a je tedy možné také částečně srovnat výsledky z obou regionů.

6.1 Výzkum názorů municipální sféry

První otázka dotazníkového šetření, určeného zástupcům obcí, se zaměřila na vnímání změn v průmyslu v okrese Bruntál, které přinesl rok 1989. Konkrétní výsledky jsou ukázány na následujícím grafu (obrázek č. 14), z něž je zřejmé, že většina dotázaných hodnotila změny v průmyslu po roce 1989 „spíše pozitivně“ (jedenáct zástupců) a čtyři zástupci „spíše negativně“. Dále dva z dotázaných nedokázali tyto změny posoudit a stejný počet hodnotí změny „velmi negativně“. Pouze jeden dotázaný uvedl, že změny jsou „velmi pozitivní“.

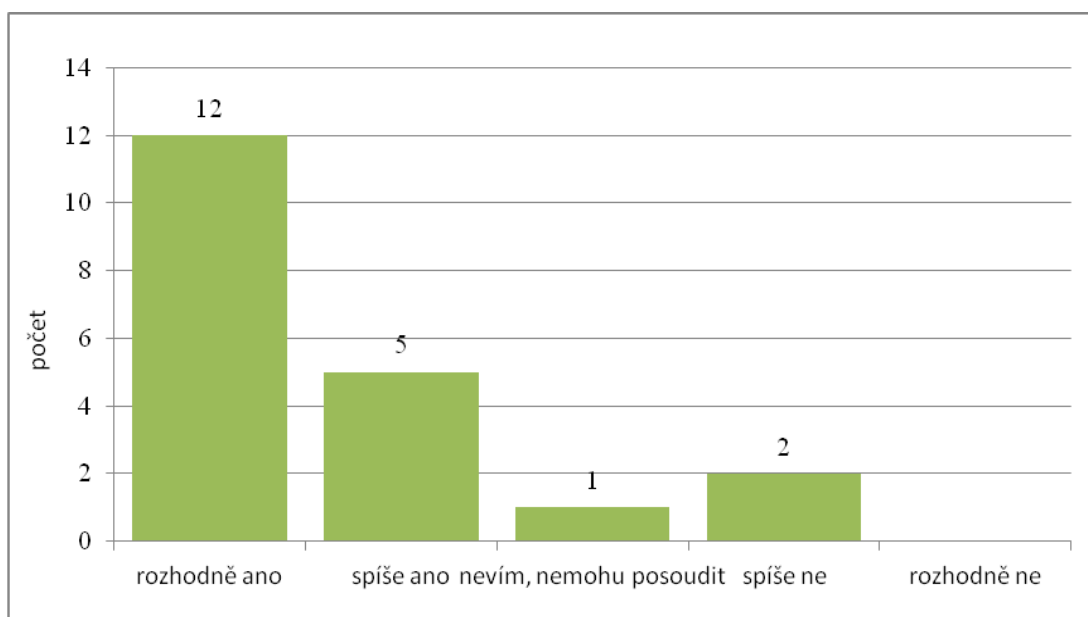
Obr. č. 14 Změny v průmyslu v okrese Bruntál po roce 1989

Zdroj: dotazníkové šetření

Otázka č. 2 zjišťovala, jak zástupci jednotlivých obcí vnímají důležitost průmyslu v okrese Bruntál. (obr. č. 15) Na tuto otázku odpovědělo dvanáct respondentů tak, že průmysl rozhodně hraje důležitou roli v okrese Bruntál a dalších pět si myslí, že „spíše ano“. Pouze dva z dotázaných se domnívali, že průmysl spíše důležitou roli nehraje v tomto území, ale nikdo se nedomníval, že důležitou roli průmysl na Bruntálsku rozhodně nehraje. Jeden dotázaný pak nedokázal tento fakt vůbec posoudit.

Obr. č. 15 Důležitost průmyslu v okrese Bruntál

Zdroj: dotazníkové šetření

Třetí otázka byla položena tak, aby dotazovaní zástupci odpovídali bez možnosti volby odpovědí. Záměrem bylo, aby uvedli své osobní návrhy změn, které by byly klíčové pro další rozvoj průmyslové výroby na Bruntálsku. Tuto odpověď zcela vynechali zástupci čtyř obcí. Pro lepší přehled uvádí tabulka č. 13 nejčastější odpovědi na tuto otázku.

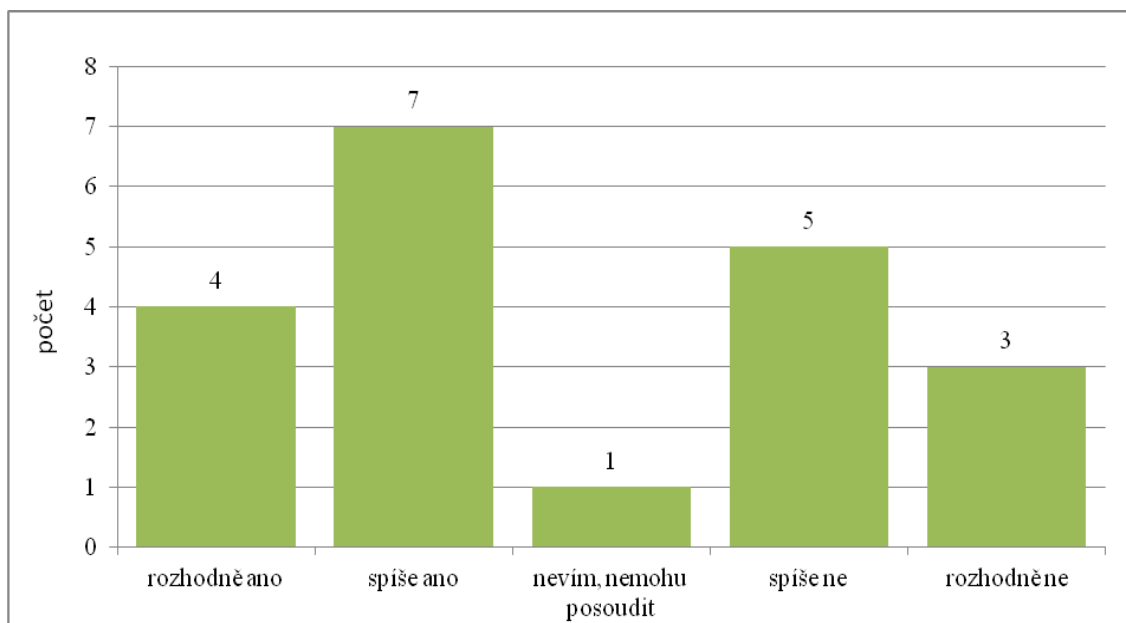
Tab. č. 13 Četnost odpovědí na otázku č. 3 (klíčové změny pro rozvoj průmyslu)

odpovědi	četnost
Zlepšení infrastruktury a napojení ve směru na Ostravu	4
Podpora přílivu zahraničních investic na území regionu	3
Podpora malého a středního podnikání	2
Řešení situace nezaměstnanosti	2
Finanční podpora tvorby dlouhodobých pracovních míst	1
Podpora revitalizace objektů brownfields	1
Změny v daňové politice	1
Výstavba průmyslových zón ve strategických lokalitách	1
Podpora rekvalifikace místních pracovních sil a jejich následná konkurenceschopnost	1

Zdroj: dotazníkové šetření

Otázka č. 4 byla mířena přímo na území jednotlivých obcí, kdy dotazovaní zástupci měli odpovídat, jestli jejich obec disponuje dostatečnými prostory pro další rozvoj průmyslu. (obr. č. 16) V této otázce se projevily značné rozdíly mezi obcemi, kdy některé disponují dostatečnými prostory i s vybudovanými průmyslovými zónami a některé obce nedisponují téměř žádným prostorem pro potenciální rozvoj průmyslu. Nejčastěji zástupci obcí uváděli, že obec disponuje spíše dostatkem prostor (sedm lidí) a celkem čtyři dotázaní odpověděli „rozhodně ano“. Spíše negativní pohled na dostatek prostor pro průmysl mělo pět zástupců obcí a zcela jasným nedostatkem prostoru disponují tři z dotázaných obcí. Pouze jeden dotázaný zástupce nedokázal tuto problematiku posoudit.

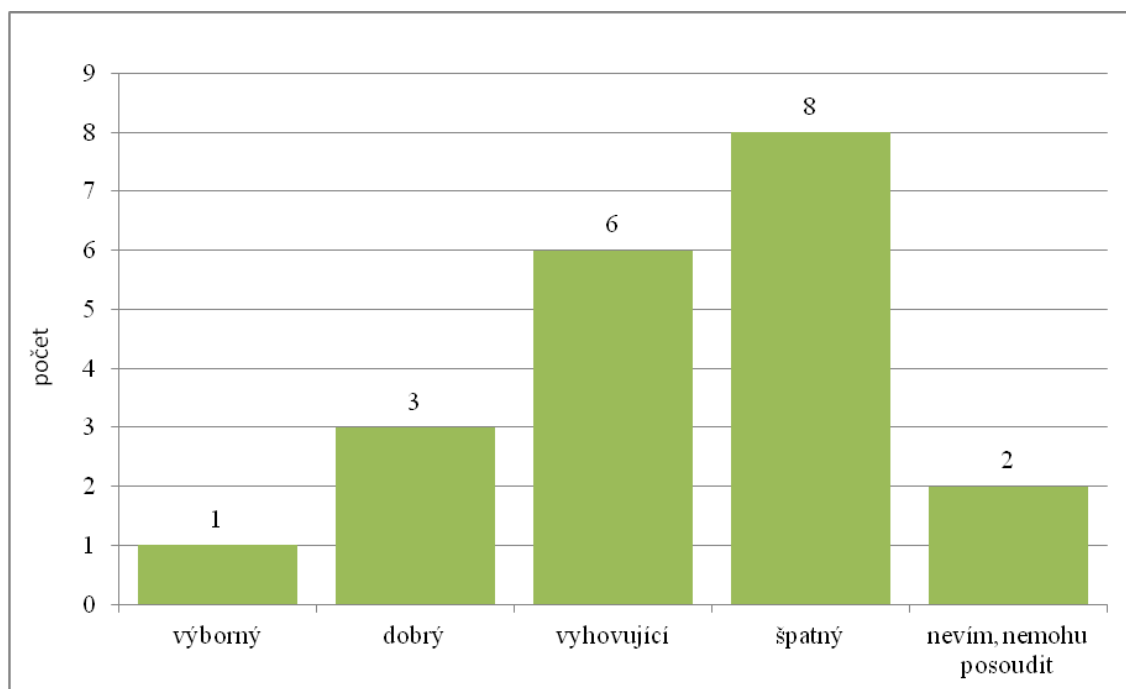
Obr. č. 16 Dostatek prostor v obcích pro rozvoj průmyslu

Zdroj: dotazníkové šetření

Spokojenost se současným stavem průmyslu na území okresu Bruntál uváděli zástupci v odpovědích na otázku č. 5. (obr. č. 17) Jako „výborný“ stav průmyslu v okrese označil pouze jeden respondent a jako „dobrý“ nebo alespoň „vyhovující“ jej dohromady shledává devět z celkem dvaceti dotázaných zástupců obcí. Celkem osm respondentů pak vnímá stav jako „špatný“ a dva tuto situaci nedokážou posoudit.

Obr. č. 17 Spokojenost se stavem průmyslu v okrese Bruntál

Zdroj: dotazníkové šetření

Největší přednosti a nedostatky pro další rozvoj průmyslu uváděli respondenti v otázce č. 6. Výběr odpovědí u této otázky byl omezen maximálně třemi výběry u obou kategorií. V oblasti předností byla absolutně nejčastěji vybírána odpověď „pracovní síla“ (78%) a z ostatních odpovědí byl vybírán také „prostor pro výstavbu“ 20% a pouze 2% odpovědí jako přednost hodnotilo „dopravní dostupnost“. Ostatní odpovědi nebyly od zástupců obcí označeny vůbec. U nedostatků okresu Bruntál pro další rozvoj průmyslu se významně vyjímá odpověď „dopravní dostupnost“. Její podíl je 82%, jako další nedostatek je pak vnímán „prostor pro výstavbu“ 14% a po 2% pak „pracovní síla“ a „poloha“.

Otázka č. 7 zjišťovala u zástupců obcí kvalitu pracovní síly v okrese Bruntál. Zde se nabízely také maximálně 3 odpovědi a na výběr bylo ze sedmi kategorií. Kategorii drahá pracovní síla neoznačil nikdo z tázaných osob. Nejvíce frekventovanou odpovědí naopak byla „levná pracovní síla“, což je podle předpokladů hlavní výhodou Bruntálského regionu (48%). Dosti frekventovanou odpovědí byla také „nedostatečná kvalifikace“ (22%) a

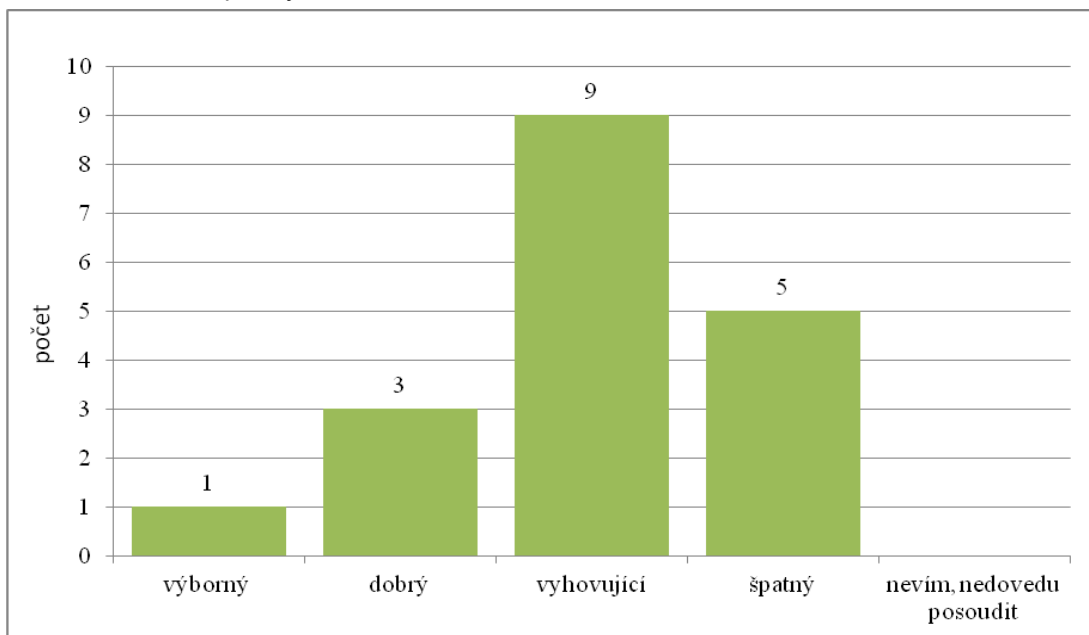
„kvalifikace v nevhodných profesích“ (16%). Dále 9% odpovědí zaznamenala kategorie „kvalifikace ve vhodných profesích“ a 5% „dostatečná kvalifikace“. Poslední možnou variantu „jiné“ neuvedl nikdo.

Poslední dvě otázky dotazníku se ptaly na faktory, které mají nejvíce negativní, nebo naopak pozitivní účinek na budoucí rozvoj průmyslu. Za nejvíce negativní faktory byly považovány ekonomická situace regionu (22%), ekonomická situace v ČR (14%), zahraniční konkurence 12% a slabá domácí poptávka 11%. Ostatní kategorie dopadly podobně s výjimkou kategorie jiné, kterou neoznačil nikdo. Nejvíce pozitivní vliv by pak měly mít levná pracovní síla 31%, dobrá zahraniční poptávka 24% a dobrá domácí poptávka 13%, která byla paradoxně často uváděna také mezi negativními faktory. Jednou byla uvedena také odpověď „oživení ekonomiky státu“ v kategorii „jiné“.

6.2 Výzkum názorů sféry průmyslových firem

V této části výzkumu byli dotazovanými respondenty zástupci průmyslových firem s alespoň 100 a více zaměstnanci. Dotazník byl směřován na všeobecnou situaci v bruntálském průmyslu, dále na současnou situaci a spokojenost dotazovaných podniků a na budoucí vývoj firem. Celkem dotazník vyplnilo 18 respondentů, zastupujících firmy působící v okrese Bruntál. První otázka se týkala zhodnocení stavu průmyslu na Bruntálsku. Výsledek dopadl spíše neutrálně, kdy celkem devět respondentů odpovědělo, že stav je v současnosti vyhovující. Celkem pět z dotazovaných si pak myslelo, že stav průmyslu je špatný a tři zástupci hodnotili současnou situaci jako dobrou. Pouze jeden z dotazovaných označil odpověď „výborný“. (viz obr. č. 18)

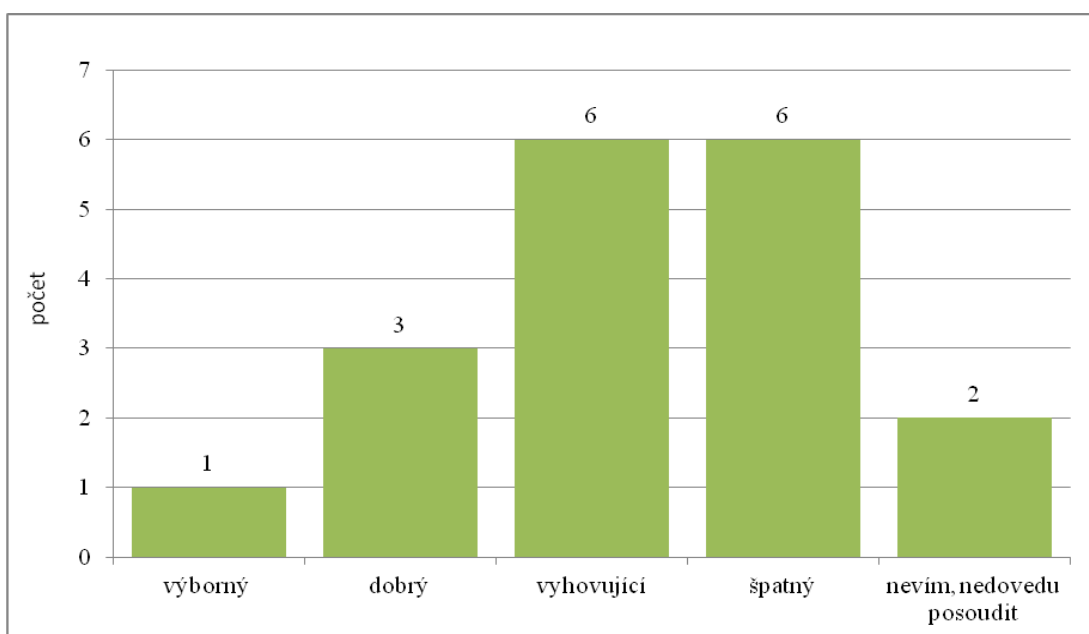
Obr. č. 18 Situace průmyslu na Bruntálsku

Zdroj: dotazníkové šetření

Druhá otázka se dotazovala na spokojenost s okresem Bruntál jako místem pro podnikání. Nejvíce hlasů dostaly odpovědi „vyhovující“ a „špatný“, a to shodně šest, dále tři zástupci označili možnost „dobrý“ a jeden respondent uvedl, že Bruntálsko je výborné místo pro podnikání. Dva z dotazovaných situací nedovedli posoudit.

Obr. č. 19 Okres Bruntál jako místo pro podnikání

Zdroj: dotazníkové šetření

Třetí otázka byla založena na hodnocení předností a nedostatků pro rozvoj průmyslu na Bruntálsku. Respondenti mohli vybrat maximálně tři odpovědi u každé kategorie. Jako největší přednost byla vnímána pracovní síla (50%) a prostory pro výstavbu (28%). Jako největší nedostatky pak zástupci firem vnímali dopravní dostupnost (78%) a také polohu (14% odpovědí).

Čtvrtá otázka se zaměřila na hodnocení kvality pracovní síly v okrese Bruntál. Právě tato otázka u zástupců firem přinesla především negativní odpovědi a kromě určité výhody, kterou představuje levná pracovní síla, pak zaměstnavatelé hodnotili kvalitu pracovních sil spíše negativně. Zcela nejvíce byly označovány odpovědi „nedostatečná kvalifikace“ (39%) a „kvalifikace v nevhodných profesích“ (33%). Celkem 26% odpovědí pak bylo spíše kladných, což znamenalo označení „levná pracovní síla“. Nakonec pouze jeden hlas získala odpověď „jiné“, kde respondent uvedl, že pracovní síla na Bruntálsku je málo produktivní. Ostatní odpovědi nebyly vůbec označeny.

Pátá otázka dávala respondentům prostor pro vyjádření svých konkrétních názorů či nápadů na provedení důležitých změn pro další rozvoj průmyslu. Na tuto otázku vůbec neodpovědělo 5 zástupců firem a jeden uvedl, že tuto situaci nedokáže posoudit. Přehled nejčastějších odpovědí udává tabulka č. 14.

Tab. č. 14 Četnost odpovědí na otázku č. 5 (důležité změny pro rozvoj průmyslu)

odpovědi	četnost
Dostupnost kvalifikované pracovní síly v technických profesích	4
Významné zlepšení dopravní dostupnosti	2
Vyšší vzdělanost a kvalifikace pracovní síly	2
Podpora podnikatelských projektů z fondů Evropské Unie	1
Přísun zahraničního kapitálu pro rozvoj průmyslu	1
Zjednodušit podmínky pro zahájení podnikání u středních podnikatelů a motivovat příp. úlevou na nájmu od obcí a na daních	1
Podpora domácích výrobků před zahraničními	1

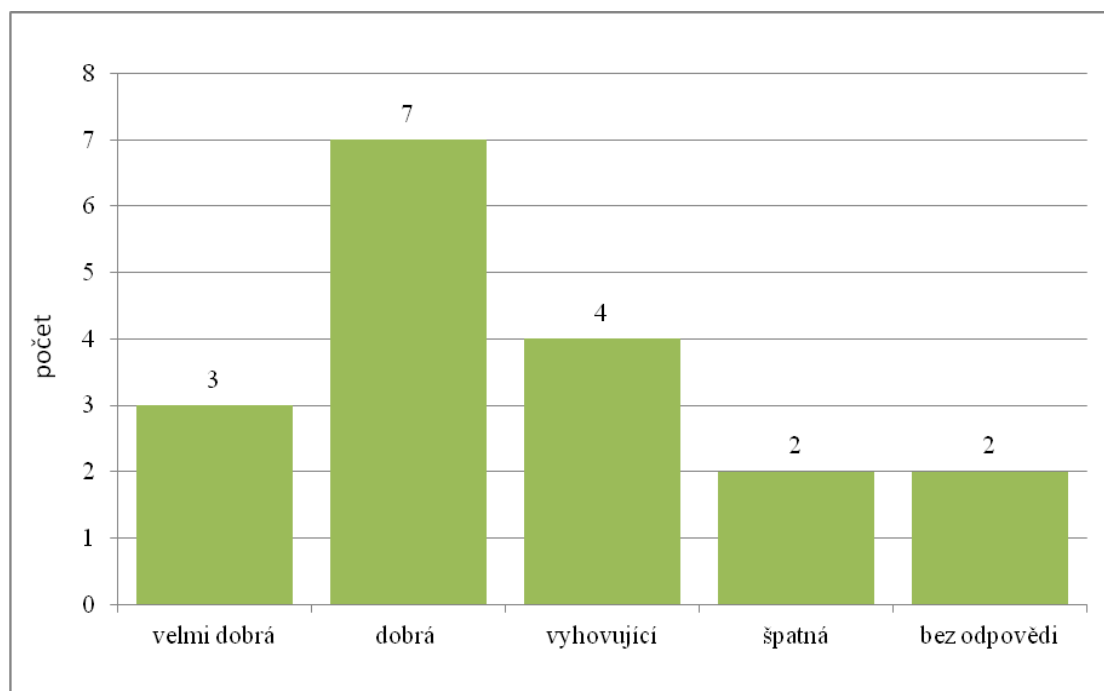
Zdroj: dotazníkové šetření

Negativní faktory, působící na současný a budoucí vývoj Bruntálského průmyslu jsou předmětem šesté otázky dotazníku a naopak pozitivní faktory řeší otázka č. 7. Nejčastější odpovědi u negativních faktorů byly „dostupnost

pracovních sil“ (21%) a také zahraniční konkurence (11%) a ceny energií (11%). Naopak za nejvíce pozitivní faktory, které průmysl ovlivňují, uvedli respondenti „levná pracovní síla“ (30%), „dobrá zahraniční poptávka“ (17%) a také „dostupnost pracovních sil“ (15%). Ostatní odpovědi nedosáhly výraznějšího podílu.

Další otázky řeší především současný stav daných průmyslových podniků, jejichž zástupci se zúčastnili dotazníkového šetření. Otázka č. 8 zjišťuje ekonomickou situaci firem. (obr. č. 20) Celkem sedm z osmnácti zástupců průmyslových podniků uvedlo, že jejich ekonomická situace je dobrá a tři respondenti uvedli situaci podniku jako velmi dobrou. Dále celkem čtyři dotazovaní shledávají situaci jako vyhovující a dva jako špatnou. Stejný počet respondentů potom odpověď na tuto otázku nevedl.

Obr.č. 20 Ekonomická situace podniku

Zdroj: dotazníkové šetření

V otázce č. 9 byl položen dotaz, jestli společnost, kterou respondent zastupuje, plně využívá své výrobní kapacity. Na tuto otázku odpověděli dva respondenti tak, že toto nedokážou posoudit. Celkem jedenáct dotázaných

zástupců uvedlo, že jejich výrobní kapacita je plně využívána a pět respondentů tvrdilo naopak, že není zcela využívána.

Otázka desátá pak zjišťuje největší bariéry růstu produkce v daných společnostech. V této otázce nebylo na výběr z žádných možností a respondenti měli uvést vlastní názory na věc. V této otázce neodpovědělo 5 respondentů. Přehled odpovědí pak ukazuje tabulka č. 15.

Tab. č. 15 četnost odpovědí na otázku č. 10 (bariéry růstu produkce společnosti)

odpovědi	četnost
Lidský a profesní potenciál - nedostatečná odbornost	5
Daňové zatížení a ceny energií	3
Špatná ekonomická situace v České republice a Evropě	2
Zvyšující se výrobní náklady a konkurence	1
Vysoké náklady na skladování a dopravu	1
Nedostatečná podpora českých produktů	1

zdroj: dotazníkové šetření

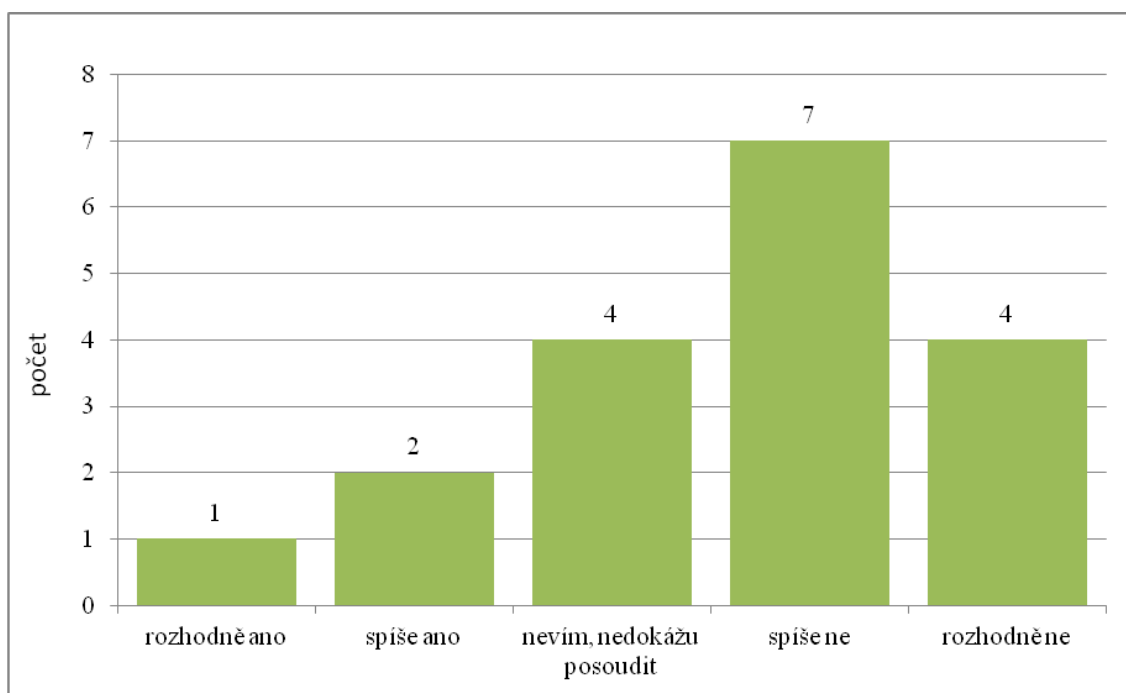
Dostatečnými prostory pro další případné rozšíření výroby disponuje šest z dotazovaných podniků a naopak nedostatkem prostor celkem jedenáct podniků. Jeden respondent nedokázal potenciální prostory zhodnotit. (otázka č. 11)

Otázka č. 12 byla kladena pro zhodnocení zahraniční a domácí poptávky a v celkovém výsledku byla o něco lépe hodnocena poptávka zahraniční. Právě tuto poptávku hodnotilo šest respondentů jako dobrou a celkově jen jeden jako výbornou. Naopak špatnou zahraniční poptávku uvedlo šest dotázaných a jako vyhovující pět zástupců firem. Celkem na tuto otázku odpověděli všichni respondenti a odpověď „nevím, nemohu posoudit“ neoznačil nikdo. Ohledně domácí poptávky pak byly výsledky lehce horší, když jako dobrou jí hodnotí pět zástupců firem a jako vyhovující šest. Domácí poptávku jako špatnou pak vidí sedm zástupců a jako „výbornou“ nehodnotí domácí poptávku nikdo. Situaci dokázali posoudit všichni zástupci, stejně jako u zahraniční poptávky.

Další dvě otázky byly zaměřeny především na úlohu vlády České republiky s tím, že otázka č. 13 se ptala, jestli vláda účinně napomáhá rozvoji

průmyslu (obr. č. 21) a v následující otázce č. 14 byl vymezen prostor pro vyjádření konkrétních názorů na opatření, kterými vláda podporuje průmysl. Že se vláda spíše nepodílí na rozvoji průmyslu si myslí sedm dotázaných, a že se nepodílí vůbec, pak uvedli čtyři respondenti. Stejný podíl také tento fakt nedokáže posoudit. Odpověď „spíše ano“ označili dva respondenti a „rozhodně ano“ jeden zástupce. Nejčastější odpovědi v otázce č. 14 pak byly například: podpora exportu a pomoc při získávání nových kontaktů na zahraničních trzích, přímé a nepřímé dotace na různé aktivity (ekologizace, odpady), nebo snížení administrativní zátěže. Na otázku neodpovědělo celkem sedm respondentů.

Obr. č. 21 Pomoc vlády v rozvoji průmyslu

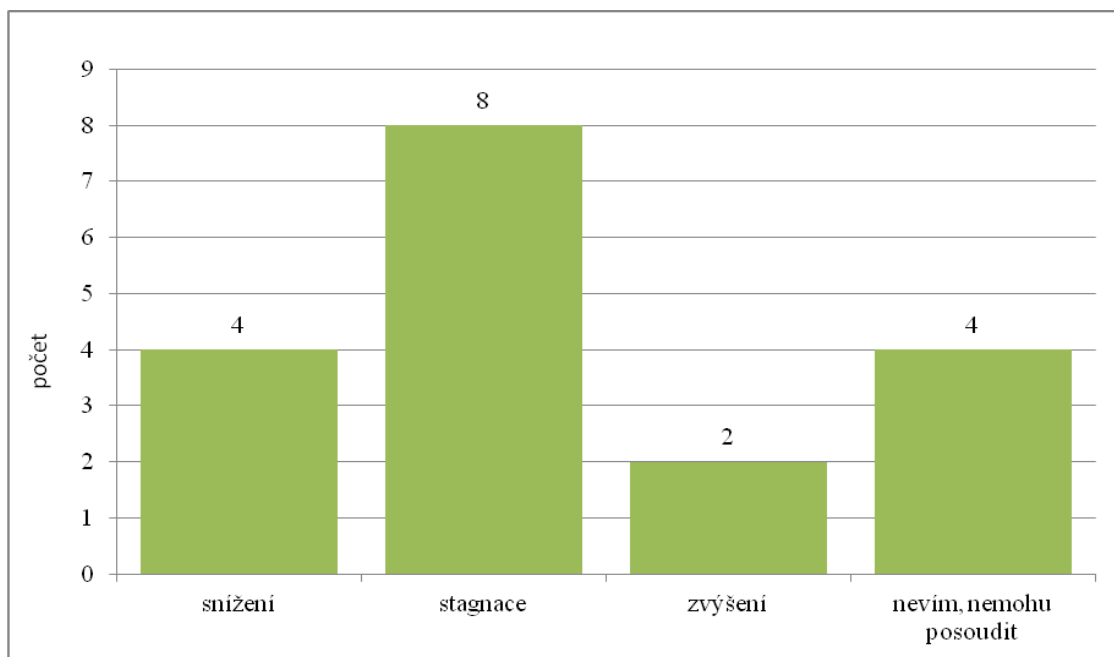
Zdroj: dotazníkové šetření

Poslední čtyři otázky dotazníku byly zaměřeny spíše na budoucnost zúčastněných podniků a jejich vize. Patnáctá otázka byla mířena na další rozšiřování výroby v blízké budoucnosti. Celkem tři z celkového počtu osmnácti respondentů nemohli posoudit, jestli se stávající prostory jejich firmy budou v blízké době rozšiřovat. Dále sedm zástupců uvedlo, že se rozšiřovat nebudou a čtyři uvedli, že rozšíření stávajících výrobních prostor plánují. O výstavbě

nového objektu pak uvažují tři podniky, a o rozšíření mimo okres Bruntál jeden podnik.

Otázka č. 16 se zaměřila na budoucí vývoj exportu v roce 2013 a konkrétně na to, jaký vývoj je možné předpokládat. Nejvíce frekventovanou odpovědí byla „stagnace“ exportu (osm zástupců), dále si čtyři respondenti myslí, že lze očekávat spíše zhoršení situace exportu a shodně tři z respondentů buď situaci nedokázali posoudit, nebo očekávali zlepšení situace. Otázka č. 17 se obdobně dotazovala na rok 2013, ale ve smyslu počtu zaměstnanců. Dohromady čtyři zástupci firem uvedli, že očekávají snížení počtu zaměstnanců a taktéž čtyři zástupci situaci nedovedli posoudit. Celkem dvě z firem pak očekávají zvýšení a osm stagnaci počtu pracovníků. (obr. č. 22)

Obr.č. 22 Očekávaný vývoj počtu pracovníků v roce 2013

Zdroj: dotazníkové šetření

Poslední otázka č. 18 zjišťuje situaci pro rok 2013 ohledně investic do nových technologií. V tomto případě se nadpoloviční většina chystá investovat do modernizace technologií (deset firem), a celkem pět firem to v plánu v příštím roce nemá. Na otázku pak nedokázali odpovědět tři respondenti.

7. Východiska regionálního rozvoje v okrese Bruntál

V této kapitole byl řešen současný stav rozvoje okresu Bruntál a možnosti, které by mohly přispět k efektivnějšímu a rychlejšímu regionálnímu rozvoji v této oblasti. Samotná průmyslová výroba a její rozvoj má také značný význam na rozvoj celého regionu. Především výrazným způsobem ovlivňuje zaměstnanost, což je v současné době zcela zásadní problém Bruntálska, které je v tomto směru řazeno mezi regiony s nejvyšší nezaměstnaností v celé České republice. Region okresu Bruntál je tedy řazen mezi regiony definované Evropskou unií jako regiony s vysokou nezaměstnaností, a stejně tak je součástí strukturálně postižených regionů. Tím se skýtají určité možnosti využívání finanční podpory z fondů Evropské Unie, které mají za snahu vyrovnat ekonomické rozdíly a rozdíly v životní úrovni na úrovni regionů státu a také následně na úrovni členských států Evropské Unie mezi sebou. (Blažek, 2011)

Regionální rozvoj je však problematikou, která se řeší již dlouhou dobu a různí odborníci také uvádějí různé modely, které by měly směřovat regiony k rozvoji. Jednou teoretickou možností jak tohoto rozvoje dosáhnout je například teorie exportní základny, která jako hlavní hnací motor regionální ekonomiky označuje průmyslové odvětví, které je výrazně zaměřeno na export. Vývoz je tedy směřován především za hranice regionu, ve kterém se daný subjekt nachází. V tomto případě jsou pak jako exportní odvětví považována nejen ta, která vyvázejí své výrobky, nebo služby za hranice státu, ale také za hranice regionu v rámci daného státu. Podle tohoto přístupu je pak tedy brán jako úspěšně rozvíjející se region ten, který disponuje vysokou mírou exportu. Právě exportní odvětví se pak stávají těmi základními, která určují úroveň relativních a absolutních příjmů regionu a ovlivňují příjmy ostatních odvětví v sektoru, dalších funkcí a možností regionu a také celkovou regionální atraktivitu. Tento systém regionálního rozvoje pak ve výsledku nachází souvislost mezi narůstající zaměstnaností v odvětvích zaměřených na export a v souběžném růstu zaměstnanosti v segmentu obslužném. (Žítek, 2004)

I když je export produktů a služeb velmi výrazným činitelem ekonomického růstu, existuje také řada dalších faktorů, které jsou k úspěšnému růstu potřebné. Další faktory regionálního rozvoje pak obsahuje systém růstových pólů, se kterými se v teoretické rovině můžeme setkat už od poválečného období. Podnětem zde byl úspěšný rozvoj zemí, kde se efektivně rozvinuly tržní mechanismy a postupně se zformovala důležitá ekonomická centra, kde docházelo ke značnému ekonomickému růstu. Právě tato centra a jejich dynamika růstu pak značně pozitivně působí také na rozvoj v okolních regionech, či oblastech. V teorii růstových pólů je tedy propojeno prostorové uspořádání ekonomické činnosti s teorií hospodářského růstu. Velmi zásadním krokem je také definování hnacího odvětví, které je charakteristické efektivitou a rychlostí svého rozvoje a následně určuje a podporuje odvětví hnaná. V praxi jde ve většině případů o existenci spíše velkých společností, pro které je typický důraz na inovace, a které svou činností podporují rozvoj menších a středních podniků. (Žitek, 2004)

Pro region České republiky byl vytvořen základní institucionální a legislativní rámec v roce 2000, souborem zákonů spojených se zřízením krajů v České republice. Zásadním prostorovým východiskem pro regionální politiku je článek 99 Ústavy České republiky, který vytváří ústavněprávní základ pro existenci obcí a vyšších územních samosprávných celků a klíčovými jsou pak tedy zákony o obcích a krajích č. 128/2000 Sb. a 129/2000 Sb. a především zákon o podpoře regionálního rozvoje 248/2000 Sb. Tento zákon odstraňuje nedostatky a optimalizuje nástroje regionální politiky, která byla do té doby prováděna jen v omezené formě, a také obsahuje všechny základní principy regionální politiky Evropské Unie. Dále konkretizuje institucionální zajištění české regionální politiky a politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Zákon o podpoře regionálního rozvoje je důležitým posunem také v procesu realizace politiky soudržnosti v České republice. (Wokoun, 2003) Základním nástrojem regionální politiky, za niž ze zákona odpovídá Ministerstvo pro místní rozvoj, je v současné době Strategie regionálního rozvoje České republiky platná pro období 2007 – 2013. Zabezpečuje provázanost národní regionální politiky s regionální politikou Evropské unie a také s ostatními odvětvovými politikami

ovlivňujícími rozvoj území a vycházejí z ní regionálně zaměřené rozvojové programy financované výhradně z národních zdrojů nebo spolufinancované ze zdrojů Evropské unie. Celý tento systém národní regionální politiky je pak z usnesení vlády obecně usměřován Politikou územního rozvoje ČR. (MMR, 2013)

7.1 Hlavní problém - nezaměstnanost v okrese Bruntál

Regionální rozvoj je problematika velmi široká a je třeba se zaměřit na konkrétní oblast, kde je nutno aplikovat konkrétní procesy, vedoucí k rozvoji. Každý region je totiž jedinečný a proto je také nutné v každém z nich definovat existující překážky rozvoje a následně směřovat k jejich odstranění. Ve sledovaném okrese Bruntál je zcela zásadním problémem nezaměstnanost, která je dlouhodobě jedna z nejvyšších v České republice. Již od období počáteční fáze transformačního procesu průmyslu se Bruntálsko s tímto problémem potýkalo. Jako některé důvody lze označit například ne vždy vydařenou privatizaci velkých státních podniků zaměstnávajících značné počty pracovníků, nebo jejich výrazné zmenšování počtu zaměstnanců v důsledku neefektivnosti výroby. Problémem je také nedostatečný příliv zahraničního kapitálu a investic, které by v tomto strukturálně postiženém regionu situaci zlepšovaly. Zhodnocení míry registrované nezaměstnanosti v okrese Bruntál v porovnání s Českou republikou a Moravskoslezským krajem přináší tabulka č. 16.

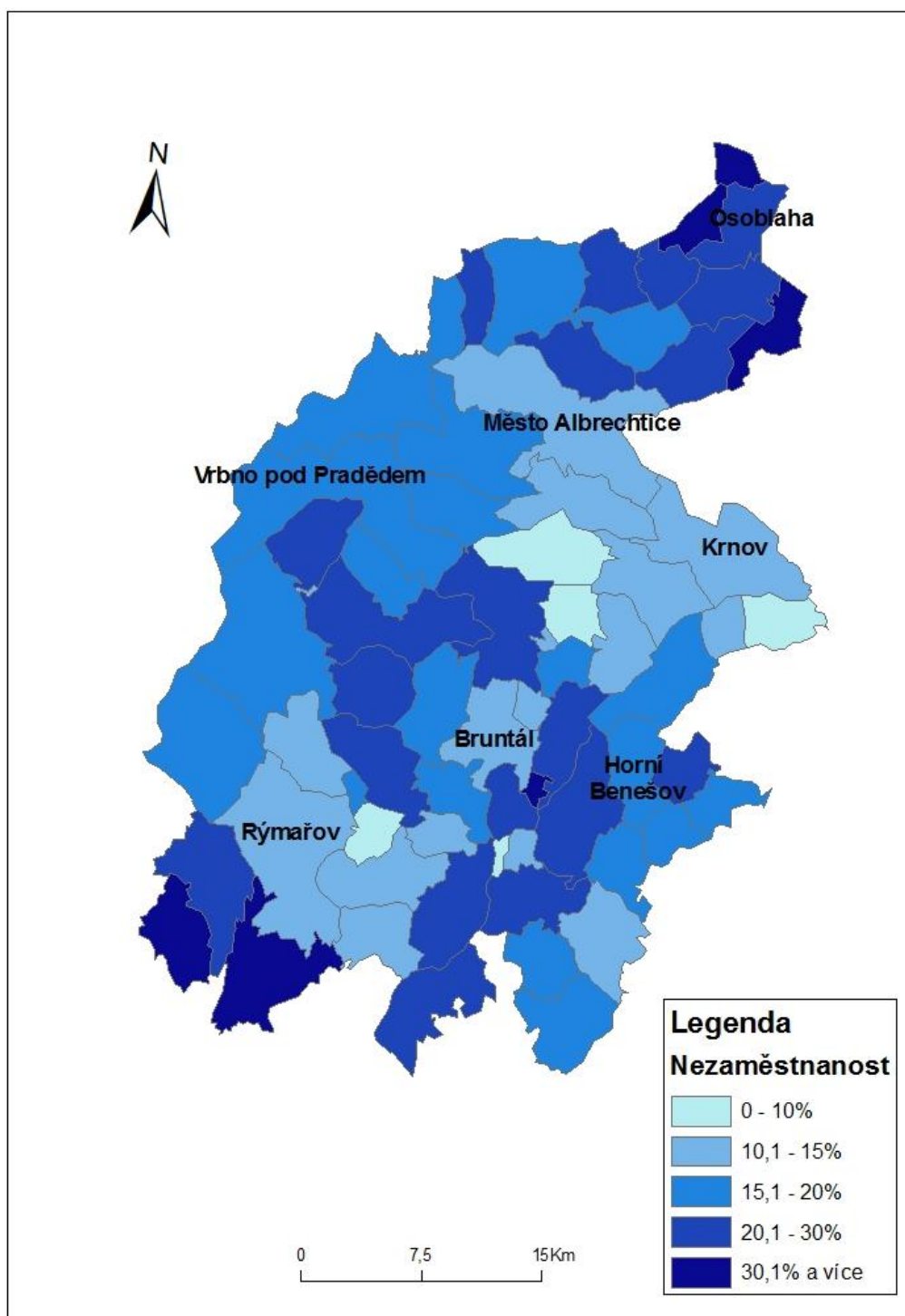
Tab. č. 16 Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12. 2012 (%)

Region	Rok					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	5,98	5,96	9,24	9,57	8,62	9,36
Moravskoslezský kraj	9,62	8,49	12,14	12,36	11,18	12,34
Okres Bruntál	10,68	11,07	15,40	17,85	16,49	17,97

Zdroj: MPSV, 2013

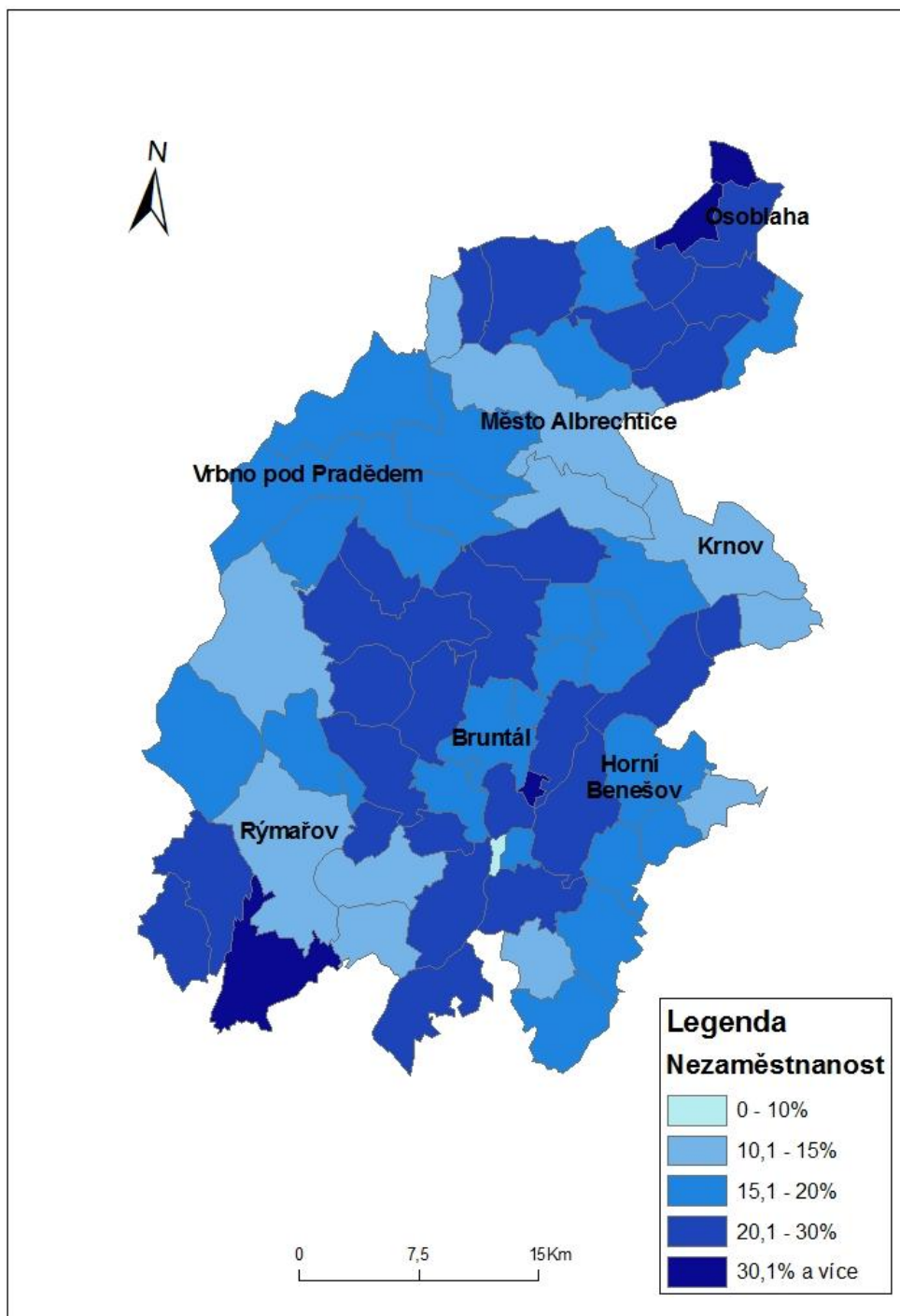
Z tabulky č. 16 je zcela zřejmé, že od roku 2007 do současnosti jsou hodnoty míry registrované nezaměstnanosti v okrese Bruntál oproti České republice i Moravskoslezskému kraji výrazně vyšší. Od roku 2007 míra registrované nezaměstnanosti spíše stoupá ve všech sledovaných regionech s výjimkou roku 2008, kdy se v porovnání s předešlým rokem v Moravskoslezském kraji a v České republice snížila, a v okrese Bruntál narostla jen nepatrně, a také v roce 2011, kdy díky lehkému oživení ekonomiky klesla dokonce ve všech třech sledovaných regionech. Celkově je ale období sledovaných let výrazně ovlivněno globální ekonomickou krizí a vývoj je tedy negativní a doposud nedošlo k žádnému výraznému zlepšení situace nezaměstnanosti v celé České republice a jejích regionech. Za zcela nejhorší období lze považovat roky 2010 a 2012, kdy míra registrované nezaměstnanosti dosahovala ve všech regionech velmi vysokých hodnot. V okrese Bruntál bylo registrováno v roce 2012 k 31.12. celkem 17,97% nezaměstnaných, což je dokonce podle Ministerstva práce a sociálních věcí nejvyšší hodnota v celé republice. Přehled vývoje nezaměstnanosti přímo v jednotlivých obcích okresu Bruntál v letech 2005 a 2011 je možné sledovat na obrázcích č. 23 a 24. Zde je možné porovnat vývoj nezaměstnanosti v obcích mezi oběma roky a definovat nejproblémovější oblasti samotného okresu.

Obr. č. 23 Nezaměstnanost v obcích okresu Bruntál v roce 2005

Zdroj: Portál MPSV, vlastní úpravy

Obr. č. 24 Nezaměstnanost v obcích okresu Bruntál v roce 2011

Zdroj: Portál MPSV

Okres Bruntál se celkově pohybuje v hodnotách mnohem vyšších, než je možné sledovat u České republiky i Moravskoslezského kraje a je tedy zcela zřejmé, že právě nezaměstnanost je jeho zásadním problémem a značnou překážkou k úspěšnému regionálnímu rozvoji. Podle map na obrázcích č. 23 a 24 je zřejmé, že nezaměstnanost byla nejnižší v roce 2005 v Krnově a v jeho okolí, kde se hodnoty nezaměstnanosti pohybovaly maximálně do 15%, což je v celorepublikovém měřítku velmi vysoká hodnota. Některé obce pak disponují nezaměstnaností vyšší než 30%. V roce 2011 byla situace ještě lehce horší a do horších čísel se také propadlo okolí města Krnova. Nejhorší situace z celého okresu pak byla zřejmě na Osoblažsku, kde se v obou sledovaných rocích drží nejvyšší hodnoty v celém okresu.

Jako východisko k tomuto problému by mohla být brána například výstavba průmyslových zón v okolí větších měst regionu a stimulace příchodu zahraničních investorů. K tomuto kroku se rozhodlo jak okresní město Bruntál tak také město Krnov a v obou oblastech pomalu přibývají výrobní závody různých zahraničních společností. Nárůst pracovních míst ale není doposud dostatečný, především z důvodu malé atraktivnosti regionu pro mnohé zahraniční firmy. Region může například nabídnout i na české poměry levnou pracovní sílu, jelikož průměrné mzdy patří na Bruntálsku k nejnižším v zemi, ale naopak zde nepůsobí dobře fakt špatné dopravní dostupnosti a relativně periferní poloha vůči ekonomickým centrům. Silných i slabých stránek má však region mnoho a jsou vyhodnoceny v následné SWOT analýze.

7.2 Analýza SWOT

Výsledkem tohoto analytického procesu je komplexní analýza silných a slabých stránek okresu Bruntál a také současných i potenciálních hrozeb či příležitostí. Tento analytický nástroj by mohl být východiskem pro přípravu rozvojových strategií pro bruntálský okres a následně pro formulování konkrétních projektů, které by měly tento rozvoj optimalizovat. Analýza byla zaměřena především na problematiku průmyslu, zaměstnanosti a regionálního rozvoje, aby vystihla hlavní problémy týkající se témat řešených v této diplomové práci.

Silné stránky	
1.	Existence tradičních, stabilních průmyslových firem
2.	Nízká cena pracovní síly
3.	Aktivita místních samospráv v rozvoji obcí i celého regionu
4.	Existence nových, perspektivních průmyslových firem s velkým potenciálem
5.	Nižší ceny nemovitostí
6.	Existence průmyslových zón v blízkosti větších měst
7.	Přeshraniční spolupráce s Polskem (Euroregion Praděd)
8.	Příznivá věková struktura
9.	Dostupná nabídka středního a výučního vzdělání
10.	Konkurenceschopné ceny služeb

Slabé stránky	
1.	Vysoká nezaměstnanost
2.	Nedostatek volných pracovních míst
3.	Nedostatečná infrastruktura a její nízká kvalita
4.	Nedostatek místního kapitálu pro rozvoj podnikání
5.	Periferní poloha v rámci České republiky a důležitých mezinárodních tahů
6.	Nedostatek pracovních míst pro čerstvé absolventy a vysokoškoláky
7.	Nepřipravenost některých obcí na získávání větších investorů
8.	Nižší zaměstnanost v terciéru a kvartéru
9.	Nízký podíl kvalifikovaného obyvatelstva s vyšším vzděláním
10.	Nízká daňová výtěžnost
11.	Úbytek počtu obyvatel regionu
12.	Komplikovaná spádovost oblasti Osoblažského výběžku k okresnímu městu
13.	Existence velkého počtu brownfields v zastavených částech měst
14.	Nízká hustota zalidnění
15.	Dlouhodobě negativní image regionu
16.	Nízká kupní síla obyvatel okresu

Hrozby	
1.	Další zvyšování nezaměstnanosti a nedostatečná tvorba pracovních míst
2.	Odchod kvalifikované pracovní síly do větších měst mimo region
3.	Ekonomické problémy důležitých zaměstnavatelů
4.	Nedostatečná a zhoršující se úroveň silniční sítě
5.	Záporné migrační saldo
6.	Nedostatek finančních prostředků jednotlivých obcí nutných pro další rozvoj
7.	Růst podílu sociálně nepřizpůsobivého obyvatelstva
8.	Některé obce nemají zpracované rozvojové dokumenty, některé je mají zastaralé
9.	Zaostávání technologické úrovně, zastaralost vybavení

Příležitosti	
1.	Příchod významnějšího zahraničního investora
2.	Rozšiřování průmyslových zón pro investory
3.	Využití několika průmyslových a zemědělských Brownfields
4.	Propagace výhodného prostředí pro investory
5.	Sdružení na řešení dopravní situace v regionu
6.	Efektivní využití dotací ze strukturálních fondů EU
7.	Zlepšující se dopravní napojení na Polsko
8.	Zlepšení infrastruktury a vybudování obchvatů měst Krnov a Bruntál
9.	Vybudování důvěryhodné vzdělávací instituce úrovně VOŠ nebo VŠ
10.	Vybudování nových silničních tahů spojujících Moravskoslezský kraj s ostatními částmi ČR a napojení na mezinárodní síť
11.	Spolupráce s partnerskými obcemi v zahraničí

7.3 Shrnutí návrhů pro podporu regionálního rozvoje

Návrhy možností pro rozvoj okresu Bruntál jsou získány z předchozích analýz a šetření v této práci. Hlavními zdroji pro určení možných cest, kterými by se okres Bruntál mohl ubírat, jsou tedy především vyhodnocená dotazníková šetření a rozhovory, kdy jednotliví zástupci firem a městských samospráv uváděli různé návrhy, které by měly vést k dalšímu rozvoji tohoto území, nebo také analýza SWOT. Pro regionální rozvoj v každém regionu hraje velice zásadní roli aktivita a angažovanost vedení jednotlivých obcí. Všichni starostové a zastupitelé obcí by měli disponovat jasnou představou o dalším ubírání se jejich regionu. Především definovat hlavní cíle, které by měly být dosaženy a následně přeneseny do rozvojových dokumentů daného území. Těmito dokumentacemi jsou na úrovni obcí především strategické plány obcí nebo územně plánovací dokumentace a programy obnovy obcí. Tyto důležité strategické dokumenty by měly mít vypracovány všechny obce a na jejich základě řídit svůj rozvoj. Realita je však taková, že zmíněné dokumentace nemají všechny obce zpracovány. Důležitá je také pravidelná aktualizace dokumentace a plánů, aby bylo možné posoudit, které problémy byly vyřešeny a které naopak přetrvávaly. Zcela stěžejní je v tomto ohledu finanční stránka, kde je nezbytné pravidelně získávat finanční prostředky na projekty, které mají potenciál do budoucna a zabezpečují spíše potřeby trvalejšího charakteru, než krátkodobého. (Kozáčková, 2010)

Příkladem podpory na trvalejší projekty na Bruntálsku mohou být například investice do infrastruktury, která je v tomto území velice problematická a je velkou bariérou pro další ekonomický a hospodářský rozvoj. Tento fakt uvedli také mnozí ze zástupců jednotlivých obcí v okrese Bruntál. Za problém v mnohých obcích je považován také nekončící boj s chátrajícími objekty bývalých průmyslových a zemědělských závodů. Především ty průmyslové jsou mnohdy lokalizovány do zastavěných částí obcí a vytváří jednak bariéru v dalším využití tohoto území, ale jsou také potenciální možností pro investory, kteří by tyto prostory v lukrativních částech obcí mohli využít. Zde se ovšem jako zásadní problém ukazuje nedostatek finančních prostředků,

který obcím limituje možnosti řešení tohoto problému. Nejlepším příkladem v okrese Bruntál je město Krnov, které disponuje velkým počtem průmyslových brownfields, které jsou pozůstatkem zkrachovalého textilního průmyslu. Město Krnov podporuje revitalizaci těchto objektů tím, že nabízí maximální podporu investorovi a zpracování dokumentace revitalizace některých objektů, ale i přesto je díky finanční nákladnosti řešení v současnosti nepravděpodobné. (oficiální stránky města Krnova, brownfields) Dalším problémem, jehož vyřešení by mohlo napomoci rozvoji regionu, je zlepšení situace kvalifikovanosti pracovní síly. Tento problém velmi často uváděli zástupci průmyslových firem v dotazníkovém šetření a je tedy žádoucí, aby byl efektivně zpracován plán na rekvalifikaci pracovníků tak, aby se mohli lépe přizpůsobit podmínkám na trhu práce v bruntálském regionu. V tomto ohledu je však nedostatečná pouze úloha jednotlivých obcí, ale je nutné zefektivnit přístup již na krajské, nebo celorepublikové úrovni a podporovat vzdělávací obory, kterých je na trhu práce nedostatek. V ohledu vysokoškolského vzdělání je však samotný okres Bruntál podprůměrný oproti hodnotám ze zbytku České republiky. Ve sledovaném okrese dosahoval v roce 2001 podíl lidí s vysokoškolským nebo vyšším odborným a nástavbovým vzděláním pouze 8,3%, zatímco v České republice to bylo 12,4%. (ČSÚ, SLDB 2001) Na území okresu Bruntál se zatím také nenachází žádná důležitější vzdělávací instituce typu vysoké školy nebo vyšší odborné školy.

Pracovní síla na Bruntálsku je však na druhou stranu výhodná díky průměrnému finančnímu ohodnocení, které je mnohem nižší než u mnohých jiných regionů v České republice. Tento fakt může působit na investory velice pozitivně, jelikož mohou fungovat levněji díky levné pracovní síle a Bruntálsko by v tomhle ohledu mělo mít určitou výhodu. Existenci levné pracovní síly pozitivně hodnotila také většina zástupců průmyslových firem, které se zúčastnily dotazníkového šetření. Souvisejícím problémem je však odchod kvalifikované pracovní síly z Bruntálska do regionů s lepšími finančními podmínkami a možnostmi. Migrační saldo je v tomto regionu dle údajů Českého statistického úřadu trvale záporné. K řešení odchodu kvalifikovaných pracovních sil a rozvoji okresu Bruntál se nabízí možnost silné podpory

podnikatelských aktivit, které by mohly pomoci k udržení těchto pracovníků v daném území.

Jako další alternativou k podpoře regionálního rozvoje v okrese Bruntál by měla být úzká spolupráce v rámci společenství obcí na Bruntálsku a také v rámci Euroregionu Praděd, do nějž náleží. Důležité je zde jak využití možností čerpání finančních prostředků na společné projekty českých a polských obcí tak také společných plánů a strategií, které by vedly k rozvoji celého území. Zde je nutné aktivní podílení se obcí na tomto procesu.

8. Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zpracovat studii o dosavadním stavu průmyslu v okrese Bruntál a geograficky zhodnotit rozsah a kvalitu transformace na tomto území. Stěžejním milníkem zde byl revoluční rok 1989, který byl pro vývoj celého hospodářství zlomový a stav a vývoj průmyslové výroby byl hodnocen v období před a po tomto roce. Pro druhé zmíněné období, po roce 1989 do současnosti, bylo využito také pomoci municipální a podnikatelské sféry v okrese Bruntál prostřednictvím jejich názorů a odpovědí v dotazníkovém šetření.

V okrese Bruntál došlo v transformačním období po roce 1989 k mnoha změnám ve všech sektorech hospodářství. Změny v průmyslu byly charakteristické především snížením počtu lidí zaměstnaných v tomto odvětví a jejich přechod do sektoru terciárního. Mnohé průmyslové podniky se po privatizaci začaly dělit na menší subjekty v soukromém vlastnictví a následně začaly upravovat výrobní programy a vývoj tak, aby se co nejlépe adaptovaly na nové tržní prostředí. Některé podniky také nedokázaly vůbec překonat otevření zahraničních trhů a v devadesátých letech zkrachovaly. Celkově se na Bruntálsku výrazně změnila odvětvová struktura průmyslu a největší průmyslové podniky zaměstnávají v současnosti mnohem menší počty lidí, než tomu bylo v období osmdesátých let. Velmi zásadní problémy pak postihly například textilní průmysl, který byl na tomto území velmi tradiční již od počátku 20. století a nedokázal překonat nástup zahraniční konkurence v devadesátých letech. Nejlepším příkladem byl v tomto ohledu textilní podnik Karnola, který v Krnově zaměstnával ještě v roce 1987 téměř jeden tisíc lidí, a ve svém nejlepším období ještě mnohem více, nedokázal dostatečně konkurovat zahraničním textilním firmám a koncem devadesátých let zcela zanikl. Mnohé problémy transformujících se podniků však pramenily také ještě ze socialistických deformací fungování podniků, a to především kvůli značné přezaměstnanosti, neefektivní výrobě a nízké produktivitě práce, což mnohdy činilo značné bariéry pro úspěšnou transformaci. V současnosti je průmyslová výroba na Bruntálsku v průměrné kondici, avšak současná světová ekonomická krize doléhá na všechna nejen průmyslová odvětví a další rozvoj průmyslu je

tak silně zpomalován. Přesto jsou mnohé průmyslové společnosti na Bruntálsku v dobré ekonomické kondici a vedle „vlajkových lodí“ bruntálského průmyslu se objevují nové firmy, vzniklé tzv. „na zelené louce“, které disponují zajímavým potenciálem do budoucna. Mohly by se tak stát dalšími důležitými zaměstnavateli v regionu, kde je nezaměstnanost dlouhodobě velmi vysoká a je velkým a zásadním problémem v problematice regionálního rozvoje.

9. Summary

The main aim of this thesis was to work out an analysis of industrial conditions in Bruntal region and geographically valorize the range and the quality of industrial transformation in this location. The year 1989 was the most important for the whole industrial and economic development and the conditions were rated before and after this year. For the period after 1989 to present has been used a help from municipal and privat sector in Bruntal region, during their opinions and answers in questionnaire survey.

The changes of industry have been characteristic mainly due to reduction of employees working in industry and their changeover to the sector of services. Lots of industrial companies were divided into smaller subjects in private ownership and than they started to adapt their production programs to new market environment. The most problematic branch was textile industry, which belonged to one of the most traditional branches in this region and the end of its fame came definitely after the privatization in 90s of 20th century. These days industry of Bruntal region is in average condition, but the global economic crisis causes other problems to industry and its development is strongly slowing down. Regardless the condition of industry is not so exclusive, in the last ten years in this region were built some new industrial companies with great potencial and they could be very important for future employers in the region where the unemployment is an essential problem.

10. Literatura a zdroje

Literatura

Baštová M.: Transformace průmyslu města Plzně. Disertační práce. MU Brno, 2011.

Blažek J., Uhlíř D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Karolinum, Praha, 2011.

Blažek J., Uhlíř D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Praha, 2002.

Blucha V.: Historie města Krnova. MNV, Krnov, 1969.

Cooke P.: The Rise of the Rustbelt. New York, SM Press, 1995.

Domanski B.: Industrial change and foreign direct investment in the postsocialist economy: The case of Poland. European urban and regional studies, 10, 2003. str. 99-118.

Dvořák P.: Srovnání socioekonomického vývoje měst Svitavy a Litomyšl po roce 1989. (diplomová práce). PŘ UP Olomouc, 2007.

Dygrýn, J.: Industrializace města Humpolce a její geografická dimenze. (diplomová práce). Katedra geografie PŘ UP, Olomouc, 2008.

Eckart K. a kol. Social, economic and cultural aspects in the dynamic changing process of old industrial regions. Münster, 2003.

HAMPL M., Gardavský V., Kühnl K.: Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR, Univerzita Karlova, Praha, 1989.

HAMPL M.: Regionální rozvoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. PŘF UK v Praze, 2002.

Hassink R.: The strength of weak lock-ins: the renewal of the Westmünsterland textile industry. In: Environment and Planning A 39, str. 1147–1165.

Holoušová M.: Současný stav a perspektivy průmyslové výroby na Šumpersku. Diplomová práce. PŘ UP Olomouc, 2012.

Hradilová M., Kronika města Vrbno pod Pradědem. MÚ Vrbno pod Pradědem, 2000.

Jeřábek M., Dokoupil J., Havlíček T., a kol.: České pohraničí, bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, 2004,

- Klímeček J.: Krnov na prahu 21. Století. Město Krnov, 2000.
- Kopačka L.: Konvergence and Divergence Trends in Czech Economy before and after the Geopolitical break in 1989. In: European Spatial Research and Policy. 2004, č. 11, str. 31 – 60.
- Kopačka L.: Strukturální změny ekonomiky se zvláštním zřetelem k průmyslu. In: Hampl M. a kol.: Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. DemoArt, Praha, 1996.
- Kozáčková B.: Rozvoj mikroregionu Hlinecko, zhodnocení kulturních hodnot území. Diplomová práce. MU Brno, 2010.
- Kubalec B.: Zapletal L.: Geografie okresu Krnov, ONV, 1959.
- Kuda F., Smolová I.: Technické a geografické aspekty integrace neprůmyslových brownfieldů do území. VŠB Ostrava, 2007
- Kunc J., Toušek V.: Regionální aspekty transformace českého průmyslu. In: Slaný A.: Česká ekonomika na přelomu tisíciletí. MU Brno 2001.
- Kunc J. Transformace českého průmyslu po roce 1989 - vliv přímých zahraničních investic, MU Brno, 2005.
- Kutálek J.: Průmysl města Krnova. Bakalářská práce. Př UP v Olomouci, 2010.
- Martin R., Rowthorn B.: The geography of de-industrialization. Macmillan, 1986.
- Parysek J., Strykiewicz T.: Polish Economy in Transition – Spatial Perspectives. BWN, Poznaň, 2000.
- Puga D.: European regional policies in light of recent location theories. In: Journal of Economic Geography, Oxford University Press, 2002., č. 2, str. 373-406.
- Rajčáková E.: Regionálny rozvoj a regionálna politika. Univerzita Komenského v Bratislavě, 2005.
- Rektořík J., Šelešovský J. a kol.: Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací. ESF MU, Brno, 1999.
- Ryšková M.: Přehled textilního průmyslu na Moravě, ve Slezsku a ve Východních Čechách, Ostrava, 2001.
- Spěváček V. a kol.: české ekonomiky (politické, ekonomické a sociální aspekty). Linde, Praha, 2002.

- Stejskal J., Kovárník J.: Regionální politika a její nástroje. Portál, Praha, 2009.
- Strykiewicz T.: Paths of industrial transformation in Poland and the role of knowledge - based industries. In: Hayter, Heron: Knowledge, Territory and Industrial Space. Ashgate, Aldershot, 2002.
- Sucháček. J.: Restrukturalizace tradičních průmyslových regionů v tranzitivních ekonomikách. VŠB Ostrava, 2005.
- Svozilová M.: Prostorové aspekty transformace průmyslové výroby v Olomouckém kraji. Diplomová práce. PřF UP Olomouc, 2007.
- Šerý O.: Český průmysl po roce 1989. (diplomová práce). PřF MU, Brno, 2010.
- Špoková, Z.: Analýza dojížděky za prací v Moravskoslezském kraji. (diplomová práce), Katedra geografie PřF UP, Olomouc, 2007.
- Štědrý F.: Průmyslové stavby: Transformace průmyslu ve městech. ČVUT, Praha, 1997.
- Toušek V., Kunc J., Vystoupil J. a kol.: Ekonomická a sociální geografie. Plzeň, 2008.
- Trojan J.: Dynamizace strategie rozvoje Mikroregionu Pernštejn prostřednictvím local based services. Rigorózní práce, MU Brno, 2011.
- Vančura M.: Transformace průmyslové výroby v České republice v 90. letech. Disertační práce, PřF MU, Brno, 2002.
- Vencálek J. a kol.: Okres Bruntál. Okresní úřad Bruntál, 1998.
- Vencálek J. a kol.: Severní Morava a České Slezsko. Olza, Český Těšín, 1995.
- Wokoun R. a kol.: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. IFEC, Praha, 2001.
- Wokoun R.: Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie. Oeconomica, Praha, 2003.
- Woods M.: Rural geography: processes, response and experiences in rural restructuring. Sage publications, London, 2005.
- Žídek L.: Transformace české ekonomiky, 1989-2004. Praha, 2006.
- Žítek V.: Regionální ekonomie a politika, 1. vydání. Masarykova univerzita, Brno, 2004.

Statistické zdroje:

CRR MU Brno: Databáze podniků 1987 a 2006. MU Brno, 2008.

Pracovníci a mzdové fondy socialistického sektoru NH v krajích a okresech podle odvětví NH v ČSR za rok 1989. Český statistický úřad, 1990.

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Český statistický úřad, Praha 2003.

Internetové zdroje:

Advanced Plastics s.r.o. [online]: Historie společnosti. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z www: <<http://www.advplast.cz/cze/historie.html>>

Alfa plastik a.s. [online]: Výroční zpráva za rok 2011. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z www: <<http://www.alfaplastik.cz/attachments/attachments/attachment/vz2011.pdf>>

Alfun a.s. [online]: Alfun a.s. 2013. [cit. 2013-04-01]. Dostupné z www: <<http://www.alfun.cz/>>

Alinvest Břidličná a.s. [online]: Výroční zpráva za rok 2011. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z www: <<http://www.alinvest.cz/component/content/article/26-vyrocní-zpráva-za-rok-2011>>

Bosch termotechnika s.r.o. [online]: Dakon a.s. 2013. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z www: <http://www.dakon.cz/cs/Default.aspx>

Český statistický úřad [online]: ČSÚ. [cit. 2012-12-21]. Dostupné z www: <<http://www.czso.cz/>>

Den Braven Czech and Slovak s.r.o. [online]: Den Braven Czech and Slovak s.r.o., 2013. [cit. 2013-04-01]. Dostupné z www: <<http://www.denbraven.cz/>>

Elfe s.r.o. [online]: Elfe s.r.o. 2013. [cit. 2013-04-01]. Dostupné z www: <<http://www.elfe.cz/>>

HBI Česká republika [online]: Online databáze firem, 2013. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z www: <<http://www.hbi.cz/>>

Hobes s.r.o. [online]: Hobes s.r.o. [cit. 2013-03-22]. Dostupné z www: <<http://hobes.cz/o-nas>>

Kofola a.s. [online]: Kofola a.s., 2013. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z www: <<http://www.kofola.cz/>>

Krnovské opravny a strojírný s.r.o. [online]: KOS s.r.o., 2010. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z www: <<http://www.kos.cz/>>

Linaset a.s. [online]: Linaset a.s., 2013. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z www: <http://www.linaset.cz/cz/dokumenty/Prezentace_spolecnosti.pdf>

Oficiální stránky města Bruntálu [online]: Historie města Bruntálu. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z www: <<http://www.mubruntal.cz/historie-mesta-bruntalu/d-934283/p1=14362>>

Oficiální stránky města Krnova [online]: Brownfields. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z www: <http://www.krnov.cz/_programs/Search.asp?article=1&firm=1&str=Brownfield>

Oficiální stránky města Krnova [online]: Historie města. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z www: <http://www.krnov.cz/_programs/Article.asp?sid=22&mid=2>

Osram s.r.o. [online]: Osram s.r.o. 2013. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z www: <http://www.osram.cz/osram_cz/VROBA_V_R/index.html>

Pega a.s. [online]: Pega a.s., 2010. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z www: <<http://www.pegas.cz/pegacs.htm>>

Seznam příloh:

Příloha č. 1. Dotazník k transformaci průmyslu pro zástupce obcí

Příloha č. 2. Dotazník k transformaci průmyslu pro zástupce průmyslových společností

Přílohy:

Příloha č. 1. Dotazník k transformaci průmyslu pro zástupce obcí

Odpověď prosím zvýrazněte!

1. Jak vnímáte změny v průmyslu, které nastaly v okrese Bruntál po roce 1989?

- a) velmi pozitivně
- b) spíše pozitivně
- c) spíše negativně
- d) velmi negativně
- e) nevím, nemohu posoudit

2. Domníváte se, že průmysl v okrese Bruntál hraje důležitou roli?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím, nemohu posoudit
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

3. Které změny považujete za klíčové pro další vývoj průmyslu na Bruntálsku?

.....

4. Myslíte si, že území Vaší obce disponuje dostatečnými prostory pro rozvoj průmyslu?

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím, nemohu posoudit
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

5. Jak hodnotíte současný stav průmyslu na území okresu Bruntál?

- a) výborný
- b) dobrý
- c) vyhovující
- d) špatný
- e) nevím, nemohu posoudit

6. V čem vidíte největší přednosti a nedostatky okresu Bruntál pro rozvoj průmyslu? (max. 3 odpovědi)

Přednosti

- a) poloha (klíma, geologie)
- b) dopravní dostupnost
- c) pracovní síla
- d) dodavatelé
- e) prostor pro výstavbu
- f) jiné

Nedostatky

- a) poloha (klíma, geologie)
- b) dopravní dostupnost
- c) pracovní síla
- d) dodavatelé
- e) prostor pro výstavbu
- f) jiné

7. Jak hodnotíte kvalitu pracovní síly v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

- a) nedostatečná kvalifikace pracovní síly
- b) drahá pracovní síla
- c) kvalifikace v nevhodných profesích
- d) dostatečná kvalifikace pracovní síly
- e) levná pracovní síla
- f) kvalifikace ve vhodných profesích
- g) jiné

8. Jaké faktory mají podle Vás nejvíce negativní vliv na současný a budoucí vývoj průmyslu v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

- 1) dostupnost pracovních sil
- 2) legislativní omezení
- 3) zahraniční konkurence
- 4) domácí konkurence
- 5) drahá pracovní síla
- 6) korupce
- 7) platební morálka
- 8) vzdálenost na trhy
- 9) ekonomická situace regionu
- 10) ekonomická situace v ČR
- 11) slabá zahraniční poptávka
- 12) slabá domácí poptávka
- 13) ceny energií
- 14) inovační výdaje
- 15) ceny surovin
- 16) jiné

9. Jaké faktory mají podle Vás nejvíce pozitivní vliv na současný a budoucí vývoj průmyslu v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

- 1) dostupnost pracovních sil
- 2) legislativa
- 3) zahraniční konkurence
- 4) domácí konkurence
- 5) levná pracovní síla
- 6) ekonomická situace ČR
- 7) platební morálka
- 8) vzdálenost na trhy
- 9) ekonomická situace regionu
- 10) politická situace v ČR
- 11) dobrá zahraniční poptávka
- 12) dobrá domácí poptávka
- 13) ceny energií
- 14) inovační výdaje
- 15) ceny surovin
- 16) jiné

Příloha č. 2. Dotazník k transformaci průmyslu pro zástupce průmyslových společností

Odpověď prosím zvýrazněte!

1. Jak hodnotíte současný stav průmyslu v okrese Bruntál?

- a) výborný
- b) dobrý
- c) vyhovující
- d) špatný
- e) nevím, nedokážu posoudit

2. Jak hodnotíte okres Bruntál jako místo pro podnikání?

- a) výborný
- b) dobrý
- c) vyhovující
- d) špatný
- e) nevím, nedokážu posoudit

3. V čem vidíte největší přednosti a nedostatky okresu Bruntál pro rozvoj průmyslu? (max. 3 odpovědi)

Přednosti

- a) poloha regionu
- b) pracovní síla
- c) dopravní dostupnost
- d) prostory pro výrobu a výstavbu
- e) dodavatelé
- f) jiné.....

Nedostatky

- a) poloha regionu
- b) pracovní síla
- c) dopravní dostupnost
- d) prostory pro výrobu a výstavbu
- e) dodavatelé
- f) jiné.....

4. Jak hodnotíte kvalitu pracovní síly v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

- a) nedostatečná kvalifikace pracovní síly
- b) drahá pracovní síla
- c) kvalifikace v nevhodných profesích
- d) dostatečná kvalifikace pracovní síly
- e) levná pracovní síla
- f) kvalifikace ve vhodných profesích
- g) jiné.....

5. Které změny považujete za klíčové pro další vývoj průmyslu na Bruntálsku?

.....

6. Jaké faktory mají podle Vás nejvíce negativní vliv na současný a budoucí vývoj průmyslu v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

1) dostupnost pracovních sil	9) ekonomická situace regionu
2) legislativní omezení	10) ekonomická situace v ČR
3) zahraniční konkurence	11) slabá zahraniční poptávka
4) domácí konkurence	12) slabá domácí poptávka
5) drahá pracovní síla	13) ceny energií
6) korupce	14) inovační výdaje
7) platební morálka	15) ceny surovin
8) vzdálenost na trhy	16) jiné

7. Jaké faktory mají podle Vás nejvíce pozitivní vliv na současný a budoucí vývoj průmyslu v okrese Bruntál? (max. 3 odpovědi)

1) dostupnost pracovních sil	9) ekonomická situace regionu
2) legislativa	10) ekonomická situace v ČR
3) zahraniční konkurence	11) dobrá zahraniční poptávka
4) domácí konkurence	12) dobrá domácí poptávka
5) levná pracovní síla	13) ceny energií
6) ekonomická krize	14) inovační výdaje
7) platební morálka	15) ceny surovin
8) vzdálenost na trhy	16) jiné

Speciální otázky – současnost

8. Jak hodnotíte ekonomickou situaci Vašeho podniku?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) vyhovující
- d) špatná
- e) bez odpovědi

9. Využívá Vaše společnost v současnosti plně výrobní kapacitu?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nemohu posoudit

10. Co považujete v současnosti za největší bariéry růstu produkce ve Vaší společnosti?

.....

11. Disponuje Vaše společnost dostatečnými prostory pro případné rozšíření vašich aktivit?

- a) ano b) ne c) nevím, nemohu posoudit

12. Jak byste ohodnotil(a) současnou zahraniční a domácí poptávku?

Zahraňiční

- a) výborná
b) dobrá
c) vyhovující
d) špatná
e) nevím, nemohu posoudit

Domáci

- a) výborná
b) dobrá
c) vyhovující
d) špatná
e) nevím, nemohu posoudit

13. Myslíte si, že vláda ČR účinně napomáhá rozvoji průmyslu?

- a) rozhodně ano
b) spíše ano
c) nevím, nemohu posoudit
d) spíše ne
e) rozhodně ne

14. Která opatření vlády ČR jsou podle Vás nejúčinnější pro rozvoj průmyslu?

.....
Budoucí vývoj

15. Plánujete rozšíření Vaší firmy v dalších letech?

- a) ne
b) rozšíření stávajících prostor
c) výstavba nových objektů
d) rozšíření mimo okres Bruntál
e) výstavba nového sídla firmy
f) nevím, nemohu posoudit

16. Jaký očekáváte vývoj exportu v roce 2013?

- a) snížení
b) stagnace
c) zvýšení
d) nevím, nedovedu posoudit

17. Jaký očekáváte vývoj počtu zaměstnanců ve Vaší společnosti?

- a) snížení
- b) stagnace
- c) zvýšení
- d) nevím, nedovedu posoudit

18. Plánujete v příštím roce investice do nových technologií?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nemohu posoudit

kontakt pro případné ověření: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D., tel. 585 634 500